

TJDSCHRIFT VOOR INTERNATIONALE POLITIEK EN

■ **Welke structuren voor Europa**

■ **De golfkrisis**

◆ **De Derde Wereld en
de multinationale ondernemingen**

verschijnt tweemaandelijkse
33ste jaargang - 228 - november-december 1990
Bijlagekantoor Gent 10

vrede

Tijdschrift -
6 nummers per jaar
"Vrede"

Studie- en informatiecentrum voor
vredes- en
ontwikkelingsproblematiek v.z.w.

REDACTIE-BEHEER PUBLICITEIT:

Knokkestraat 44 - 9000 Gent
Prk. 000-0956015-80
Vrede v.z.w. - 9000 Gent -
Tel. (091) 21 18 39

LEESGELD:

110 Fr. los nummer
600 Fr. per jaar
700 Fr. instellingen met faktuur
800 Fr. Nederland

STEUNABONNEMENT: 1.000 Fr.

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER:

Michel Vanderborgh
Beukendreef 15,
9401 POLLARE - NINOVE

MEDEWERKERS:

Ludo Abicht, Hugo Benoy, Hendrik Braem,
Martin Braem, Urbain Camertynck, Toon
Coxaert, Willy Courteaux, Eric De Bleec-
kere, Carine De Bruin, William De Bruyne,
Albert Decorinck, Robert De Gendt, Dr. Jef
Deloof, Danny Demely, Gerry De Mol,
Chantal De Smet, Erik Dupont, Noël Gijbels,
Tom Heremans, Ignas Lindemans, Jan Ol-
sen, Peter Rombaut, Ward Ruyslinck, Guus
Srijkers, Kathleen Steel, Freddy Tack, Mi-
chet Tanret, Jan Van Calsteren, Jozef Van
Dromme, Johan Van Hoecke, René Van
Nerum, Linde Vanneste, Jan Verwest, Bart
Vonck, Generaal M.H. von Meyenfelt, Mich
Van Opstal, Walter Weydt, Walter Zinzen.

EINDREDAKTIE:

Lucien Bollaert, André De Smet, Jan Olsen,
Georges Spriet, Victor Stuyck, René Van
Nerum.

REDAKTIESECRETARIS:

Lucien Bollaert.

HOOFDREDAKTEUR:

André De Smet.

ABONNEMENTENDIENST:

Lotty Verwest.

Overname van artikels en tekeningen is
slechts toegelaten mits bronvermelding en
toezending van een presentexemplaar.

"Vrede" wil de spreekbuis zijn van al diege-
nen die - door degelijke informatie of voor-
stellen - een bijdrage willen brengen tot de
internationale ontspanning.

De redactie doet dan ook een beroep op de
medewerking van al diegenen die hiertoe
kunnen bijdragen.

De ondertekende artikels beantwoorden
dan ook niet noodzakelijkwijze aan het
standpunt van de redactie.

OFFSET DRUK:

"Neveland", B.W.,
9840 Nevele (Landegem).

Doe het nog vandaag...

Een nieuwe verhoging bij de verdeling van de postabonnementsen, o.m.
voor de ontvangst van de kwijtschriften door de postbode, verplicht ons
VREDE volgens een nieuwe formule te verspreiden.

Voortaan zult u dan ook ons tijdschrift onder band ontvangen.

Gezien door de postbode de kwijtschriften niet meer zullen aangeboden
worden doen we een dringende oproep tot alle lezers om het leesgeld
(600 fr.) per kerende op de postrekening van Vrede vzw - Gent 000-
0956015-80 te willen overschrijven.

Door dit nog vandaag te doen kunt u ons een grote dienst bewijzen.
Dank bij voorbaat.

INHOUD

EDITORIAAL	Wanneer volgen er eindelijk daden?	3
UITKIJK	Hulp aan armste landen blijft bij woorden	4
EUROPA	Welke structuren voor Europa? Worden vrome wensen werkelijkheid?	5 6
AFRIKA	Rwanda: Black - Out in zwart - Afrika	8
MIDDEN-OOSTEN	De vredesdynamiek Wie de oorlog wint, wint de vrede nog niet De prijs van de olie	10 11 14
PERSONALIA		15
DUITSLAND	"DDR": nog eens verkiezingen en geen keuze	16
VERKIEZINGEN		17
EERLIJKHEIDSHALVE		18-23
DOSSIER	De Derde Wereld en de multinationale ondernemingen	19
MIDDEN-AMERIKA	Panama: 10 maanden na de invasie	24
ZUID-AFRIKA	Apartheidsregime steekt stokken in de wielen	26
KORTOM		28
AZIË	Cambodja: een gesprek. Brenge de nieuwe Oost-Westrelaties een oplossing?	29
TERUGBLIK	Het avontuur rond het Suez-kanaal	33
MEDIA	De maatschappij doorzichtig maken Vredesfonds	34
VREDESINITIATIEVEN		35-36
KRUISWOORDRAADSEL - 25 JAAR GELEDEN IN VREDE		37
BOEKEN		39

Medewerkers:

André De Smet - Victor Stuyck - Robert De Gendt - Tom Heremans - Georges Spriet -
Lucien Bollaert - Rudolf Böhm - Jan Van Calsteren - Hedwig Verhaegen - Hilde Van
Regenmortel - Albert De Coninck - Leo Oostvogels.

Wanneer volgen er eindelijk daden?

"Tijdens de twee dagen die deze Konferentie zal duren zullen in de wereld 2.800 kinderen sterven aan kinkhoest, 8.000 aan roodvonk, 4.300 aan tetanos, 22.000 aan diarree, 12.000 aan longziekten, 5.500 aan paludisme en zoveel andere aan honger en ondervoeding. Kortom iedere dag sterven 40.000 kinderen in de wereld. De overgrote meerderheid van deze kinderen zouden we kunnen redden!"

Deze ophefmakende verklaring van James Grant, directeur-generaal van Unicef, was vervat in een document dat aan de deelnemers van de Wereldtop-Konferentie van Verenigde Naties die op 29 en 30 september te New York doorging, werd overhandigd.

Na decennia discussies werd op 20 november 1989 door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties eindelijk de Konventie voor „de Rechten van het Kind" goedgekeurd. Om een nieuw elan te geven aan dit initiatief werd, op voorstel van UNICEF, bovengenoemde topkonferentie van Staatshoofden georganiseerd om concrete voorstellen en verbintenissen vast te leggen aan het schrijnend kinderprobleem in de derde wereld.

Koningen en Staatshoofden, in totaal 71, en regeringsafgevaardigden uit 160 lidstaten van de Verenigde Naties namen aan deze uitzonderlijke topkonferentie deel. Ons land was er vertegenwoordigd door Koning Boudewijn.

De huidige situatie werd door alle sprekers vanzelfsprekend aangeklaagd. Er werden ideeën en voorstellen geformuleerd. De praktische aanpak van de slotverklaring werd echter niet ingevuld.

Geen enkele verbintenis over de vermindering van de schulden van de arme landen, niets over de vermindering van de militaire uitgaven ten gunste van de armsten, geen enkele concrete overeenkomst voor de financiering van het actieplan in zeven punten dat door de Unesco werd voorgesteld en mocht toelaten om, tegen het jaar 2000 de gestelde objectieven te bereiken.

President Carlos Salinas had deze nochtans in zijn slottoespraak op deze wereldtop van het kind duidelijk omschreven: "De kinderen zullen blijven lijden onder de massale schuldenlast van de derde wereld, zij zijn ook de eerste slachtoffers van de hoge militaire budgetten en zij zijn het die, in eerste instantie, de gevolgen dragen van de meedogenloze wetten die door het Internationaal Muntfonds (IMF) en de Wereldbank aan hun landen worden opgelegd".

Nochtans is er, in verhouding tot de ontzaglijke militaire uitgaven, niet zoveel nodig om resultaten te boeken. 200 miljoen dollar meer zouden volstaan om, door massale inentingen, 3 miljoen kinderen te redden die aan kinderziekten sterven en zou 2,5 miljard dollar per jaar reeds toelaten om het leven te redden van de 150 miljoen kinderen die anders

in de volgende decennia zullen sterven.

De zeven door UNICEF vooropgestelde minimumobjectieven zijn zeker duidelijk omschreven en kunnen, mits het engagement van de wereldgemeenschap, zeker verwezenlijkt worden. Deze zien er als volgt uit:

- 1) Het sterftecijfer van de 15 miljoen kinderen die jaarlijks van honger omkomen met een derde verminderen
- 2) Het half miljoen vrouwen die ieder jaar voor en bij de bevaling sterven op de helft terugbrengen
- 3) De 40 procent kinderen die jaarlijks overlijden vóór ze vijf jaar zijn met de helft verminderen
- 4) Maatregelen treffen opdat alle kinderen in de wereld over drinkbaar water kunnen beschikken
- 5) Onderwijs voorzien voor de 100 miljoen kinderen die dit op dit ogenblik moeten ontberen
- 6) Het analfabetisme, waarvan nu 50 % van de vrouwen en 30 % van de mannen het slachtoffer zijn, op de helft terugbrengen
- 7) De kinderen die de eerste slachtoffers zijn bij een militair conflict, van uitbuiting en geweld op een degelijke wijze beschermen.

Het kan niet gezegd worden dat dit, eigenlijk bescheiden objectief, tegen het jaar 2000 niet zou kunnen verwezenlijkt worden. Hierbij is het echter onontbeerlijk dat de geïndustrialiseerde landen het niet langer bij woorden laten. Maar President Bush die op de Konferentie eveneens met tremolos in de stem namens de V.S. het woord kwam voeren keerde hierna terug naar zijn Witte Huis waar hij, om zijn deficitaire begroting in te

dijken, opnieuw voorstellen uitwerkte waarbij in de sociale programma's wordt gesnoeid waardoor zoveel Amerikaanse kinderen, in bijzonder zwarten e.a., het slachtoffer zullen zijn. Maakte hij ook niet bekend dat de Verenigde Staten de Konventie voor de rechten van het Kind niet zal ratificeren omdat deze Konventie de doodstraf voor minderjarigen verbiedt wat in de V.S. wel toegelaten is. Moeten we eveneens niet even nadenken aan de miljarden dollars die opnieuw aan de verschillende militaire armada's in de golf worden gespendeerd bedragen waarvan zelfs een klein deel zouden volstaan om het zevenpuntenprogramma te kunnen verwezenlijken? Niet alleen de Verenigde Staten maar ook de andere grootmachten, gans de geïndustrialiseerde wereld draagt hier een ontzaglijke verantwoordelijkheid. James Grant heeft het in een interview in „Newsweek" duidelijk omschreven: „Het is hoog tijd dat we het huidig bestaand mechanisme breken of anders gaat het met de dag steeds erger worden". We moeten dus een nieuwe, een andere weg op. Er zijn al genoeg woorden gevallen. Is het dus geen hoog tijd dat de openbare opinie, waar ook ter wereld, van zijn regering eist dat zij hun verantwoordelijkheid op nemen?

André De Smet

Dit beeld is minder gruwelijk dan de werkelijkheid. Kinderen sterven als slachtoffer van de handelskeuze die andere mensen maken. Het is een averechtse wereld, een wereld die met winsten ook de onverschilligheid produceert waarbij het spektakel de werkelijkheid vangt. Deze „Money World" is de mensheid onwaardig. Hij moet veranderd worden. (Les Graphistes associés - Grapus)

Hulp aan armste landen blijft bij woorden

Het was tijdens de UNCTAD konferentie in 1964 dat voor de eerste maal de aandacht gevestigd werd op de specifieke toestand van de armste landen.

Een eerste speciale konferentie die aan dit thema werd gewijd kwam er echter pas in 1981. Kort geleden, van 4 tot 14 september, ging te Parijs, in de gebouwen van de UNESCO, een tweede konferentie door. Voorkomen op de lijst van armste landen is zeker geen eer, maar de bevestiging van de op alle vlakken bestaande achterstand. Een bewijs van zwakte en onmacht. De Westerse wereld die meestal, o.m. door zijn koloniaal verleden, mede verantwoordelijk is voor de huidige toestand blijkt er zich weinig van aan te trekken.

De elementen die gebruikt worden om de lijst op te stellen van de landen behorende tot de armste (PMA landen genoemd) zijn de volgende:

Een jaarlijks bruto binnenlands produkt (BNP) per inwoner lager dan 500 dollar.

Een bijdrage van de industrie in het BNP lager dan 10 procent en een peil van de alfabetisatie lager dan 20 procent.

In 1981 telde men 31 landen in de groep van de armste landen.

Vandaag zijn het er reeds 41 waarvan 28 in Afrika.

Tussen 1980 en 1987 daalde de voedingsproduktie in die landen met 0,7 procent. Het deel van de investeringen in het BNP viel terug van 19 op 14 procent. De spaarinkomsten liepen terug en het handelsdeficiet ging met 1,3 achteruit, terwijl de schulden 70 procent van het bedrag van de binnenlandse rijkdom uitmaken.

Afhankelijk van twee of drie grondstoffen voor de quasi totaliteit van de inkomsten van hun export, hebben deze landen een verlies op hun handelsbalans van 2,6 % per jaar.

Ieder jaar heeft deze situatie een inkomstentekort van 970 miljoen dollar voor gevolg.

Hulp

Tijdens het laatste decennium is, volgens de UNCTAD, de reële overdracht van de hulpmiddelen ten gunste van de armste landen met een kwart gedaald. De door de Westerse landen beloofde 0,15 procent van hun BNP ten gunste van de armste landen werd nooit behaald en blijft steken op 0,09 procent voor een totale bevolking van 413 miljoen inwoners (tegen 348 miljoen in 1981). Tijdens dezelfde periode is de inbreng van de armste landen in de wereldhandel praktisch onbestaande. Het aandeel daalde zelfs van 1,4 % in 1960 naar 0,3 in 1988.

Een nieuw fiasco

De lang verwachte konferentie die in september te Parijs doorging heeft niet veel meer dan vage beloften opgeleverd. De Skandinavische landen en Nederland maken hierop wel een uitzondering gezien zij reeds 0,02 % van hun BNP aan de armste landen afdragen.

Frankrijk en Italië beloofden eens te meer tijdens de konferentie tegen het jaar 2000 de 0,20 % te zullen halen, terwijl de andere landen, o.m. de EG-lidstaten de verzekering gaven binnen de vijf jaar 0,15 procent te bereiken.

Daartegenover hielden de Verenigde Staten en Japan het eens

te meer bij vage voorstellen, zonder concrete verbintenissen wat de verhoging van hun hulpverlening betreft.

Het sliddokument van de konferentie herhaalde dus de oproep om het percentage van het BNP van 0,15 tot 0,20 procent op te voeren. Het pleit tevens voor een opener internationaal handelssysteem waardoor de armste landen meer toegang zouden krijgen tot de Westerse markten. Tevens werd door de deelnemers aan de konferentie een lans gebroken voor de vermindering van de schulden van de armste landen. Schulden die op dit ogenblik oplopen tot 70 miljard dollar.

Uit de hoger geciteerde gegevens blijkt dus dat, ondanks alle gedane voorstellen en actieplannen, het wel eens te meer bij woorden zou kunnen blijven. Zoals dit reeds het geval was na 1972, datum van de door de Algemene VN-vergadering eensgezinde aanvaarde resolutie voor een "Nieuwe Internationale Economische Wereldorde" is het ook zo dat de Westerse Wereld geen belangstelling heeft voor een grondige aanpak van de onderontwikkeling.

Doorheen een ernstige aanpak van de ontwapening moeten nochtans de nodige fondsen gevonden worden voor een daadwerkelijke hulp aan de armste landen in de wereld.

		armste landen	ontwikkelde landen
	levensverwachting bij de geboorte (jaren)	47	73
	kindersterfte (per 1000)	132	18
	calorieën per dag en per persoon	2048	3361
	alfabetisatie van volwassenen %	32	99
	% van de bevolking die over drinkwater beschikt	34	99
	dokters per 100.000 inwoners	11	204
	telefoons per 100.000 inwoners	3	603

Bron: ONUCED

Welke structuren voor Europa?

Naar het einde van de blokkenpolitiek

De betekenis van de Nobelprijs voor de vrede toegekend aan Gorbatsjov ligt zoals bij voorgaande Nobelprijzen op het politiek vlak. Hij heeft het wederzijds wantrouwen en afgeleide agressiviteit op nauwelijks vijf jaar kunnen terugdringen en daardoor heeft de vredeslogica ook de oorlogslogica verdrongen. Er worden natuurlijk wel achterhoedegevechten geleverd om te trachten het Atlantisch Pakt alleen staande te houden zonder het Warschaupakt doch de internationale betrekkingen worden nu wel overal bekeken vanuit een vredesperspectief en dit niet alleen in Europa. Dazan die machtige militaire instrumenten willen handhaven ondervinden de grootste moeite om het gebruik van de militaire middelen aan te praten. De geweldige machtsontplooiing tegenover Irak wordt meer dan vroeger ervaren als een overtrokken bedoening want de tegenstander is te klein en de nodige verbeeldingskracht om Saddam Hoessein te doen inbinden (eventueel zelfs zonder gezichtsverlies) is reeds aanwezig. Ze moet alleen een kans krijgen om aan bod te komen en met de diplomatieke new-look ziet het er gelukkig ook naar uit dat dit zal gebeuren.

Welke instellingen voor de toekomst?

Aan voorstellen om de wankelende pakten te vervangen ontbreekt het niet doch er schuilen veel addertjes onder het gras; er zijn zelfs een paar flinke pythons bij. Men schijnt er maar moeizaam toe te komen zich af te vragen welke de veiligheidsbehoeften zijn van Europa en vergenoegt zich meestal met het goedpraten van de bestaande middelen. Het is nochtans duidelijk dat Europa zwaar is overbewapend, ook op het vlak van de mobiele eenheden. Het is echt niet nodig nieuwe behoeften uit te vinden zoals multinationale eenheden om het aanscherpen van de militaire spits technologie door te voeren. Nog vele jaren zullen de middelgrote mogelijkheden zo wie so aanzienlijke strijdmachten handhaven, Groot-Brittannië omdat de regering Thatcher eraan houdt hulpwereldgendarmerie te blijven spelen in dienst van de Verenigde Staten en Parijs omdat het (nog?) niet wil of kan

verzakken aan de rol van onafhankelijke 2e wereldgendarmerie. Het is van belang voor de vrede in de wereld dat die twee nucleaire zondaars geen gehoor vinden bij de andere regeringen. Na verloop van tijd zullen zij hun medewerking aan een meer vredelievend Europa niet kunnen blijven weigeren.

Groter is momenteel het gevaar dat men de huidige situatie zou willen geen regenteren met procédés uit een achterhaald tijdvak (al is dat dan niet helemaal voorbij).

De Westeuropese Unie werd opgericht als een onderdeel van de NAVO en is er statutair nog steeds aan ondergeschikt. De huidige secretaris-generaal, de Nederlander Van Eeckelen vreest trouwens een te onafhankelijke opstelling als de pest omdat de Amerikanen zouden kunnen afhaken. Nu is het wel zo dat de V.S. op het militair vlak niet veel middelen aan Europa zullen blijven verspillen omdat het echt niet meer nodig is. Niettemin zou het gevaarlijk kunnen zijn de WEU te integreren in de Europese Gemeenschap omdat men dan de EG langs een omweg terug onder Amerikaans toezicht zou brengen, in de veronderstelling dat de EG er anders wel in lukt zich los te werken wat nog niet bewezen is.

De Raad van Europa zal zich waarschijnlijk blijven beperken tot een leerschool voor parlementaire representatieve democratie en veiliger kunnen functioneren indien hij zich buiten de eigenlijke machtsstrijd houdt.

De gevaarlijkste tegenstanders van de Europese zelfstandigheid blijven voortop nog de NAVO en vooral de Europese Atlantisten.

Voor deze vastgeroeste militaire geesten is hooguit een Europese poot voor de NAVO wenselijk. Het is hoogst bedenkelijk dat in die kringen de WEU acceptabel wordt geacht (waarom hebben wij reeds uitgelegd). Het doorbreken van de vredesidee in de NAVO is zo goed als uitgesloten omdat het een militair pakt is dat om te overleven een vijandbeeld nodig heeft. Geen enkele machtige instelling is bereid zichzelf uit te schakelen vooral wanneer de stuwende kracht zich als leider van de wereld opwerpt (leading country noemen zij zich zelf).

Er is natuurlijk nog de KVSE (Konferentie voor Vrede en Samenwerking in Europa) die het ontstaan zou kunnen inluiden van een Instituut dat de wapenbeheersingsonderhandelingen geleidelijk zou kunnen overnemen van de militaire blokken.

Het voorstel Blackaby

Frank Blackaby, voormalig directeur van SIPRI (Stockholm International Peace Research Institute) pleit als woordvoerder van het British American Security Information Council (BASIC) voor een Nieuwe Veiligheidsstructuur voor Europa (de Nederlandse vertaling is beschikbaar bij VREDE). Hij vertrekt van de idee hierboven aangehaald dat de KVSE om te beginnen de taken van de militaire blokken in verband met de ontwapeningsafspraken zou kunnen overnemen. De V.S. en Canada maken deel uit van de KVSE doch ook de Sovjetunie en de landen van Oost-Europa. Eigenlijk beschikt men hier over een enig pan-Europees instrument. Frank Blackaby ziet in dat de nieuwe veiligheidsstructuur voornamelijk zal bestaan uit organisaties die zich in de eerste plaats bezig houden met economische zaken. Hij meent dat deze structuur zich ook zou moeten bezig houden met het oorlogsrisico.

De auteur ontwikkelt zijn voorstel in vijf punten.

Ten eerste zou de garantie van wederzijdse steun die nu bestaat enkel voor de NAVO-partners, moeten gelden voor alle Europese Staten die lid zijn van de KVSE. Ten tweede zou die structuur een bemiddelingsrol uitoefenen wanneer er disputen zijn (men mag zich niet teveel laten afschrikken door de gebeurtenissen die b.v. de eerste wereldoorlog inluiden zegt Blackaby en in ieder geval is een pan-Europees Instituut beter geschikt om te bemiddelen).

Ten derde zouden de volgende stappen voor de ontwapening van Europa onder de auspiciën van de nieuwe veiligheidsstructuren moeten plaats vinden.

Ten vierde. Indien er realistische dreigingen van buiten het continent zouden ontstaan, dan moet de nieuwe structuur daar, indien nodig, collectieve regelingen tegenover stellen. Men zou kunnen beginnen, schrijft de auteur met een leveringsstop van militair materiaal en militair

re technologie naar landen waarvan men weet dat zij gevaarlijk zijn.

Tenslotte moet deze regionale veiligheidsstructuur een expliciete band hebben met de Verenigde Naties. Het UNO-Charter voorziet dergelijke regelingen en het ontwikkelen van een nieuwe Europese veiligheidsstructuur moet resulteren in een grotere steun aan de VN, dat een efficiënter instrument aan het worden is.

Voor de auteur kan een andere structuur ook doch hij pleit voor de KVSE. Zij zou

wel moeten versterkt worden. Tot daar de kern van het voorstel.

Conclusie

Er zijn zoveel tegenstrijdige krachten dat het moeilijk is te voorspellen of het voorstel Blackaby een haalbaar compromis kan worden, al dan niet geamendeerd. Zeker is dat het ideeëngoed van de voormalige directeur van SIPRI grotendeels in dezelfde richting gaat als de vredesbeweging. Bovendien zou men in geval van

nood in Europa kunnen beschikken over "regionale blauwhelmen" die alleszins onpartijdiger kunnen gebruikt worden dan de nationale legers die op hun grondgebied bijvoorbeeld de orde zouden moeten handhaven tussen bijvoorbeeld etnische Albanezen en Serviërs. Het voornaamste lijkt mij dat over de vrede zou kunnen gewaakt worden door verantwoordelijken die de militaire gedachtegang ontgroeid zijn.

16.10.'90
Victor Stuyck

Worden vrome wensen werkelijkheid?

Al meer dan 20 jaar zet het Internationaal Komitee voor Europese Veiligheid en Samenwerking (I.K.E.V.S.) zich in voor de verwezenlijking van de volgende concrete doelstellingen:

- de openbare mening te mobiliseren om het proces van de K.V.S.E. (Konferentie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa) en de internationale politiek in dit verband gunstig te begeleiden, te motiveren en te ondersteunen;
- alles in het werk te stellen om gunstige resultaten te bereiken en zich in te zetten voor de toepassing van de besluiten van de slotakte van de KVSE en de konsekwenties hiervan.

Enerzijds hebben we vaak standpunten ingenomen, berichten verzonden tijdens de vervolgbijeenkomsten van KVSE en voorstellen geopperd voor een concrete toepassing van de besluiten, die vervat zijn in de officiële documenten. Anderzijds hebben we voorstellen uitgewerkt die verder gaan dan wat officieel tot stand gebracht werd.

Vaak genoeg werden we er door sommige middens op gewezen dat we bezig waren met een jacht op „vrome wensen“.

Vandaag kunnen we vaststellen, dat zelfs deze „vrome wensen“ vaak door de feiten achterhaald zijn. De geschiedenis van Europa, die aangezwengeld werd door onstuimige gebeurtenissen, laat ons nu een toestand zien die onverwachte mogelijkheden in zich bergt. Vooral het afgelopen jaar. Tussen de val van de Berlijnse muur (9-11-89) en de Grootduitse verkiezingen op 2 december 1990 ligt iets meer dan een jaar. Alle Europese veiligheidsmaatregelen, die sinds 1945 tot stand

kwamen, zijn van de kaart geveegd: nu er praktisch een einde gekomen is aan de deling van Duitsland en Europa heeft de NATO „partners“ in plaats van tegenstanders bij de leden van het Warschaupakt. De (West) Europese Gemeenschap naderd zijn eenheid met belangrijke troeven om het „kader“ van het nieuwe Groot-Europa in „opbouw“ te worden.

Van 19 tot 21 november 1990 zullen de vertegenwoordigers van de 35 K.V.S.E. landen te Parijs samen komen om gemeenschappelijk alle aspecten van de Veiligheid en Samenwerking in Europa te onderzoeken. Konkreet betekent dit meteen de voortzetting - rekening houdende met de nieuwe internationale verhoudingen - van de in 1975 te Helsinki gehouden Konferentie die met een Slotakte werd afgesloten. We vroegen aan Robert De Gendt, algemeen sekretaris van het Internationaal Komitee voor Veiligheid en Samenwerking in Europa, om ons in het perspectief van de komende Konferentie, de verschillende thema's die aldaar zullen behandeld worden, te willen belichten.

Dankzij deze diepgaande wijziging staan de „vrome wensen“ van weleer op het punt verwezenlijkt te worden. Laten we sommige ervan nader bekijken.

Institutionalisering van de KVSE

Vroeger zei men, vooral in het westen: „buiten kwestie, het is voorbarig“. We zien

nu veel concrete voorstellen die van allentwege komen over de organisatie en politieke onderhandelingen, die gevoerd zullen worden op de top van Parijs in november.

We noemen o.a.:

- een regelmatige samenkomst (om de twee jaar) van een top van staats- en regeringsleiders;
- een (permanent) secretariaat;
- minstens twee keer per jaar een bijeenkomst van de Ministers van Buitenlandse Zaken, Defensie en Generale Staven;
- een politieke commissie voor veiligheid en samenwerking die samengesteld is uit geaccrediteerde ambassadeurs;
- een Centrum voor het voorkomen van conflicten;
- een Centrum voor de toetsing van de ontwapening;
- een parlementaire Algemene Vergadering;
- organismen die zich bezig houden met vraagstukken t.a.v. het milieu, menselijke tekortkomingen (de verschillen die verband houden met minderheden), de coördinatie en ontwikkeling van de economische samenwerking.

Kortom: het begin van „de bouw van het gemeenschappelijk huis“.

Ontwapening

Nog niet zo lang geleden sprak men in het westen over de „overweldigende overmacht“ van het Warschaupakt en vooral van de Sovjetunie.

En nu zien we de vooruitgang bij de onderhandelingen van de CFE en de ver-

vertrouwenswekkende maatregelen in Wenen. Er zijn best wel nog problemen die geregeld moeten worden: de controle over de (door het westen gewenste) insluiting van de op het land gestationeerde zeeluchtmacht en de vermindering van tanks en gepantserde voertuigen. Maar met een politieke „impuls“ kan men verwachten dat het verdrag klaar is om ondertekend te worden op de top van de KVSE in november. Tegelijk mogen we ons verheugen op de beginselverklaringen voor de dagen na de eerste CFE.

Door de verandering in het Warschau-pakt en de diepgaande gevolgen die hieruit voortvloeien en de aankondiging van de vermindering van het aantal strijdkrachten, dat door bondskanselier Kohl voorgesteld werd op de top met Gorbatsjov, kunnen we verwachten dat de tweede CFE zal uitmonden in akkoorden over nog verdergaande ontwapening.

We voegen hierbij, van de kant van de NATO, het voorstel van een nietaanvalsverklaring, onderhandelingen over kernwapens voor de korte afstand en de uitwerking van een nieuwe strategie, die niet afwijkt van de opvatting van „voorwaartse verdediging“ die het beginsel van het „stapsgewijze antwoord“ wijzigt.

Door een grotere doorzichtigheid van militaire operaties en door vertrouwenswekkende - en veiligheidsmaatregelen in combinatie met het stelsel van het „open luchtruim“ beginnen we de weg van een substantiële wapenafbouw te betreden. Kortom: het begin van werkelijke ontwapening.

Mensenrechten

Vroeger heette het: „bepapening in het Oosten, mensenrechten in het Westen“. Wat een verandering!

Het was het meest betwiste aspekt, dat grote spanningen en zelfs uitzichtloze momenten veroorzaakte in het proces van de K.V.S.E. Het feit dat het, in de tijd dat het kommunisme op haar hoogtepunt was, moeilijk was om veranderingen door te voeren, zelfs als men kon vaststellen of voelen dat de menselijke kanten en dan met name de mensenrechten nog lang niet tot een bestendige waarde geworden waren in de socialistische landen, hield veel mensen bezig. En daarbij verliezen we niet uit het oog dat ook in het westen niet alles zuiver en zonder kritiek gebeurde.

De grote wijziging kwam met de „perestrojka“, de „glasnost“ en de demokratisering, vooral in de USSR. De recente bijeenkomst in Kopenhagen (juni 1990)

over de menselijke dimensie heeft wel bewezen dat de kontekst helemaal veranderd is. Het slotdokument is opvallend vanwege:

- de konkretisering van de essentiële rechtsbeginselen waarin volledig de inherente waardigheid van de menselijke persoon en de gelijke en onvervreembare rechten van alle menselijke wezens tot uitdrukking komt;
- de vrijheid van meningsuiting, vereniging, geweten en godsdienst;
- democratische instellingen en praktijken;
- het politieke kader voor vraagstukken van nationale minderheden;
- konkrete voorstellen om nieuwe maatregelen te nemen ter verbetering van de praktische uitwerking van verbintenissen.

Kortom: een vooruitgang die het verleden verandert en de dialoog in de toekomst gemakkelijker zal maken.

Ekonomische samenwerking

Deze was in het verleden onderontwikkeld vanwege het fundamentele verschil tussen de politiek-ekonomische systemen, die meer wantrouwen dan een geest van samenwerking opriepen. Sindsdien ontstond de beweging naar „de ekonomie van een ééngemaakte markt“. Veel landen van het oosten zijn al zover terwijl andere er een aanvang mee maken.

De Konferentie van Bonn (maart 1990) eindigde met het aannemen van een dokument:

- een reeks fundamentele principes;
- een reeks konkrete initiatieven, die genomen moeten worden om landen, die willen afzien van het centraal dirigisme te helpen;
- de band tussen de marktekonomie en de pluralistische demokratie.

Men onderstreepte dat het hier om een langdurig proces gaat, ondanks de noodzaak van direkte hulp.

Kortom: een begin van hoop op een terrein waar nog veel verhelderd moet worden.

Milieubescherming

Dit is een probleem dat omgeven is met veel „verbalisme“, ook in de oost-west kontekst.

Jammer genoeg heeft men op de bijeenkomst in Sofia (okt. nov. '89) geen gezamenlijk dokument kunnen aannemen

door de houding van Roemenië (waar Ceaucescu nog aan de macht was).

Niettemin kan men verwachten, dat er een verbintenis tot stand kan komen rond de voorstellen waarover de andere landen akkoord waren. Het gaat om:

- de preventie en beheersing van de grensoverschrijdende gevolgen van industriële ongelukken;
- het beheer van gevaarlijke chemische stoffen;
- de vervuiling van de grensoverschrijdende waterlopen en internationale meren.

Kortom: de dageraad van een verbintenis die noodzakelijk is voor het overleven van de mensheid.

Rol van de invloed van de openbare opinie

Nu is de tijd van vrome wensen en van vijandsbeelden voorbij. Meer dan ooit is het nodig de inspanningen van de invloed van de openbare mening die zich inzet voor de doelstellingen van de ontwikkeling van de KVSE uit te breiden.

De positieve balans mag ons niet doen vergeten dat er zich nieuwe tegenlagen onderweg en onvoorziene gebeurtenissen en problemen kunnen voordoen.

Daarom moeten zowel de verantwoordelijke politici als de openbare mening waakzaam blijven.

We stellen recentelijk vast, dat er een meer uitgesproken aandacht bestaat voor de aanwezigheid van mensen, groepen en organisaties, die meestal Niet-Goevernamentele Organisaties (NGO) noemt, die zich sterk bezig houden met de K.V.S.E.

Deze NGO's zijn al uitgenodigd voor sommige bijeenkomsten, waarin ze genoemd worden als deelnemers of toekomstige rolbezitters in toekomstige instellingen. Maar totnogtoe worden de deelnemers „officieel“ aangeduid, terwijl wij menen dat het beter zou zijn de „diplomatie van de basis“ toe te laten, als deze diplomatie zich effectief organiseert. In dit kader hebben de vredeskrachten nog altijd een taak te vervullen.

Robert De Gendt
vertaling: Carin de Bruin

Rwanda: Black - Out in zwart - Afrika

De voorraad bier van onze jongens in de Golf is nauwelijks uitgeput, of er wordt al een nieuw contingent van het leger uitgestuurd, nu naar Centraal Afrika. België zendt zijn zonen uit. Ditmaal gaat het niet om strategische grondstoffen (die zijn er bijna niet meer in Afrika, maar om een humanitaire missie. De 500 Para's in Rwanda moeten onze landgenoten aldaar beschermen; zolang het „etnische” conflict in Rwanda voortduurt. Of wil onze vorst meer?

Het huidige conflict in Rwanda heeft zijn wortels in de geschiedenis van het land. Vanaf de veertiende eeuw kwamen Tutsi's Rwanda binnen en installeerden er een feodale monarchie, waarin de Hutu's eigenlijk horigen waren, toen België na WO I de voogdij kreeg over de voormalige Duitse kolonies Rwanda en Burundi, slaagde de Belgische administratie erin de etnische tegenstellingen nog te versterken: het gezag van de Tutsi heersers werd aangemoedigd (terwijl tot dan toe de werkelijke macht in verschillende streken in handen was van Hutu chiefs), en tegelijkertijd werd actieve steun verleend aan de emancipatie van de Hutu's. In november '59 kwamen de Hutu's in opstand tegen het onrechtvaardige minderheidsbewind van de Tutsi's (90% van de bevolking is Hutu), en in '61 werd de Republiek uitgeroepen. Tienduizenden tutsi's ontvluchtten de bloedige wraakacties, en vestigden zich in de buurlanden, de meesten in Oeganda (80.000 volgens De Standaard).

Het zijn die vluchtelingen die nu via de Oegandese grens Rwanda zijn binnengevallen. Volgens president Habyarimana is er voor hen geen plaats. Rwanda is het land met de grootste bevolkingsdichtheid van Afrika: meer dan 7 miljoen inwoners op een oppervlakte van 26.000 vierkante kilometer, of zo'n 300 inwoners per vierkante km. De bevolking groeit nog steeds aan met bijna 4% per jaar. Volgens Habyarimana is er nu al te weinig landbouwgrond, dus kan Rwanda de vluchtelingen onmogelijk herintegreren (zie kader). Rwanda kampt met nog meer economische problemen: het land heeft geen uitgang naar de zee, waardoor de transportkosten voor in- en uitvoer zeer hoog oplopen, en de prijs van het voornaamste exportproduct, koffie, is de laatste jaren gehalveerd. Dit jaar vielen in Rwanda 300 hongerdoden.

Het RPF

Over de eigenlijke bedoelingen van het Rwandees patriottisch front (RPF), en de leider commandant Fred Rwigyema, zijn

In het probleem van de overbevolking in Rwanda gaat de katholieke Kerk zeker niet vrijuit. Zij blijft zich verzetten tegen de plannen van de Rwandese regering om de bevolking te sensibiliseren voor geboortebepaling. Toen de paus op 9 september '90 een toespraak hield in Kigali, haalde hij nog eens scherp uit naar het gebruik van contraceptiva. Hij blijft dus blind voor het probleem van de overbevolking, en de verspreiding van AIDS in Rwanda. Na de toespraak kreeg hij ook stuk van Christophe Mfisi, directeur van het Rwandese regeringsbureau voor informatie: „De paus moet zich dringend bezinnen over de houding van de Kerk inzake contraceptie”, aldus Mfisi. Johannes Paulus droop af en ging in het straatarme Ivoorkust een peperdure copie van zijn eigen St.-Pietersbasiliek inwijken.

de meningen erg verdeeld. Lambert Mende, vertegenwoordiger van de Zairese Lumumbisten in België, zei in De Morgen: „Commandant Fred wil niet terug naar de Tutsi overheersing van voor de dekolonisatie. Hij wil dat de Tutsi vluchtelingen zich kunnen herintegreren in de Rwandese maatschappij”. President Museveni van Oeganda spreekt dezelfde taal. Daarbij moet wel de bedenking gemaakt worden dat Museveni bij commandant Fred in het krijt staat, omdat de president zijn huidige machtspositie grotendeels aan de rebellenleider te danken heeft. Rwanda - kenner Filip Reyntjes ziet het anders: volgens hem willen de Tutsi's weer de macht over de Hutu meerderheid. „Het is een reactionair, aristocratisch en monarchaal volk” dixit Reyntjes. De rebellen zelf ontkennen ten stelligste dat het huidige conflict op etnische leest is geschied. Bepaalde feiten wijzen in die richting: de rebellen zijn zeer gedisciplineerd, en maken, voor zover dat uit de berichtgeving valt op te maken, geen slachtoffers onder de Hutu-bevolking. De

samenstelling van de executieve van het RPF lijkt dit te bevestigen: die executieve telt 26 leden, waarvan 15 Hutu's en 11 Tutsi's. Voorzitter is commandant Fred Rwigyema, een Tutsi, de vice-voorzitter is een Hutu - kolonel. In hoeverre deze samenstelling een politiek schijnmanoeuvre is, kan moeilijk worden ingeschat. Feit is dat het RPF eisen stelt die het puur etnische lijken te overstijgen: de rebellen eisen de herintegrering van alle Rwandese vluchtelingen, het ontslag van het huidige regime, dat zij corrupt noemen, en het uitschrijven van verkiezingen.

Sommige Belgen in Rwanda kunnen daarmee instemmen. In De Morgen van 8 oktober vertelt een Belgisch zakenman in Rwanda: „Er zit meer achter dan de stammenkwestie. In de jongste jaren is het regime afgetakeld, corrupt geworden. Dat de rebellen zo gemakkelijk kunnen verdwijnen, bewijst dat ze de steun van de bevolking hebben. Wat wij verwacht hadden, was een staatsgreep van Hutu's tegen Hutu's”.

Over de aard van het Rwandese regime zijn de meningen sterk verdeeld. In regeringskringen beschouwt men het als democratisch „naar Afrikaanse normen” (het is trouwens opvallend hoe democratisch een éénpartijstelsel kan zijn in een bevriend land). Volgens Filip Reyntjes werden de mensenrechten, de economie en de alfabetisering goed aangepakt, tot voor 3 jaar, sindsdien heeft de corruptie zich in het regime ingeburgerd. Het gerucht doet de ronde als zou vooral de vrouw van Habyarimana daarvoor verantwoordelijk zijn. Zij zou zich laten omringen door een heel rijke kaste die aan de touwtjes wil trekken, en Habyarimana zelf zou naar de achtergrond geschoven zijn. Dat er interne problemen zijn binnen het regime, is duidelijk: 2 jaar geleden kwam de stafchef van het Rwandese leger om het leven bij een aanslag, eerder dit jaar werd de minister van Onderwijs ontslagen, en tijdens de eerste week van de opstand werd Birara, directeur van de Nationale Bank, gearresteerd wegens kritiek op het regime. Amnesty International heeft in haar jaarboek ook aandacht voor Rwanda: 1900 mensen zitten in de gevangenis zonder enige vorm van proces, voor het verspreiden van opstandige vlugschriften krijgt men 10 jaar cel, politieke personaliteiten werden naar Oeganda verbannen. De discriminatie van de Tutsi's heeft historische gronden, maar pleit toch niet voor het regime: slechte een beperkt aantal

Koning Boudewijn en President Habyarimana op 1 juli '87 in Kigali

Tutsi's wordt toegelaten tot de openbare ambten ook in het onderwijs is er discriminatie. Het is daarbij ook verplicht op de identiteitskaart te vermelden tot welke etnische groep men behoort.

De Para's

De beslissing om 500 Belgische para's naar Rwanda te sturen kwam één dag na de noodkreet van president Habyarimana in Brussel. Volgens de regering was men echter niet op Habyarimana's verzoek om militaire steun ingegaan maar ging het slechts om een louter humanitaire missie om de 1630 Belgen in Rwanda te beschermen. De Belgische (en Franse) soldaten controleren de toegangsweg tot de luchthaven van Kigali, en de luchthaven zelf, om ten allen tijde de Belgen te kunnen evacueren. Meer werd over de aard van de militaire opdracht niet vrijgegeven. Premier Martens kondigde zijn legendarisch geworden Black-Out af.

Gewild of ongewild speelde de Belgische militaire aanwezigheid toch in de kaart van het regime. Terwijl „onze” jongens een oogje in het zeil hielden, had het Rwandese leger vrij spel om massale en brutale zuiveringsacties uit te voeren. Duizenden mensen werden gearresteerd, het lijkt er sterk op dat het arresteren van RPF - infiltranten als voorwendsel werd gebruikt om tegenstanders van het regime uit te schakelen. Er werd immers ook in eigen rangen grote schoonmaak gehouden: naast de reeds vermelde directeur van de Nationale

Bank, werden ook het hoofd van de inlichtingendienst en verscheidene stafleden van het leger uitgerangeard. Men zou gaan denken dat de interne strubbelingen belangrijker zijn dan de rebellenopstand (tal van in ongenade gevallen Hutu's zouden zich trouwens bij de rebellen hebben aangesloten). Ook Mobutu's elite-troepen, die verantwoordelijk worden gesteld voor het bloedbad in Lubumbashi, deden hun duit in het zakje bij de zuiveringsacties. Hun aanwezigheid werd verantwoord door een bijstandsverdrag tussen de Staten van de Grote Meren, waarover hier blijkbaar weinig geweten is. Onze para's keken lijdzaam toe terwijl de Zairese troepen op Kigali

landden. In het BRT journaal gaf Martens laconiek toe dat die situatie hem „geneerde”.

Ook over het aantal slachtoffers dat het conflict tot nu geëist heeft kan geen uitsluitend worden gegeven. Vast staat dat de rebellen trachten te vermijden dat er slachtoffers vallen onder de burgerbevolking. Ze zijn zelfs zo gedisciplineerd dat ze betalen voor hun benzine. Over het Rwandese leger doen andere verhalen de ronde. Op donderdag 11 oktober ge-

gedood, maar het zou om rebellen in burger gaan. De volgende dagen werd dit bericht weer ontkend. Er waren wel enkele moordpartijen, maar van een slachting was geen sprake.

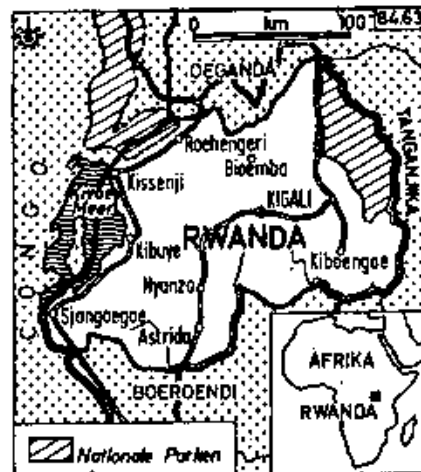
De redenen

Intussen is wel gebleken dat de Belgen in Rwanda op geen enkel ogenblik gevaar liepen. Het lijkt dus wat overtrokken om de Belgische militaire aanwezigheid met dat argument te verantwoorden. Ook valt de vervroegde levering van FN - munitie (op gediensstige wijze door het Belgische leger geleverd) moeilijk in dat kader te plaatsen. Er zit waarschijnlijk meer achter.

Economische belangen lijken niet zo evident. Behalve gedevalueerde koffiebonen valt er in Rwanda, voor zover wij konden natrekken, niet veel te rapen. Het enige dat op het economische vlak echt kan meespelen is de luchthaven van Kigali. Het vliegveld werd aangelegd met Belgische fondsen, en het is zeer belangrijk voor SABENA. Sinds Kinshasa werd afgesneden, is Kigali het ankerpunt voor Centraal - Afrika geworden. Vooral als cargohaven is Kigali van vitaal belang geworden.

Ook over de invloed van het vorstenhuis is het laatste woord nog niet gevallen. Het was al opvallend dat alle leden van het verruimd kernkabinet, behalve Claes, over de zaak op audiëntie zijn geweest bij de koning. De hele hetze rond de brief van Boudewijn toont duidelijk aan dat Boudewijn op z'n minst zeer veel belangstelling heeft voor de zaak Rwanda. Het is ook een publiek geheim dat de Koning een „diepe genegenheid” koestert voor Rwanda, en een zeer goede verstandhouding heeft met president Habyarimana (er wordt zelfs gefluisterd over Opus Dei contacten). Dat er tussen deze twee zeer „vrome” staatshoofden een nauwe band bestaat, blijkt alleszins uit het feit dat de Rwandese president op woensdag 3 oktober op audiëntie kwam bij de koning, en om bijstand vroeg. Of de inhoud van de vorstelijke brief aan het kernkabinet enige invloed gehad heeft op het Rwanda-beleid van de regering, zal wel nooit duidelijk worden.

Volgens het NCOS is de „humanitaire” interventie in Rwanda nodig om er de kalmte te bewaren, en bloedbaden tussen Hutu's en Tutsi's, zoals die in Burundi in '72 en '88, te vermijden. We willen dat niet betwisten, maar het moet toch gezegd dat dit een gevaarlijke stellingname is: als het noorden nu kan ingrijpen in een

tuigden vluchtelingen van slachtingen door de Rwandese en Zairese legers onder de bevolking. Diezelfde avond werden die berichten bevestigd door de Rwandese minister van Buitenlandse Zaken. Volgens hem werden 500 mensen

(al dan niet revolutionaire) strijd in Rwanda om bloedvergieten te vermijden, kan dat morgen net zo goed in El Salvador of elders. Het is trouwens opvallend dat de V.S., die toch even nauwe historische banden hebben met Liberia als België met Rwanda, daar niet is tussengekomen om bloedvergieten te voorkomen. Een kwestie van belangen, of eerder een gebrek aan belangen?

Het is ook opvallend dat de kwestie Rwanda weer werd aangegrepen om het idee van een EG - defensiemacht (of interven-

tiemacht) op tafel te gooien. Misschien is het in die context dat de rake uitspraak van politoloog Luc Huyse in De Morgen moet gekaderd worden: „Ik meen dat er een soort wanverhouding bestaat tussen de reële betekenis van het Rwanda - dossier en de politieke aandacht die eraan wordt besteed (...) Waarom is Rwanda zo belangrijk? (...) Mijn indruk is dat dit dossier oneigenlijk gebruikt wordt.“ De Europese blauwhelmen - droom van veel Europese politici wordt - nu nog juridisch ontzenuwd door de bevoegdheden

gestipuleerd in de Akte van Rome, maar voor hoelang nog? Verder dient het gezegd dat als het huidige bestand een oplossing biedt, premier Martens heel wat aan Europees prestige zal winnen. Misschien een leuke troef als hij de opvolging van Jacques Delors ambieert?

Ondertussen spartelt Mobutu Sese Seko als een duivel in een wijwatervat om toch maar bij de onderhandelingen betrokken te worden.

Tom Heremans
26/10/90

Midden-Oosten

De vredesdynamiek

"Het is menselijk onmogelijk geworden dat, in deze atoomtijd, de oorlog een adequaat middel zou zijn om een rechts-overtreding te straffen". Deze woorden zijn van Paus Johannes XXIII.

Ze zijn duidelijk. Ze zijn zeer juist. En perfect toepasselijk op de crisis in de Golf. Saddam heeft het internationaal recht overtreden door een onafhankelijke staat binnen te vallen en te annexeren. Hij schendt de meest elementaire rechten van de gijzelaars die hij tegen hun wil vasthoudt en die hij als menselijk schild gebruikt.

Daarom hebben wij deze schendingen veroordeeld zoals we dat gedaan hebben in andere omstandigheden voor zowel de Palestijnen als Panama.

Maar oorlog is niet het gepaste antwoord. Oorlog kan geen problemen regelen. Integendeel. De problemen zouden alleen maar vergroten, en het konflikt zou dan duidelijk het Noorden tegenover het Zuiden plaatsen. Daarom keuren wij de strategie van het embargo goed, dat door de UNO werd ingesteld. Een UNO die uiteindelijk de verwachtingen heeft teruggevonden die we in haar hadden gesteld bij de oprichting. Maar het embargo heeft slechts waarde als het Saddam Hoessein dwingt z'n troepen uit Koeweit terug te trekken, de gijzelaars vrij te laten en een dialoog te ontwikkelen die een oplossing moet kunnen vinden voor de fundamentele problemen die de Golfkrisis blootlegt. De strategie van het embargo kadert dus in een vredesdynamiek en niet in een oorlogsdynamiek.

Helaas, dit was zonder de lobbies gerekend.

Eerst en vooral de petroleumlobby. Petroleum is de hoeksteen van de wereld-economie, is zo essentieel voor de volkeren van de Derde Wereld en hun ontwikkeling. De grote internationale oliemaatschappijen en de Noord Amerikaanse regering hebben geen vertrouwen meer in de emirs die voor eigen rekening werken en zich schandalig verrijken. Ze willen daarom zelf aanwezig zijn met hun boten, hun soldaten, hun vliegtuigen. De invasie in Koeweit was voor hen een "mirakuleus" ekskuus.

Rekordwinsten van de Petroleumaanschappijen

	in miljarden Belg. Frank.
Royal Dutch Shell.....	268,8
Exxon.....	159,6
Texaco.....	109,9
British Petroleum.....	102,2
Mobil.....	81,9
Amaco.....	73,5
Elf.....	51,2
CFP-Total.....	15,5

Er is vervolgens ook de zionistische lobby, die zeer sterk is in Washington maar ook in de Franse media. Deze lobby weerspiegelt trouw de Israëliëse politiek. Tel Aviv vindt er geen doekjes om: men wil Koeweit niet bevrijden, maar Saddam kelderen. De Israëliëse be-

windslui menen dat een vreedzame oplossing voor hen gevaarlijk zou kunnen zijn, omdat Irak en de Arabische staten nog altijd over krachtige legers zouden beschikken. Op die manier zijn de zionisten eigenlijk de meest gepassioneerden onder de aanhangers van de militaire aanpak. Ze weigeren in te zien dat de veiligheid van Israël slechts kan verzekerd worden in een kontekst van vrede en rechtvaardigheid.

Nadat ze zich eerst hadden laten meeslepen, en na wat aarzelingen, als gevolg van de psychologische impact van het konflikt, hebben François Mitterrand en George Bush de deur op een kier gezet. Allebei menen ze dat het nooit meer als voorheen zal zijn. Met andere woorden, er moet een brede onderhandeling worden opgezet over alle problemen: de toekomst van Koeweit en haar grenzen, de organisatie van de petroleummarkt, het kreëren van een Palestijnse staat, de terugtrekking van Israël uit de bezette gebieden, Oost-Jeruzalem en Golan. In één woord: een internationale konferentie is meer dan ooit een noodzaak.

Helaas, het risico op oorlog blijft bijzonder groot.

Dit risico kan slechts verdwijnen als de volkeren druk op hun bewindslui blijven uitoefenen opdat de oorlogsdynamiek zou wijken voor de vredesdynamiek.

Georges Montaron
Directeur van
het bekend Kristelijk Frans Weekblad
"Témoignage Chrétien"

Wie de oorlog wint, wint de vrede nog niet

Overspoeld door het dagdagelijks koud-en-warm blazen van zowel Saddam Hoessein als de westerse politici, de Sovjet-russische (meer en meer liggende die ook economisch in het kapitalistische kamp) en de westers gezinde Arabische inbegrepen, op de voet gevolgd door prijsverhogingen vanuit misbruikende oliespekulanten (zie tabel 1), zouden we bijna de ware inzet van het golfkonflikt vergeten. Zowel Hoesseins onverantwoorde inval als de opgeklopte militaire reactie van het westen zijn enkel te begrijpen vanuit de strijd om de olie. In dit artikel willen we even de verdere beweegredenen van de buitensporige militaire reactie uit de doeken doen.

De VS is blij met Hoessein

"Ik ben ervan overtuigd dat u een machtig en intelligent man bent die vrede wil", (1) zei de Amerikaanse Democratische Ohio-volksvertegenwoordiger, Howard Matzenbaum, dit jaar nog tot Saddam Hoessein. Hij is een van de vele Amerikaanse politici die dit jaar de baard streken van "de Iraakse Hitler". Op 25 juli, amper een week voor zijn invasie, vertelde April Gaspie, de Amerikaanse ambassadrice in Bagdad, aan Hoessein dat president Bush "persoonlijk de betrekkingen met Irak wil uitbreiden en verdiepen". En ze voegde eraan toe: "We moeten niet veel zeggen over Arabisch-Arabische geschillen, zoals je grenskonflikt met Koeweit. We hopen alleen maar dat je die zaken vlug oplost". (1) Haar gesprekspartner had toen blijkbaar reeds voor de aanval gekozen, want smalend antwoordde hij de ambassadrice: "De aard van de Amerikaanse samenleving maakt het de VS onmogelijk om tienduizenden slachtoffers in een gevecht te verliezen". (1) Hij kan daarbij gemakkelijk gedacht hebben aan de Amerikaanse terugtocht uit Libanon na de bomaanslag in 1983 en/of het gebrek aan Amerikaanse reactie toen hijzelf chemische wapens hanteerde tegen de Koerden. En dan hebben we het nog niet over de welbekende, jarenlange militaire steun van de VS aan Hoessein, net als van de Sovjet-unie (SU) trouwens.

Gaspie verliet Bagdad op 1 augustus, de dag voor de invasie.

Heel de wereld, en dus zeker de VS, wist trouwens dat Irak aanspraak maakte op de Bubiyan en Warba-eilanden om een rechtstreekse, gemakkelijke (olie)verbinding met de Perzische Golf te hebben. Daarom ook trouwens ging Saddam 9 jaar geleden in de clinch met Iran. In 1922 drongen de Britten Irak een neo-koloniale grens op ten noorden van de sindsdien omstreden en (olie)rijke (herdoopte) Saddamiyat-zone.

Maar de VS wist meer! Op 28 juli, 5 dagen voor Iraks inval, hadden de Amerikaanse spionagesatellieten reeds de opmerkelijke logistieke voorbereidingen voor het offensief bespeurd. Zij werden bevestigd in een brief die via Moesbarak het Witte Huis bereikte. De Egyptische president was tot dan toe een van de raadgevers die Bush aanzette een vriendschappelijke politiek t.a.v. Hoessein vol te houden. Op 31 juli nog werd die politiek verdedigd door John Kelly, de vice-minister van Buitenlandse Zaken. Hij voerde toen terecht aan dat de VS niet gebonden was aan enig militair pakt met welk Arabisch land ook.

Als de VS de wereldwijde verdediger van onafhankelijkheid en vrede wil uithangen (het is opmerkelijk hoe "demokratie" nu niet aangevoerd wordt, gelet op het sjek-

regime van Koeweit), dan ware het toch wel geloofwaardiger geweest Irak vóór de invasie te waarschuwen. Het feit dat hooggeplaatste Amerikaanse politici, zoals Lee Hamilton (voorzitter van het parlementair onderzoekcomité over het Midden-Oosten) en zelfs James Baker (minister van Buitenlandse Zaken) hun gevoerde politiek als foutief bestempelen, doet niets af van de mogelijkheid tot waarschuwing van Irak en de wereld.

De prijs waard?

Blijft dus de vraag waarom Bush in alle talen zweeg en als het ware op een Iraakse uitval wachtte om meteen alle militaire sluizen open te draaien. Want laten we niet vergeten dat het Amerikaanse militaire optreden aanvankelijk niet door de Verenigde Naties gevraagd noch gepatroneerd werd!

Het antwoord wordt door de Amerikanen zelf gegeven. Enkele dagen na 2 augustus lanceert Bush zijn "Operation Desert Shield": een inzet van massaal veel troepen en materieel (zie tabel 2) naar Saoedi-Arabië en de Golf, officieel eerst om de economische VN-blokkade kracht bij te zetten, later om Hoessein ervan te weerhouden ook dat land binnen te vallen en nu veel openlijker "om hem een lesje te leren". Het is trouwens bekend dat de Iraakse en Koeweitse oliepijplijnen die door Turkije en Saoedi-Arabië lopen vlug toegedraaid werden.

Amerika was dus blijkbaar zeer vlug bereid om een gigantische inspanning en uitgave te leveren om Hoessein te stoppen. Het Pentagon ging ervan uit dat de opbouw van het militair apparaat tot eind september 2,5 miljard dollar, of 90 miljard Bfr., zou kosten. Onafhankelijke defensie-experten berekenden dat de rekening een flink stuk boven de 100 miljard zou bedragen, de soldij van de betrokken militairen niet eens inbegrepen.

In geval van oorlog breekt de prijs uiteraard alle rekords. Eén tankje kost zo'n 100 miljoen B.fr., een helikopter een kwart miljard en voor een gevechtsvliegtuig mag rond het miljard neergeteld worden. Het Pentagon verwacht in dit geval 20 miljoen schoten per week. Aan 2 dollar per kogel is dat een vuurwerk van 1,2 miljard frank per week. En de kogel is dan nog het goedkoopst. Alleen al de burgerlijke schade aan mensenlevens en installaties is onschatbaar.

Tabel 1:

Waar halen wij de olie? (1989)
1. Iran: 8.575 x 1.000 ton
2. Noordzee: 3.610 x
3. Saoedi-Arabië: 2.765 x
4. Irak: 2.268
5. Libië: 1.379
6. Sovjetunie: 1.114
7. Andere landen Midden-Oosten: 614 x
8. Algerije: 593 x
9. Andere landen Afrika: 531
10. Mexico: 301 x
11. Egypte: 79 x
12. Nigeria: 49 x
13. Nederland: 7 x
14. Andere landen: 893 x
TOTAAL: 24.798.000 x 1.000 ton = 1/3 vervoer + 1/3 verwarming + 1/3 industrie.
Bron: min van Economische Zaken, over Koeweit en Katar zijn geen cijfers beschikbaar.

Inmiddels heeft Bush, geplaagd met een historisch begrotingstekort in eigen land, met zijn wereldwijde bedelarij in de feiten toegegeven dat hij de rekening zelf niet kan betalen. En iedere waarnemer gaat ervan uit dat een woestijnoorlog een lange stellingenoorlog is... behalve bij een verrassingsaanval op Hoesseins hoofdkwartier.

Ten aanval?!

En daar komt de eerste aap uit de mouw. Want er kunnen andere uitspraken aangehaald worden dan "de invasie ongedaan maken" en "het lesje leren". De woestijnschild-bevelhebber in Saoedi-

Arabië, **generaal Schwarzkopf**, stak zijn voorkeur voor een regelrechte aanval tegen Irak niet onder stoelen of woestijntenten. Alhoewel hij door het offensieve deel, o.a. de Stealth-bommenwerpers en (kern)-raketten, in de militaire opbouw bevestigd wordt, tikte Bush hem om zijn bonte uitspraken toch op de vingers. Maar enkel dagen later verklaarde de stafchef van de Amerikaanse luchtmacht, **Michael Dugan**, dat "de sterkte van de luchtmacht de enige oplossing voor ons is. Het zou gaan om een bombardement op het centrum van Bagdad ten einde een bloedbad te vermijden dat Koeweit waarschijnlijk zou vernietigen". (2) Het valt trouwens op dat het aantal "geallieerde" anti-Hoesseintroepen minder is dan de Iraakse bezettingstroepen, maar meer en moderner materieel tegenover Irak en het bezettingsleger samen ingezet wordt. (zie tabel 2) Volgens Dugan onderschreef de hele legerstaf in de Golf die analyse van Schwarzkopf. Hij sprak zelfs van meerdere herziene, potentiële doelwitten, o.a. militaire installaties, raketinstallaties, industriële complexen en gigasfabrieken. Volgens dezelfde Dugan kan "de herziene lijst 'zwaartepunten' de luchtmacht in staat stellen onmiddellijk een beslissende rol te spelen". (2) Op die manier is het "lesje" voor Hoessein inderdaad fataal. Het offensieve deel van het militair opbod krijgt zo zijn rol en heeft nog weinig te maken met "een verdediging van Saoedi-Arabië". Als de internationale druk en blokkade bedoeld waren om Hoessein tot terugtrekking te forceren, dan is de Amerikaanse machtsontplooiing duidelijker uit op een militaire aanval tot in Irak. Die strategische koppeling van defensief en offensief en van diep achter de vijandelijke linies toe te slaan klinkt in de Euro-

pese oren maar al te bekend. Het vroege invliegen van de Stealth bevestigd dat de Amerikanen hun strategie voor Europa, van Airland Battle tot First en Deep Strike in een minimum van tijd verbonden hebben met hun internationale Rapid Deployment Force, die bedoeld was om overal ter wereld als Amerikaanse politiekman vlug tussenbeide te komen. De financiële druk én de internationale steun zou hun wel eens kunnen aanzetten tot het praktisch uitproberen van deze gevaarlijke en niet-goed-te-praten strategieën.

De deadline waarop alle troepen en materieel aanwezig is, is 15 november, precies rond de Amerikaanse tussentijdse verkiezingen. Als er dan voorlopig nog een (koloniale) grens moet getrokken worden, dan ligt die tussen het rijke Koeweit en het armere Irak en niet in de hoofdstad van het laatstgenoemde land!

De aanspraken op langere termijn

Maar wie hoopt op een terugtrekking van het Amerikaanse militaire arsenaal, samen met de Iraakse bezettingstroepen uit Koeweit, zal bedrogen uitkomen. Om president Bush zelf te citeren: "Onze aanwezigheid biedt de gelegenheid om in de Golf tot andere allianties te komen en een nieuw, vreedzaam en stabiel tijdperk in het gebied in te stappen". Bush en de zijnen kunnen hun vreugde om de internationale steun amper wegsteken. Zelfs Syrië en Libië bevinden zich momenteel in het brede anti-Hoesseinkamp, wat nog niet mag gelijkgesteld worden met het Amerikaanse kamp, zoals maar al te vaak in onze media gebeurt. Bush komt er openlijk voor uit dat de VS als grootste militaire macht in de regio ook

Tabel 2: Militaire balans in Golf (op 1.10.90)

Geallieerde anti-Hoessein / Zonder Middellandse Zee en Turkije	Irak
V.S.: 150.000 man / 52 schepen / 700 vliegtuigen	1.000.000 manschappen
Groot-Brittannië: 5.000 man / 10 schepen / 5 luchtesquadrons	5.500 tanks
Frankrijk: 5.000 man / 9 schepen	3.500 artilleriestukken
Golf Staten: 70.000 man / 180 vliegtuigen (Saoedi-Arabië, Bahrein, Oman, Verenigde Emiraten, Katar en Koeweit)	200 lanceerdars
Egypte: 5.000 man	500 à 800 grond-grondraketten
Syrië: 4.000 man	513 vliegtuigen (in Koeweit: 360.000 man
Pakistan: 2.000 man	2.800 tanks)
Bangladesh: 2.000 man	
Marokko: 1.200 man	
België, Canada, Nederland, Italië, Griekenland en Spanje: 10 schepen	
TOTAAL: 244.200 man / 81 schepen / 900 vliegtuigen	1.000.000 man / 513 vliegtuigen

na een "onvoorwaardelijke (?) terugtrekking" gewapend aanwezig willen blijven. Zowel op de NAVO-top van half september als op de speciale Helsinki-top tussen hem en Gorbatsjov werd daarover gepraat. Het valt trouwens op hoe de Amerikaanse president zijn beschrijving van "een nieuw tijdperk van ontspanning en vrede" van Europa naar de toekomstige Golf of het Midden-Oosten verschaapt. Bush voelt zich duidelijk gesterkt door de nieuwe politiek vanuit de SU en de veranderde (Oost-)europese situatie om dezelfde gewapende vrede in het Midden-Oosten en de Golf op te dringen. Op een conferentie van Europese conservatieven in hetzelfde Helsinki eind augustus had Thatcher het ook al over "Washington als politiemans van de wereld". Volgens de ijzeren lady is de les uit deze crisis dat de NAVO moet versterkt worden en de militaire operaties moeten uitgebreid worden tot buiten de Atlantische zone. (3) Volgens zowel NAVO- als Amerikaanse analyse is het nog steeds dankzij de opstelling van Pershing en kruisraketten indertijd dat Gorbatsjov voor de ontwapening zou gekozen hebben. De politiek-maatschappelijke veranderingen in de SU en Oost-Europa bewijzen echter dat een fundamenteel andere politieke koers werd ingeslagen, óók op militair vlak.

Om maar weer eens generaal Schwarzkopf aan te halen. Volgens hem zou enkel een Iraakse terugtocht uit Koeweit "een kleine winst voor de VS, een kleine winst voor Saddam Hoessein en een groot verlies voor de Golf betekenen". (4) En hij voegde er veelbetekenend aan toe: "Wij willen niet de oorlog winnen en de vrede verliezen". (4)

In dit opzicht zijn de beruchte uitspraken van de Saoedische minister van Defensie, prins Sultan, meer dan begrijpelijk. Op de luchtmachtbasis van Dhahran antwoordde hij op Schwarzkopfs omschrijving van de Iraki's als "een bende dieven" dat een vreedzame oplossing voor het ongedaan maken van de bezetting van Koeweit de eerste betrachting was en de vreemde troepen zich dan maar moesten terugtrekken.

Dat het daarna tot een woordenwisseling kwam tussen de prins en de generaal enerzijds en zelfs Baker om uitleg vroeg aan Saoedi-Arabië spreekt boekdelen.

Goed beseffend dat er op die manier ook op langere termijn een herschikking in de Golfregio plaatsgrijpt is de vlugge, militaire reaktie van de andere landen, ook van de "kleintjes" zoals België en Nederland, van een heel andere inhoud. Het komt er in dit opzicht immers op aan om "op de boot te springen" om in de komende jaren iets om "onze" olie in de pap te roeren te hebben.

"Is Koeweit de 52ste Staat van de Verenigde Staten" (Saddam Hussein)

- Wat is er er vals in deze verklaring van Saddam?
- Panama is de 52ste Staat.
- Grenada is de 51ste.
- Saddam en Gomorra, zijn dit één of twee Staten?
- Laat ons herbeginnen. Waar ligt Koeweit?
- In Centraal-Amerika! Naast Kansas.
- Oh, de staat van ons onderwijs

(The Philadelphia Inquirer) - overgenomen uit "Le Monde".

Een geschenk uit de hemel?

Zo bekeken is de Golfkrisis een geschenk uit de hemel, niet enkel voor de oliespekulanten en dus multinationals, maar evenzeer voor de tanende wapenindustrie die met de ontspanning tussen Oost en West niet meer wist van welk hout pijlen te maken.

Half augustus maakten de Amerikaanse regeringskringen reeds bekend dat grootschalige wapenleveringen met Egypte en Saoedi-Arabië verricht werden en prioriteit gegeven werd aan wapenverzoeken van andere bondgenoten uit de Arabische wereld en het Midden-Oosten, o.a. Oman, Bahrain, de Verenigde Arabische Emiraten, Marokko en Turkije. En dan maar financiële hulp voor diezelfde landen vergaren, die tenslotte dan toch terug vloeit naar de westerse wapenleveranciers. Het gaat hem hier reeds om een wapenverkoop van 4 miljard dollar aan Saoedi-Arabië (o.a. 117 pantservoertuigen en 2000 TOW-anti-tankraketten) en van 2 miljard dollar met Egypte (o.a. 46 F-16's). Ook in ons land hoopt het bankroete FN op een "blijvend Goldkonflikt".

Een andere weg

Het moet duidelijk zijn dat Hoesseins inval en annexatie van Koeweit niet kan goed-

gepraat worden. Geschillen tussen landen mogen nergens met de wapens beslecht worden, laat staan met bezetting. Maar het moet even duidelijk zijn dat een militair opbod, van welke kant ook, enkel de spreekwoordelijke olie op het vuur kan zijn. Een blijvende, militaire aanwezigheid van de VS en co. kunnen niets tot de vrede in het gebied bijdragen. Integendeel, zij zou wel eens een boemerang kunnen zijn, net zoals de voorbijge wapenleveringen aan Irak zich nu tegen het westen keren. De terechte anti-westerse reaktie van de Arabische bevolking is daar slechts een voorbode van. De enige, blijvende oplossing ligt hem, net als in Europa aangetoond en door de vredesbeweging bepleit, in een evenwichtige, gecontroleerde ontwapening in de regio, die op internationale conferenties onderhandeld en getekend wordt en waarbij het zelfbeschikkingsrecht van alle Arabische volkeren, de Palestijnen inbegrepen, onloskomenlijk verbonden is met hun onafhankelijkheid en een niet-aanvalsbeleid.

L. Bollaert
10.10.90

Noten

- (1) Zie TIME, 1.10.90.
- (2) zie De Morgen, 17.9.90 (citaat) en De Standaard van 15.9.90.
- (3) De Morgen, 31.8.90.
- (4) Zie TIME, 15.10.90.

De prijs van de olie

Wij vertaalden een interview van Sadek Boussena, voorzitter van de OPEC en Minister van Energie van Algerije, dat verscheen in Humanité Dimanche van half oktober.

Welke zijn volgens u de voornaamste redenen van de huidige prijsstijgingen?

De kontekst waarin dit fenomeen moet gekaderd worden, is de crisis in de Golf. Met een embargo op de Iraakse en Koeweitse petroleum verdwenen zomaar 4 miljoen vaten van de markt op een OPEC-productie van 22,5 miljoen vaten per dag. In dit kader zijn er twee soorten redenen die de stijging kunnen uitleggen. Let wel, ik maak een verschil tussen uitleggen en rechtvaardigen.

De eerste categorie heeft betrekking op de werkelijke bevoorradingsproblemen. Vooreerst omdat de vervanging van 4 miljoen vaten per dag niet zo eenvoudig is. Niet alle OPEC-landen zijn er in geslaagd om in voldoende mate hun productie te verhogen. Maar de grootste spanning vindt men op de markt van de geraffineerde olieproducten. De Koeweitse installaties zijn afgesloten, terwijl ze 750.000 vaten per dag op de markt brachten. Bijgevolg is wat benzine en stookolie betreft de markt op het scherp van de snee komen te staan. Het zou voldoende zijn dat er ergens een technische storing optreedt in een of andere raffinaderij om grote onevenwichten te creëren.

De tweede reden is eerder psychologisch. De prijzen stegen mee met het vergroten van de spanning in de Golf. Telkens er militaire maatregelen werden getroffen, telkens er aan een van beide kanten een scherpe uitspraak viel, stegen de olieprijsen onmiddellijk. En ik moet zeggen dat indien er oorlog zou komen de situatie volledig zwart wordt. Een konflikt zou niet alleen catastrofale gevolgen hebben voor de bevolking van de landen uit de regio, maar het uitbreken van vijandelijkheden zou ons naar een niet meer te controleren situatie leiden met alle negatieve gevolgen vandien, niet alleen voor de verbruikers maar tevens, en ik benadruk dit, voor de producerende landen.

Op het eerste gezicht lijkt dat paradoxaal. De producerende landen hebben toch voordeel bij duurdere olie?

Als wij opkwamen voor rechtvaardige prijzen - zeker in de periode van de laatste vier jaar toen de olie zeer laag stond - hebben we steeds gepleit voor een progressieve verhoging van de prijzen, die door de markt aanvaard en door de verbruikers opgenomen kunnen worden. In die zin dat dergelijke verhoging geen onevenwichten zou creëren met negatieve gevolgen op de economieën van de grote petroleumvoerende landen. Want dat zou zeker z'n terugslag hebben voor ons producenten.

Kijk. Plotse prijsstijgingen wakkeren inflatie aan, die wij dan zullen voelen via de aankoop van uitrustingsgoederen en afgewerkte produkten. Waarschijnlijk stijgen dan ook de intrestvoeten. Dit zou zware gevolgen hebben voor schuldenlanden zoals Algerije. Brutale verhogingen kunnen ook ernstige monetaire wanorde met zich mee brengen. Vergeten we toch niet dat de petroleum in dollar wordt gefactureerd, en dat deze dollar scherp aan het vallen is.

Waarom zijn de olieprijsen de laatste vier jaar in elkaar gestort?

De OPEC heeft z'n aktie gekoncentreerd op de verdediging van een minimum -

referentieprijs. Om dat te kunnen bereiken moet er onder de lidstaten een discipline heersen die gebaseerd is op de verdeling van de produktie in bepaalde quota per land. Sommige lidstaten hebben, om verschillende redenen, de beslissing die ze zelf mee hadden genomen niet gerespekteerd. Daardoor is er teveel olie op de markt gekomen, de prijs daalde tot onder de overeengekomen minimum-referentieprijs. Nochtans, zoals u weet, zijn we er tijdens onze laatste vergadering van juli jongstleden, in geslaagd de rangen opnieuw te sluiten, (nvdv: een produktie-verhoging gekoppeld aan een prijsverhoging naar 21 dollar per vat).

Ik denk dat de grote-verbruikerslanden die hun energiepolitiek gekoördineerd hebben om de prijzen te doen vallen een grote verantwoordelijkheid dragen. Ze hebben trouwens exact op dezelfde wijze gewerkt om andere grondstoffenprijzen naar beneden te halen. Dat was dikwijls makkelijker omdat die producenten niet verenigd zijn zoals wij in de OPEC, die, ondanks het feit dat ze niet altijd even efficiënt is, ons toch toelaat een minimum aantal gemeenschappelijke belangen te verdedigen.

Grosso modo is dit een catastrofe geweest voor alle landen die grondstoffen

OPEC-OLIEPRODUCTIE SINDS DE GOLFKRISIS

(In miljoen vaten per dag)	Opec-kwota	juli ¹	aug. ¹	sept. ²
Saoedi-Arabië	5,380	5,3	5,5	7,2
Iran	3,140	3,0	3,3	3,2
Irak	3,140	3,1	0,9	0,4
Verenigde Arabische Emiraten	1,500	2,0	1,6	2,1
Koeweit	1,500	1,6	0,0	0,0
Neutrale zone ³	-	0,3	0,2	0,2
Qatar	0,371	0,4	0,4	0,4
Nigeria	1,611	1,7	1,8	1,9
Libië	1,233	1,3	1,3	1,4
Algerije	0,827	0,8	0,8	0,8
Gabon	0,197	0,3	0,3	0,3
Venezuela	1,945	2,0	2,0	2,3
Ecuador	0,273	0,3	0,3	0,3
Indonesië	1,374	1,3	1,3	1,3
Totaal⁴	22,491	23,2	19,7	21,9

¹ Ramingen van het Internationaal Energie-agentschap. • ² Ramingen van de petroleumindustrie. • ³ In de 'Neutrale Zone' werd de produktie, voor het embargo tegen Irak en Koeweit, gedeeld door Koeweit en Saoedi-Arabië. • ⁴ Door afrondingsfouten kunnen totalen verschillen van de som van de afzonderlijke produktiecijfers.

uitvoeren. Met ernstige sociale ontregelingen die zelfs de produktie zouden kunnen in gevaar brengen. Niemand heeft er baat bij dat de petroleummarkt een beursmarkt wordt met fluctuaties en verdeeldheid die verschrikkelijke onzekerheden veroorzaken voor producenten en verbruikers.

Kunt u ons een idee geven van de gevolgen van de prijsstijgingen voor een land als Algerije?

In 1984 bedroegen de inkomsten uit vloeibare brandstof 14 miljard dollar, in 1987 waren deze gedaald tot 7,8 miljard dollar. U zult de omvang van de ramp voor ons begrijpen als ik u daarbij vertel dat deze inkomsten 95 % van de deviezeninkomsten voor Algerije betekenen, een land dat een grote bevolking heeft, en dus enorme noden, en wiens schuldenafbetaling steeds zwaarder weegt tengevolge van de evolutie van de intrestvoeten. De afbetaling van de buitenlandse schuld vertegenwoordigt dit jaar 70 % van onze petroleuminkomsten.

Op sociaal vlak veroorzaakte dat een geweldige schok voor de bevolking.

Daarom had u het over de band tussen de beurs en de petroleummarkt. Hoe denkt u dit probleem aan te pakken?

Deze evolutie is karakteristiek voor het eind van de jaren tachtig met de invoering van een beurssystem voor petroleum en tevens met de komst van de banken, die b.v. twintig jaar geleden veel minder aanwezig waren. Deze onregelmatige prijsfluctuaties die uit het systeem voortkomen, zijn gunstig voor de speculatie, maar uiteindelijk voor iedereen nadelig. Er is integendeel nood aan een organisatie die stabiliteit brengt om referentiepunten voor investeringen vast te kunnen stellen, om evoluties te kunnen voorzien. Dit is absoluut allernoodzakelijkst voor een grondstof van dergelijk strategisch belang. Daarom is de OPEC nodig, daarom moet ze blijven bestaan en moet ze de plaats krijgen die ze verdient.

De producenten moeten hun inkomsten voorbehouden voor investeringen, in een welbegrepen belang van de wereld-economie en de steeds groeiende nood aan energie voor de mensheid. Meer bepaald voor de ontwikkelingslanden voor wie petroleum de goedkoopste energie is. De verbruikers moeten anderzijds ook kunnen weten hoeveel de petroleum volgend jaar zal kosten.

U wenst dat de producerende landen zich niet beperken tot het exporteren van olie maar dat ze hun grondstof beter valoriseren. Leg 's uit.

Eerst moet alles in het werk gesteld worden om de valorisering ter plaatse te verhogen. Dit wil zeggen dat de olieproducenten in eigen land moeten investeren in raffinaderijen, petrochemie of in industrietakken die veel energie opslorpen. Vervolgens, aangezien we hier niet alles kunnen, moet men investeringsformules zoeken met andere landen. In functie van het veilig stellen van de bevoorrading is het normaal dat grote verbruikers, of andere ontwikkelingslanden, de capaciteit wensen te bezitten de olie te kunnen transformeren. Er moeten kanalen gevonden worden die ons geleidelijk toelaten om mede te genieten van de winsten die uit opslag en distributie voortvloeien van onze produkten in die landen. Vandaag gaat gemiddeld slechts 15 % van de Franse benzineprijs naar het OPEC-land dat die petroleum verkocht. Daarbij komt dat de kosten voor raffinage en distributie geen 10 % van diezelfde prijs bedragen. Dat wil dus zeggen dat 75 % naar winsten en taksen gaan. Dat lijkt ons een probleem. Het zou verstandiger zijn om de ontwikkelingslanden geleidelijk mee te laten genieten van de winsten op hun produkten. Hieruit kan dan stabiliteit groeien, kunnen brauken vermeden worden. En wel om de eenvoudige reden: wederzijds belang zal de partners tweemaal doen nadenken vooraleer ze maatregelen zullen nemen die de prijzen doen zakken of het evenwicht verstoren.

Wilt dat zeggen dat u de huidige internationale sturturen wenst te zien veranderen?

Wat mij betreft zou ik inderdaad zeggen dat we een bepaalde confrontatie hebben gekend. De OPEC die ontstaan is in een periode dat de producerende landen stredden voor hun onafhankelijkheid en het beheer van hun natuurlijke rijkdommen, heeft meer 'n soort dwang gekend dan dialoog. Dat moest tot impasses leiden. Laat ons dus uit het verleden trachten te leren. De verbruikerslanden hebben tweemaal een zware prijsverhoging van de olie moeten slikken, de olieproducerende landen tweemaal een sterke prijsdaling. Het is hoog tijd dat we tot een dialoog komen en aan de petroleum een prijs kunnen geven die werkelijk inkomsten geeft aan de producent en die aanvaardbaar is voor de verbruiker.

Personalialia

Onze oprechte gelukwensen aan:

- *Katy Van Keymeulen en Georges Spriet bij de geboorte van hun zoontje Jan.*
- *Katrien Hoemaert en Luc bij de geboorte van hun dochterje Margot.*
- *Dr. Michel Vanhoorne bij de toekenning van de Prijs van de Belgische Cardiologische Liga.*

Onze blijken van innige deelneming aan onze vriend Etienne Cool bij het overlijden van zijn grootvader en zijn broer Frankie die, op 30-jarige leeftijd bij een verkeersongeval om het leven kwam.

Eind oktober overleed onze vriend Frans De Mol uit St.-Gillis Dendermond. Sinds voor de oorlog actief in de arbeidersbeweging was hij steeds present in de strijd tegen facisme en voor sociale rechtvaardigheid. Tijdens de oorlog werd hij om zijn inzet in de weerstand, door de nazis aangehouden en naar Duitsland weggevoerd.

De vredesbeweging heeft steeds op Frans kunnen rekenen. Van de anti-atoommarsen tot de manifestaties tegen de kernraketten heeft hij in het Dendermondse steeds aan de basis gelegen van de bundeling van alle vredeskrachten. Aan zijn echtgenote, familie en vrienden bieden we onze innige deelneming aan bij dit zwaar verlies dat hen treft.

"DDR": nog eens verkiezingen en geen keuze

De eenmaking van de Duitse Democratische Republiek die 41 jaar lang in Oost-Duitsland heeft bestaan met de Bondsrepubliek Duitsland zoals die tot nog toe bestond, is nu sinds 3 oktober een voldongen feit. Tenminste naar men zegt. Natuurlijk is die eenmaking eigenlijk nog steeds géén voldongen feit. Er is weliswaar nog maar één parlement, en één regering, maar of dit parlement en die regering nu gevestigd zullen blijven in Bonn of zich zullen verplaatsen naar Berlijn maakt niet zoveel verschil. Daarmede heeft even weinig "eenmaking" plaatsgevonden als er sprake zal kunnen zijn van een eenmaking van Portugal met België ná het tot stand komen van een muntunie en een economische en sociale unie van heel West-Europa. De levensomstandigheden van de Portugezen zullen niet meteen dezelfde worden als in België, ze zullen in afzienbare tijd nauwelijks verbeteren en eerder verergeren. Voor de Duitse "eenmaking" geldt hetzelfde, en er zal niet op miraculeuze wijze aan verholpen worden door het feit dat de betrokkenen er allemaal "Duitsers" zijn of tenminste, min of meer, dezelfde taal spreken.

Ik schrijf dit op de avond van 14 oktober, nadat de uitslagen bekend zijn van de verkiezingen voor de parlementen van de heropgerichte deelstaten in het voormalig gebied van de DDR (1).

Het was de derde verkiezingsronde op het voormalig gebied van de DDR ná de omwenteling, ná de verkiezingen voor de "Volkskamer" van 18 maart 1990 en, tussentijd, de gemeenteraadsverkiezingen; op 2 december zullen er nog geheel-Duitse verkiezingen voor de nieuwe geheel-Duitse Bondsdag volgen.

De uitslag van die deelstaatverkiezingen was, volgens de Westerse en ook voor de Oostduitse media, een klinkende overwinning voor de CDU van bondskanselier Kohl. In feite vallen echter bij die berichtgeving twee opmerkingen te maken. Ten eerste, de CDU heeft de absolute meerderheid behaald in één deelstaat, nl. in Saksen, en ze heeft het onderspit moeten delven t.a.v. de SPD in Brandenburg. In de drie overige deelstaten heeft ze enkel een relatieve meerderheid behaald, d.w.z. er is een potentiële linkse meerderheid uit de bus gekomen, althans als men niet uitsluit dat de liberalen tot zo'n linkse meerderheid zouden kunnen toetreden (waartoe ze blijkbaar in Brandenburg zullen bereid gevonden worden). Maar die potentiële linkse meerderheden zijn versplinterd, voornamelijk door de tegenstelling tussen de "sociaaldemocraten"

(de SPD) en de "demokratische socialisten" (de PDS, de opvolgster van de vroegere kommunistische SED die eens ontstaan is uit de samensmelting van SPD en KPD). Voor de toekomst zal veel ervan afhangen of die onnatuurlijke tegenstelling zal blijven voortbestaan.

Ten tweede valt echter vooral het volgende op te merken. Eens te meer zal men, naar aanleiding van de uitslag van bedoelde verkiezingen, zeggen dat de burgers van de voormalige DDR hebben gekozen voor de D-mark of, omdat ze die D-mark reeds hebben sinds 2 juli, voor de "vrije" (of "sociale"?) markteconomie. Terecht heeft echter iemand uit de voormalige DDR reeds bij de vroegere verkiezingen opgemerkt dat die mensen helemaal niet hebben gekozen voor zo'n "markteconomie", om de eenvoudige reden dat ervoor hen gewoon geen andere keuze was: niemand, ook niet de PDS, heeft hen iets anders weten voor te stellen dan de overgang, onder één of andere vorm, naar een markteconomie. Dat is wel erg vreemd. Want inmiddels hebben de mensen in de voormalige DDR reeds aan den lijve kunnen ondervinden wat een (kapitalistische) markteconomie eigenlijk betekent, nl. op de eerste plaats een meedogenloze concurrentiestrijd met het doel, of althans het gevolg, van een ruïnering van de concurrent, in dit geval van de bedrijven in de voormalige DDR die vroeger (hoewel onder voorwaarden van een doorgedreven protectionisme) nog zo slecht niet presteerden.

(Nergens in de DDR bestonden er toestanden zoals b.v. in Liverpool, Porto of Napels.)

Net vóór de officiële Duitse eenmaking was ik zelf voor een week in Berlijn, onder meer om, op uitnodiging van Gregor Gysi (voorzitter van de PDS) een lezing te houden in de voormalige partij-hogeschool, over "De ramp van het kapitalisme". (Die uitnodiging was het gevolg van een briefwisseling tussen Gysi en mezelf waarbij ik hem waarschuwde voor een blinde dweperij met de kapitalistische markteconomie.) (2)

Spijts een verkeerde aankondiging in de pers was er een talrijk publiek en vond er een levendige discussie plaats. Toch had ik de duidelijke indruk dat de aanwezigen en wel degelijk blij om waren dat het iemand (ik) nog eens aandurfde het kapitalisme (en zijn markteconomie) af te breken maar dat ze in feite geenszins er toe bereid waren om uit de uitgesproken kritiek ernstige consequenties te trekken: ze leken gewoon te veronder-

stellen dat die kritiek niet van toepassing was op hun eigen vertrouwen in de markteconomie. Ik heb me zelfs laten vertellen dat een heel vooraanstaand lid van de PDS (een socialistische partij), nog minister in de regering van Hans Modrow, heeft verklaard die partij te moeten verlaten als ze bleef vasthouden aan een "fundamentele kritiek op het kapitalisme" (zoals Gysi).

Met een markteconomie dweept men overigens, zoals bekend, niet enkel in de voormalige DDR, maar ook in alle andere voormalig socialistische landen van Oost-Europa, en zelfs in de (voorlopig nog niet "voormalige") Sovjetunie. De Russen kijken op hun beurt niet om naar de ervaringen die de mensen in Oost-Duitsland tegenwoordig kunnen opdoen met de veelgeprezede markteconomie. (Niet verder te kijken dan de grenzen van hun eigen land was altijd de gevaarlijke verleiding van grote volkeren.)

Natuurlijk zou de invoering van de markteconomie in de Sovjetunie, anders dan in de vroegere DDR, vooral tot een ruïneuze concurrentiestrijd in eigen land leiden.

Het is een heel andere zaak dat natuurlijk elke "perestrojka" van een economisch stelsel noodzakelijkerwijs "investeringen" eist die enkel ten laste van de onmiddellijke bevrediging van de behoeften van de massa kunnen gaan. Vreemd genoeg lijkt het erop dat zelfs deze les van Marx niet wordt begrepen door de leiding en de massa in de Sovjetunie. Een duidelijker teken voor de teloorgang van de Europese beschaving dan dit onvatbaar tekort aan inzicht valt nauwelijks te bedenken.

Rudolf Boehm (Gent)
14 oktober 1990

(1) Mecklenburg-Vorpommern, de streek van de kust aan de Oostzee; Brandenburg, het oud kernland van "Pruisen", rondom Berlijn; Saksen, met de grote steden Dresden en Leipzig, oorspronkelijk een markgraafschap, d.w.z. een grensgebied, van het eigenlijk "Saksen", rondom Hannover, dat vandaag "Nedersaksen" wordt genoemd; "Saksen-Anhalt", eigenlijk, met uitzondering van het vroegere vorstendom Anhalt, een deel van "Saksen" dat in de loop der eeuwen geleidelijk aan door Pruisen werd ingepalmd; en Thüringen, waar Weimar ligt, de stad waar Goethe en Schiller werkzaam waren, en Gotha, de stad waar het Belgisch vorstenhuis vandaan komt.

(2) Zie de "Rode vaan" van 21 september 1990.

Oostenrijk - Parlement (7/10/90)

	Stemmen	Zetels
SPO (socialisten)	43,03 % (-0,1)	81 (-1)
OVP (katholieken)	34,00 % (-9,18)	60 (-15)
FPO (liberalen)	16,60 % (+6,9)	33 (+15)
Groenen	4,52 % (-0,3)	9 (-1)

Deelname aan de verkiezingen 83,2 %.

Ondanks de vele schandalen waarbij meerdere leiders van de SPO betrokken waren hield deze partij, dank zij een zeer persoonlijke campagne van Premier Vranzsky, stand. De conservatieven werden zwaar teruggeslagen ten voordele van de uiterst rechtse nationalistische FPO van Jorg Haider.

Duitsland - Länder (14/10/90)

De verkiezingen in de vijf nieuwe Länder van de vroegere DDR gaven volgende uitslag.

Landsdag	CDU	SPD	PDS	FDP
Meckelenburg	38,3 %	27 %	15,7 %	5,5 %
Brandenburg	29,4 %	38,3 %	13,4 %	6,4 %
Saksen-Anhalt	39 %	26 %	12 %	13,5 %
Saksen	53,8 %	19,1 %	10,2 %	5,3 %
Turingen	45,4 %	22,8 %	9,7 %	9,3 %

In Brandenburg haalt Neues Forum 6,3 % maar in Meckelenburg waar ze samen met de Groenen bijna 10 % halen zal geen van beiden in de Landsdag vertegenwoordigd zijn.

Deelname aan de verkiezingen 69 %.

Beieren - Gemeenteraden (14/10/90)

Met 54,9 % der stemmen tegen 55,8 % in 1986 halen de Kristen-Demokraten de volledige meerderheid. Met 26 % kent de SPD zijn slechtste resultaat sinds 1945. De Groenen blijven met 6,4 %, ondanks een lichte achteruitgang van 1,1 % in de Landsdag. De FDP heeft met 5,2 % opnieuw verkozenen. De rechtse Republikaner komt met 4,9 % niet over de kiesdrempel van 5 %.

Deelname aan de verkiezingen 65 %.

Hongarije - Gemeenteraden (14/10/90)

Met minder dan 70 % van de kiezers die deelnamen aan de stemming werd in de tweede ronde bevestigd dat de meerderheid van de bevolking haar afkeer tegen de rampzalige economische toestand heeft willen onderstrepen.

Het Democratisch Forum van Premier J. Antali haalde nog slechts 27 % van de uitgebrachte stemmen tegenover 42 % tijdens de in de lente gehouden nationale verkiezingen. De Alliantie van Vrije Demokraten (SZDSZ) en zijn jonge vleugel (FIDESZ) haalden ± 50 % van de stemmen. In Budapest, waar één Hongaar op vier woont, halen ze met 34,4 en 17,2 % de burgemeester. In de geïndustrialiseerde gebieden, o.m. in Nogerod in het Noorden, kreeg de PSOH (vroegere K.P.) meer dan 10 % van de stemmen. De socialistische PSH (eveneens gewezen K.P.) haalde over het ganse land 7,2 % van de stemmen. Reeds in de eerste ronde, begin oktober, werd in 80 % van de kleine steden de overwinning behaald door aldaar bestaande vroegere gemeenteraden.

Griekenland - Gemeenteraden (14/10/90)

M. Tritsi, een vroeger socialistisch minister die naar de conservatieven overliep, versloeg met 50,15 % tegen 45,94 % de gewezen Minister van Cultuur en zangeres Melina Mercouri die gesteund werd door de S.P. en de linkse coalitie voor het Burgemeesterschap van Athene. In Pirée, de haven van Athene, was het de kommunist Logothétis die met 56,63 % de vroegere burgemeester van de conservatieve partij versloeg. In Saloniki e.a. komt er, gezien er geen meerderheid uit de bus kwam, nog een tweede stemronde.

Op de 359 steden van meer dan 10.000 inwoners was er in 218 een definitieve uitslag. In 94 steden werd deze behaald door de conservatieven van "De nieuwe democratie" en in 86 door de gemeenschappelijke lijst PASOK (soc.) en de linkse coalitie (K.P.). Bij de tweede ronde (22/10) behielden de Nieuwe Demokraten de meerderheid in Saloniki met een voorsprong van 1,8 % op de linkse coalitie. Op het geheel van de 359 belangrijkste gemeenten gingen er 136 naar de Nieuwe Demokraten (rechts), 161 naar PASOK (soc.) en 47 naar Verenigd Links (K.P.).

Groot-Brittannië (Parlement)

In twee tussentijdse verkiezingen kenden de conservatieven van M. Thatcher een opvallende nederlaag. In Knowsley South bij Londen won Labour met 69 % van de stemmen (winst 5 %). De conservatieven haalden slechts 15 %, een verlies van 7 %. De Liberaal Demokraten boekten 9 % en de Groenen iets meer dan 3 %. Slechts 33 % van de kiezers kwam opdagen wat meteen het laagste procent is sinds de Ite-Wereldoorlog.

In het distrikt Eastbourne verloren de conservatieven de zetel die sinds 70 jaar in hun bezit was en bezet werd door de onlangs door het IRA vermoorde volksvertegenwoordiger Ian Gow. De Liberale Demokraten wonnen de zetel met 51 % of een winst van 21 % terwijl de conservatieven terugvielen van 60 naar 40 %. Labour, dat in de opiniepeilingen gunstig werd beoordeeld kreeg slechts 14 procent.

Het ziet er naar uit dat met de slechter wordende economische toestand (een inflatie van 10,9 % en 2 miljoen werklozen) en de invoering van de ondemokratische Poll Tax aan Mevr. Thatcher de rekening aangeboden wordt. Het kan wellicht tot nadenken stemmen bij diegenen, o.m. in Oost-Europa, die in de politiek van de "ijzeren dame" een model hadden gezien.

Pakistan -Parlement (25/10/90)

De Volkspartij (PPP) van Mevr. Benazir Bhutto, de gewezen premier die kort geleden door President Ghulam Khan op een ondemokratische manier werd afgezet, verloor de recente verkiezingen. Haar partij haalde slechts 45 zetels tegen 105 zetels aan de Islamitische Demokratische Alliantie (IDA) een bundeling van Anti-PPP-organisaties en personaliteiten. Waarnemers zijn het erover eens dat hier verkiezingsfraude in het spel is.

Nieuw Zeeland - Parlement (27/10/90)

De Nationale Partij (conservatief) won de verkiezingen met 48,7 % van de stemmen en 68 zetels wat haar een nooit geziene meerderheid geeft van 39 zetels. Labour kreeg 34,5 % van de stemmen en 28 zetels terwijl de Nieuwe Labour (een afscheuring) met 5,2 % een zetel veroverde. Met 6,7 % haalden de Groenen geen zetel. Labour betaalt voor de Thatcherpolitiek die ze de laatste jaren voerde.

Noord-Zuid ... Noord

Volgens het recent verslag van de Wereldbank gaat sinds 1984 de kapitaalstroom verder in de omgekeerde richting. Rentebetalingen en aflossingen van schulden vanwege de derde wereld liggen sindsdien elk jaar hoger dan de nieuwe leningen.

Vorig jaar liep de netto transfer van de financiële middelen van de ontwikkelingslanden naar de industrielanden op tot 43 miljard dollar tegenover 37,6 miljard dollar het voorgaande jaar. Tijdens het voorbije boekjaar kende de Wereldbank zelf voor 15,2 miljard dollar leningen toe tegen 16,4 miljard in het daaraan voorafgaande boekjaar en de Internationale Ontwikkelingsassociatie (IDA) 5,5 tegen 4,9 miljard dollar het voorgaande jaar.

De Wereldbank boekte op haar activiteiten een vrijwel ongewijzigde nettowinst van 1.046 miljard dollar...

Daar zijn ze weer...

Tijdens het begin oktober gehouden verenigingskongres van de CDU te Hamburg verklaarde Kanselier Kohl dat het Verenigd Duitsland grotere internationale verantwoordelijkheid moet opnemen. Hij onderstreepte dat dit ook deelneming aan internationale militaire actie behelst om ... "het 'gevaar' voor de wereldvrede op tijd af te wenden".

Van zijn kant diende de Japanse regering een wetsvoorstel in om, in het raam van de VN, troepen buiten de eigen grenzen te kunnen inzetten.

Volgens oppositieleidster Takako Doi brengt dit het gevaar met zich dat de Japanse jeugd haar bloed zou verliezen op vreemde slagvelden.

Uit opiniepeilingen blijkt dat de meeste Japanners eveneens gekant zijn tegen een verandering van de grondwet die een dergelijk optreden verbiedt. Ook in de regerende liberale partij zijn tal van verkozenen het hiermee eens.

Duitsland en Japan maken zich dus klaar om alle beperkingen die hun na de tweede wereldoorlog werden opgelegd van zich af te schudden.

Star Wars...

De Verenigde Staten heeft, ondanks de aan gang zijnde besprekingen voor ontwapening, nog steeds zijn plannen voor de sterrenkrijg niet opgegeven.

Het kongres heeft niettemin een eerste bescheiden stap gezet in de beperkingen van zijn defensiebegroting die, met een

nog omvangrijk budget van 288 miljard dollar toch 19 miljard lager zal liggen dan vorig jaar. Hierbij wordt een vermindering van 100.000 manschappen in het leger vooropgesteld. Het omvangrijk programma voor de vervaardiging van de nieuwe B-2-bommenwerper blijft echter behouden. Het door President Bush verdedigd budget voor het Strategisch Defensie Initiatief (Star Wars) van 4,7 miljard dollar werd wel teruggebracht tot 2,9 miljard dollar maar niet in vraag gesteld. Moet men zich dan geen vragen stellen over de oprechtheid van de Verenigde Staten inzake het ontwapeningsproces?

't Kan verkeren ...

De "achtenzestigsters" zullen zich zeker de naam herinneren van Alain Geismar. Het was de man die met Cohn Bendit, J. Sauvageot een van de woordvoerders was van de revolterende studenten in 1968. Deze ex-maoïst die in 1972 voor de rechtbank werd gedaagd had het daar toen in zijn betoog over de noodzaak van een "volksoorlog tegen de legers van de bourgeoisie". Met een andere figuur uit deze periode, Serge July, thans directeur van de krant "Libération", publiceerde hij in die tijd een boek onder de titel "Verzen voor een burgeroorlog". Het was de periode waarin hij zekere dag verklaarde "een goede flic is een flic die in het hospitaal ligt".

Sindsdien wierp Geismar zijn revolutionaire kleren af en ging zijn weg doorheen de instellingen van de Vijfde Republiek. In 1979 werd hij Professor aan de Universiteit van Parijs VII waarvan hij van '81 tot '83 ook vice-president was. Na eveneens Algemeen-secrataris te zijn geweest van de vakbond voor het hoger onderwijs werd hij in bescherming genomen door de P.S.-secrataris Jospin om een van de experten te worden van de Socialistische Partij. Vervolgens werd hij adjunct-directeur op het kabinet van Minister A. Laignel om uiteindelijk op 17 okt. j.l. benoemd te worden tot Inspecteur-Generaal van het Ministerie voor Nationale Opvoeding, waar Jospin minister is. 't Kan verkeren zei Bredero ...

Zweden: hogere defensie-uitgaven?

In Zweden is een hele rel ontstaan met betrekking tot de militaire uitgaven. Opperbevelhebber Gustafsson wees er namelijk op dat de militaire uitgaven (nu 180 miljard B.fr.) omhoog moeten gezien anders militaire basissen zullen dienen

gesloten te worden en de defensie industrie ontmanteld. De opperbevelhebber pleit dus voor een jaarlijkse verhoging van 3 procent en een bijkomende uitgave van 16 miljard B.fr. Defensie gaat gebukt onder de problemen met de bouw van een nieuw gecomputeriseerd vliegtuig, de Gripen, waarvan het eerste proefmodel kort geleden neerstortte. Toen het project in 1982 van start ging werd er 385 miljard B.fr. voor uitgetrokken maar dit bedrag is reeds opgelopen tot 448 miljard B.fr. Aanvankelijk bestelde de luchtmacht 30 dergelijke toestellen maar reeds is een uitbreiding voorzien tot 140 toestellen. De kosten per vliegtuig, voorheen geschat op 2,6 miljard B.fr. zijn nu reeds opgelopen tot 3,2 miljard 't stuk.

Stijgende winsten ...

De Belgische ondernemingen blijken het al met al niet zo slecht te doen. Volgens een onderzoek door de Kredietbank van de jaarrekeningen van 8000 niet financiële vennootschappen is er een gemiddelde winstgroei waar te nemen van 6,5 th. Die groei komt bovenop de winststijging van 22 th in 1988. Het weekblad "Weekberichten" van genoemde bank wijst er bovendien op dat, als men ook de afschrijvingen en financiële opbrengsten doorkijkt van de lopende nettowinsten, men tot het resultaat komt, in vergelijking tot 1988, deze toegenomen zijn met 42,8 th. Intussen zijn het dezelfde die de werkende bevolking de kosten van de Golfcrisis willen doen betalen.

Een keuze ...

Eind oktober maakten de kranten bekend dat de Belgische interventie in Rwanda, indien ze beperkt blijft tot een maand, tussen de 120 en 160 miljoen frank zal kosten. Wat het flottielje in de Golf betreft zouden de extrakosten tot het einde van het jaar "maar" rond de 400 miljoen frank draaien. De ervaring leert ons dat er bij Defensie nog al met uittrekbare cijfers wordt omgegaan... In dezelfde kranten vernemen we gelijktijdig dat in Vlaanderen 300.000 personen met een inkomen moeten leven dat lager is dan het bestaansminimum; dat de regering blijft herhalen dat zij de 0,70 % van het BNP niet kan opbrengen voor ontwikkelingshulp; dat er geen geld is om in te gaan op de eisen van stakende leraren; dat, dat ... enz. enz. Zonderling dat er toch altijd wel geld gevonden wordt voor avonturen die voor de bevolking slechts nadelige gevolgen hebben.

De Derde Wereld en de multinationale ondernemingen

De zwarte reeks

Verdrukking, uitbuiting, analafabetisme, honger, ziekte... Het hangt allemaal aan elkaar. Het ene is het gevolg van het andere. En het komt er enkel op aan de oorzaken - of eigenlijk DE oorzaak, want alles kan teruggebracht worden tot één enkele: de kapitalistische uitbuiting - weg te nemen om heel die reeks te doen verdwijnen.

Driekwart van het aardoppervlak, nl. de Derde Wereld, wordt door die plagen geteisterd. Dit schandaal in de echte zin van het woord, is een van de schrijnendste voorbeelden van hoe een roofzuchtig kapitalisme mensen en continenten leegzuigt. Hoe dodelijk de wonden zijn die het systeem slaat blijkt uit het voorbeeld van Nicaragua en Cuba, twee landen die erin geslaagd zijn zich vrij te vechten en die, juist daardoor te maken kregen met levensgrote economische moeilijkheden en ondervoeding van de bevolking.

We leven in een omgekeerde wereld. Landen die uitpuilen van grondstoffen en natuurlijke rijkdommen verkommeren in hongersnood en onderontwikkeling. Vruchtbare gronden worden aangevreten door de woestijn. Plaatselijke elites blijven geheel afgesneden van de verzuchtingen van het eigen volk, in dezelfde mate als ze onderworpen zijn aan de belangen van buitenlandse kringen. Bloedige dictaturen grijpen de macht om een verpauperde bevolking nog meer de duimschreeven aan te draaien.

Niemand kan vandaag ontkennen dat de wereld met een ontwikkelingsprobleem zit. De media drukken ons als het ware met de neus op de feiten, en dat zijn: droogte, hongersnood, massale sterfte... Zelfs Robert McNamara, oud-president van de Wereldbank, verklaart: "Ondanks jaren van niet-gekende aangroei van het B.N.P. in de ontwikkelingslanden, moeten bijna 800 miljoen mensen overleven op inkomens van 20 dollar cent per dag". De Derde Wereld - 75 % van de wereldbevolking dus - verbruikt nauwelijks 7 % van de wereldproductie. Verre van te verminderen neemt de relatieve armoede van die landen steeds maar toe, - met uitzondering van de petroleuml landen, maar dat is dan de uitzondering die de algemene regel bevestigt. In 1700 lag het verschil tussen arm en rijk op wereldvlak in een verhouding van 1 tot 1,8. Op dit ogenblik is die verhouding 1 tot 40.

Vóór de tweede wereldoorlog leed 38 % van de bevolking aan ondervoeding; thans is dit cijfer zo goed als verdubbeld. In 1960 lag het inkomen per hoofd in de rijke landen 11,3 maal hoger dan dit van de arme broeders.

Aan het begin van de jaren '80 waren 31 landen gekatalogeerd onder de noemer "minst ontwikkelde landen". Nu is hun aantal gestegen tot 42. Het aantal armen ligt nu 200 miljoen hoger dan tien jaar geleden. Daarentegen vloeit er nog steeds rijkdom van Zuid naar Noord, alle ontwikkelingssamenwerking ten spijt. In 1988 bedroeg de netto-kapitaaloverdracht - zeg maar de geldstroom - van Zuid naar Noord 2000 miljard Belgische frank.

Het ergst van al is de toestand in Afrika. Op 10 landen na behoren de Afrikaanse staten, volgens de criteria van de Verenigde Naties, of tot de minst ontwikkelde landen of tot de ernstigst getroffen landen. Getroffen vooral door een té snelle bevolkingsaangroei. Gedurende de jaren '70 nam de bevolking toe met 2,8 % per jaar, de voedselproductie echter maar met 1,5 %. In het laatste decennium echter is de productie jaarlijks met 3 % gedaald. Bijna de helft (47 %) leeft er onder de officiële armoedegrens. De mate waarin het continent zich van voedselkan voorzien is van 98 % in de jaren '60 teruggelopen tot ongeveer 86 % in 1980.

In die tien jaar werd de invoer van granen vertienvoudigd. Terwijl, tussen 1969 en 1974 de bewoners van de "ontwikkelde" landen - 15 % van de wereldbevolking - meer dan de helft van de gehele graanproductie naar binnen sloeg.

De holocaust van de honger

Achter die nuchtere cijfers gaat een verschrikkelijke werkelijkheid schuil. Ieder jaar sterven 40 tot 50 miljoen mensen de hongerdood. Dat wil zeggen dat op een goed jaar de honger evenveel slachtoffers maakt als in de vijf jaar van de tweede wereldoorlog. Elke week sterven er in de wereld meer dan 250.000 kinderen van honger en ondervoeding; dat is 27 per minuut. En dit ondanks het feit dat de voedselproductie op wereldvlak de jongste dertig jaar voortdurand is gestegen. Bovendien zijn er op deze wereld 2 op 3 mensen ondervoed. In Afrika lijden meer dan 3 miljoen kinderen aan ernstige en 16 miljoen aan minder ernstige ondervoeding. Voor Azië zijn die cijfers respectievelijk 6 en 64 miljoen.

Leidt de ondervoeding niet altijd, of niet direct, tot de dood, de gevolgen ervan kunnen catastrofaal zijn, zowel voor het lichaam als voor de geest. Bij het kind zijn de opvallendste gevolgen die van een slechte groei, apathie, gebrek aan verdedigingsmiddelen tegen infectieziekten en -daardoor ook weer - een hoog sterftecijfer. Voor Bolivia bedraagt dit cijfer 250 op 1000 kinderen (ter vergelijking: in Zweden is dit 12 op 1000). Gebrek aan zekere bestanddelen, door eenzijdige voeding, kan, vooral bij het kind, tot ernstige ziekten of gebreken leiden: gebrek aan proteïnen (kleine gestalte, oedeem); gebrek aan vitamines C (scorbut); gebrek aan vitamines B (bloedarmoede, beri-beri). Gebrek aan minerale zouten leidt op lange termijn tot rachitisme, terwijl een gebrek aan jodium kropgezwellen als gevolg heeft. Aan deze laatste ziekte lijden niet minder dan 200 miljoen mensen. Door gebrek aan vitamines A worden elk jaar 250.000 mensen blind, waaronder 60.000 kinderen; 60 miljoen kinderen lijden aan een chronisch gebrek aan vitamines A. (Voor niet meer dan 3 miljoen dollar per jaar of één honderdduizendste van het wereldbudget voor bewapening zouden al deze kinderen kunnen gered worden).

Ondervoeding kan maken dat het kind

reeds mentaal gehandicapt geboren wordt. Sterke ondervoeding remt de ontwikkeling van de hersenen, ook reeds in het foetus-stadium. Dit kan leiden tot ernstige bewegingsstoornissen.

Wat loopt er dan verkeerd?

De aangehaalde cijfers onthullen op zichzelf al de werkelijke oorzaken van de honger. Deze is helemaal niet het gevolg van de een of andere fataliteit, maar doorgewoond de konsekwentie van de huidige economische (wan)orde en haar beschavingswaarden.

Onderontwikkeling is een actief proces. De Armoede van de Derde Wereld, in 't bijzonder Afrika, heeft haar wortels in een ver verleden. Het voor deze landen zo noodlottige mechanisme werd op gang gebracht in de 17de eeuw, wanneer de Europeanen de slavenhandel introduceerden. Hiervoor ontketenden ze oorlogen die voor elke gevangen zwarte tien doden kosten. Uit het levende lichaam van de Afrikaanse maatschappij werden aldus 10 miljoen mensen weggesneden, mensen die zich meestal in de kracht van hun jaren bevonden.

In de 19de en 20ste eeuw werd de toestand er nog erger op met het kolonialisme. In naam van de Westerse en christelijke waarden organiseerde Europa op systematische wijze de plundering van de rijkdommen van de veroverde landen. De economieën van deze ongelukkige naties werden daarbij geheel vernietigd, waarbij niet vergeten mag worden dat die economieën volkomen in staat waren om leven en welzijn van de plaatselijke bevolking te verzekeren.

Honderden jaren lang werden de koloniën van hun rijkdommen beroofd door de landen die zich nu "ontwikkeld" noemen en dat proces duurt nog steeds op beschamende wijze voort.

Voor de desastreuze toestand in de ontwikkelingslanden worden heel wat concrete oorzaken aangehaald: droogte, enorme bevolkingsaan-groei, migratie van het platteland naar de steden, gebrek aan technische kennis en vaardigheden, onoordeelkundige landbouw, beperkte research, onvoldoende financieringsmogelijkheden, inadegwate investeringen, onaan-gepaste industrialisering en agrobusiness, enz.

Eén van de voornaamste oorzaken echter, die de onderontwikkeling verklaren, is de afhankelijkheid van de Derde Wereld ten opzichte van de geïndustrialiseerde economieën. Door de kolonialistische overheersing werd de economie ge-

stroomlijnd ten gunste van de westerse belangen. De productie van landbouwgoederen ten gunste van de plaatselijke bevolking werd vervangen door de teelt van gewassen bestemd voor de uitvoer naar de rijke landen. Dit gebeurt heel dikwijls in monocultuur. Zo worden de beste gronden gebruikt om uitvoerproducten te telen die geen enkele voedende waarde hebben: koffie, thee, cacao, tabak, katoen...

Bananen betekenen 58 % van de uitvoer van Panama en 48 % van de uitvoer van Honduras. Koffie is het uitvoerproduct van Burundi voor 78 %, van Oeganda voor 61 % en van Columbia voor 53 %, van Rwanda en Ethiopië voor 50 %. Cuba voert vrijwel alleen suiker en tabak uit, Maleisië palmolie en rubber, Sri Lanka thee, Ghana cacao, Liberia rubber, Tanzania sisal. Tunesië plant steeds meer olijfbomen voor de uitvoer van olie naar Frankrijk. Dat maakt dat de economie van die landen afhankelijk is van de grillige prijsschommelingen op de wereldmarkt, die door de multinationals wordt beheerst.

Anderzijds importeren de ontwikkelingslanden dan weer voedsel, vaak in dozen, dat ze zelf zouden kunnen produceren.

De industriële activiteiten beperken zich meestal tot de ontginning van delfstoffen die, zonder enige verdere bewerking, worden uitgevoerd. Ook hier geldt dezelfde kwetsbaarheid en afhankelijkheid van de marktprijzen - en dus van de monopolies - als voor de landbouwproducten. Wat de ontwikkelingslanden nodig hebben aan manufactuurgoederen, machines, enz. moeten ze kopen bij de industrielanden en betalen in harde deviezen, waarbij de dollar centraal staat. Door de stijging, enerzijds van de ingevoerde industriële producten en de daling anderzijds van de uitgevoerde grondstoffen en landbouwproducten, moet de Derde Wereld aan het Westen steeds meer leveren om eenzelfde kwantiteit te kunnen invoeren. Zo moest b.v. de Ivoorkust in 1960 121 kg. katoen leveren in ruil voor een hoeveelheid meststoffen, nodig om 1 ha te bewerken; in 1972-73 was dit gatogen tot 200 kg katoen. Voor 25 ton rubber kon een ontwikkelingsland in 1960 nog 6 tractoren invoeren; in 1975 was dit geslonken tot 2. Dat betekent 2/3 minder koopkracht op 15 jaar.

Het industrialiseringsproces komt moeilijk op gang. Landen zoals Tanzania, die proberen hun kwetsbaarheid te beperken door goederen te maken voor de export, - producten die ze goedkoper kunnen maken dan de industriële landen -, botsen

op een muur van handelsbarrières, door het Westen opgetrokken. De industriële vestigingen door de multinationals, die gebruik maken van de energiebronnen, grondstoffen en goedkope arbeidskrachten, komen evenmin ten goede aan de Derde Wereld, want aldus ontstaan industriële afhankelijke enclaves die een hinderpaal vormen voor een autonoom en op eigen belang gerichte ontwikkeling.

De heersende ongelijkheid in de verdeling van de economische goederen is een van de essentiële oorzaken van de honger in de wereld.

Een asociale verdeling van de voedingsmiddelen brengt niet alleen hongersnood maar ook enorme verkwisting met zich. De belangrijkste is het aanwenden op grote schaal van plantaardig voedsel - dat ook door mensen kan gebruikt worden - als veevoeder, om er zuivel en vlees mee te produceren. Soja, maïs, aardnoten en graangewassen hebben een calorieënverlies van 90 % wanneer ze, via veevoeder, tot vlees of zuivel worden omgezet.

De gemiddelde Amerikaan verbruikt 820 kg graan per jaar, wat per dag de tegenwaarde is van bij de 8000 calorieën. Onder de vorm van brood, deegwaren e.a. verbruikt hij slechts 90 kg. d.w.z. amper 800 calorieën; de rest wordt aan dieren gevoederd. Moest men de Amerikaanse consumptie aan vlees met slechts één tiende verminderen dan zou men, alleen hierdoor, 65 miljoen mensen jaarlijks kunnen voeden. Met Canada, Australië en West-Europa erbij kan men gemakkelijk tot 100 miljoen gaan.

Tijdens de laatste tien jaar hebben de geïndustrialiseerde landen 374 miljoen ton graan aan hun vee gevoederd. Nederland geeft jaarlijks meer afgeroomde melk aan zijn vee voor uitvoer van spek, ham en kaas, dan UNICEF aan melk en melkpoeder uitdeelt aan de kinderen van de Derde Wereld. In 1959 reeds werd 14 % van de over de gehele wereld gevangen zeevis verwerkt tot vismeel, dat dan als vee- en kippevoer gebruik wordt en aldus omgezet tot vlees, boter, kaas of eieren.

Het wordt ook steeds duidelijker dat de uitgaven die de Derde Wereldlanden doen voor hun bewapening geen bijdrage zijn aan de ontwikkeling van hun economie. Het is pure verspilling. In het Midden-Oosten en Noord-Afrika werd in de jaren 1974 tot 1985 tussen 11 en 14 % van het B.N.P. aan bewapening uitgegeven.

Naast de economische factoren, die de honger in de wereld in de hand werken zijn er de ecologische. De Afrikaanse droogte in de Sahel is al een gewoon

verschijnsel geworden. Maar een droogte is niet zoals een aardbeving of een orkaan. Droogte is slechts een symptoom van de structurele crisis waarin het hele kontinent zich bevindt. Ze openbaart zich geleidelijk en is het gevolg van weer andere factoren, - een verkeerde economische politiek, monokultuur, ontbossing, enz. De ontbossing, gaat nochtans onverminderd voort. Elk jaar wordt er in de wereld zo'n 700.000 vierkante km. regenwoud vernield.

En dan is er de demografische explosie. De honger is echter niet zozeer een gevolg van die bevolkingstoename, dan wel een oorzaak ervan. Het is een vicieuze cirkel: in de hongerlanden zijn de kinderen er nodig om ouders - en ouderen - bij te staan en in leven te houden. Maar ja, als er zoveel monden meer open te houden zijn is de spoeling maar dun...

Schuld en boete

De aankopen die de ontwikkelingslanden in het Westen doen moeten in harde deviezen betaald worden. Vermits ze die niet in voorraad hebben moeten ze daarvoor leningen aangaan bij de grote financiële instellingen of bij de Westerse regeringen zelf. Daar staan ze op het lijstje van de risicodragende landen, wat wil zeggen dat er een veel hogere intrest aangerekend wordt dan aan de industrielanden. Daardoor worden niet alleen de geleverde producten steeds duurder, maar verhoogt ook de schuldenlast.

Ongeveer de helft van de middelen die van buitenaf ter beschikking worden gesteld van de regeringen van de Derde Wereld wordt opgeslopt door het betalen van schulden. Daarbij moet dan ook nog rekening gehouden worden met de winsten die door de multinationale ondernemingen - de MNO's - openlijk of in 't geniep terug uitgevoerd worden. Aan trukjes ontbreekt het hierbij niet. Wanneer een dochtermaatschappij in de Derde Wereld naar de moederfirma in het Westen exporteert betaalt men kunstmatig laag gehouden prijzen; wanneer ze echter importeert gebeurt het omgekeerde, d.w.z. men duwt de prijs naar omhoog. De rijke Westerse landen vergroten hun rijkdom steeds sneller, maar de schuldenlanden in de Derde Wereld stevenen af op een bankroet. Hun schuldenlast bedraagt

nu reeds 650 miljard dollar. De schulden-crisis is in een nieuwe, gevaarlijke fase geraakt en uitgegroeid tot een internationaal probleem, - niet langer een technisch, maar een politiek probleem. Steeds meer ontwikkelingslanden kunnen hun verplichtingen niet meer nakomen en moeten hun economische groei opofferen aan de schuldenbetalingen. In Mexico slorpt dit 57 % op van de inkomsten uit de export, in Bolivia 46 %, in Chili 32 %. Opvallend is wel dat de Derde Wereld voor een groot deel in schuld staat bij privé-banken. Van de 440 miljard dollar die de Afrikaanse landen geleend hebben

Derde Wereldlanden; in 1988 werkte de "Rio Groep" - van 7 Zuidamerikaanse landen - een gezamenlijke strategie uit om de schuldenlast te verlichten.

De schuldenlanden verzetten zich tegen de voorstellen van de Amerikanen - en in hun kielzog het IMF en de WERELDBANK - gebaseerd op het zgn. "plan James Baker" (toenmalig Amerikaans minister van financiën) van 1985. Dit plan houdt in feite niets anders in dan: meer ruimte voor bedrijven - ook MNO's -; minder overheidsbemoedeling; meer nadruk op de export, kortom het neo-liberalisme van Reagan.

Het IMF - Internationaal Munt Fonds - is een bureaucratisch-politieke instelling die vanuit een Ivoren toren beslist welk land, wanneer, al dan niet kredieten krijgt. Vaak genoeg voor projecten die ver van de bevolking staan.

De WERELDBANK speelt bij het ontwikkelingsbeleid een kwalijke rol. De ontwikkelingshulp van de Wereldbank komt, via bedrijven die hun "levensvatbaarheid" bewezen hebben - waaronder natuurlijk ook weer de MNO's terecht bij de meest welverende bevolkingsgroepen. Hierdoor worden maatschappelijke structuren in stand gehouden die een goede voedingsbodem vormen voor de instandhouding van een sociaal gebruik van de landbouwgrond.

Binnen de huidige onderhandelingsstructuur bestaat er geen oplossing meer. Want wat gebeurt er wanneer een Derde Wereldland betalingsmoeilijkheden heeft? Er stapert een missie bankiers op af. Ze staan - mischien - net genoeg nieuwe leningen toe om te hernieuwen wat moet hernieuwd worden en

om de intresten te kunnen betalen. Verder kijken ze niet. Een frank extra, die de wereldeconomie weer op gang zou kunnen brengen, kan er niet af. Nochtans ligt de enige oplossing voor die bankiers in het opdrijven van de exportmogelijkheden van de schuldenaars.

De honger als superwapen

Het imperialisme doet al het mogelijke om zijn privileges te behouden. Het maakt daarbij gebruik van de multinationals. En die, op hun beurt, van de tekorten in bepaalde landen, ook het tekort aan

Zonder verdere toelichting mag het overduidelijk worden dat de derde wereld niet bang is te gaan voor de multinationals, maar dan om te overleven.

In plaats dat de schuldenaars het in hun landen;

in plaats van de schuldenaars te helpen, miljoenen mensen te helpen.

en in plaats van de schuldenaars te helpen worden de schuldenaars zelf bedreigd en geëxploiteerd.

Het is niet de schuldenaars die de wereld kan helpen, maar de wereld die de schuldenaars kan helpen.

De schuldenaars zijn de wereld, de wereld is de schuldenaars. De schuldenaars zijn de wereld, de wereld is de schuldenaars.

De derde wereld kan niet overleven.

(De poster verkrijgbaar op ons adres Vrede, Knokkestraat 44, 9000 Gent)

zijn er 270 voor rekening van commerciële banken. De 22 armste Afrikaanse landen hebben een gezamenlijke schuld van 120 miljard dollar.

Sinds Mexico in 1982 voor het eerst liet weten zijn schulden niet meer te kunnen betalen zijn er verschillende pogingen geweest om tot een schikking te komen. Tot nog toe zonder resultaat. Er waren een hoop conferenties en voorstellen, zowel van de kant van de schuldeisers als van de schuldenaars, - die natuurlijk in de eerste plaats aansturen op het afzwakken van de schuldenlast. In 1974 was er de verklaring van de "G24", een groep van

voedsel. Door hun economische en politieke macht hebben een aantal multinationals hun controle over de voedselproductie omgesmeed tot een nieuw wapen: "food power". Het is een wapen dat minder duur is en beduidend efficiënter dan andere vormen van dominantie. In hun strijd tegen de honger worden de landen van de Derde Wereld voortdurend met dit geducht wapen geconfronteerd.

De uitspraken van politici en staatslieden liegen er niet om: Herbert Humphrey, senator, later vice-president van de USA, in 1957: "Ik heb ingezien dat de overige landen... afhankelijk zouden kunnen worden van de USA voor voedsel. Ik weet dat deze hypothese niet als goed nieuws beschouwd wordt. Voor mij is ze dat wel. Want vóór ze nog iets kunnen doen moeten de mensen eten. En als je naar een middel zoekt om ze met ons te doen samenwerken dan denk ik dat de afhankelijkheid op voedselgebied formidabel zou zijn".

M. Earl Butz, Amerikaans staatssecretaris, in 1976: "Voedsel is een wapen. Het is een van de bijzonderste elementen van ons onderhandelingsarsenaal".

Rapport van de CIA, Washington, in 1974: "de voedseloverschotten van de USA vertegenwoordigen een macht die leven of dood betekenen voor het lot van de meeste ontferden".

Voedsel is niet zomaar een koopwaar; het is een zeer speciale koopwaar. De USA, met Canada, Australië en Frankrijk domineren de graanmarkt. De mondiale graanstocks worden in hoofdzaak beheerst door de Amerikaanse administratie, wat de mogelijkheid biedt voedselhulp als wapen te gebruiken. In 1977 ging de helft van de Amerikaanse voedselhulp naar Zuid-Viëtnam en Cambodja. In 1974 werd Bangladesj bedreigd met het stop zetten van de graanimport uit de States indien het niet ophield met het leveren van jutezakken aan Cuba. Chili was, vóór Allende, het Zuid Amerikaanse land dat de grootste hulp kreeg. Toen Allende aan de macht kwam werd elke Amerikaanse voedselhulp stopgezet. Maar in september '73 onmiddellijk na de staatsgreep van Pinochet, waren de graanschepen er weer. In 1975 kreeg Chili zes maal zoveel voedselhulp als alle Zuid Amerikaanse landen bij elkaar.

Een sterk voorbeeld van een land dat door de honger van kamp is veranderd is Egypte. Het moest in 1955 reeds één vierde van zijn graan invoeren en in 1965 de helft. Na de misoogst van 1972 zegde Sadat de Sovjethulp - de Assoean-dam - op en vervoegde het Amerikaanse kamp.

De MNO-bende

Hoe groot is de MNO-gangsterbende eigenlijk? Wel, er zijn verschillende bendes: er is de bende van 3, van 4, van 7, van 12, van 250... Maar allemaal, hoe klein of hoe groot ook, hebben ze de machtspositie van een monopolie. Want multinationals zijn ondernemingen die zich hebben ontwikkeld tot de belangrijkste economische machtskernen van de wereld, maar ook tot de meest onkwetsbare en de verst om zich heen grijpende politieke pressiegroepen. Hun woord is wet geworden.

In het ontwikkelingsproces van een nieuwe wereld nemen de managers van firma's als General Motors, IBM, General Electric, Shell, Volkswagen, Exxon, Phi-

lips en enkele andere honderden, dagelijks beslissingen die meer invloed hebben dan die van de meeste onafhankelijke regeringen waaronder de mensen leven; wat soort werk - indien er al is -, ze zullen doen, wat ze zullen eten en drinken, welke kleren ze zullen dragen, wat voor soort kennis de scholen en universiteiten zullen aanleren, enz.

Via de MNO's gaan de rijke industrielanden verder met het wegslepen van de natuurlijke rijkdommen van de landen in Azië, Afrika en Latijns Amerika. Tot het midden van de jaren '60 b.v. vond men in Latijns-Amerika zo goed als 100 % van het bauxiet, 90 % van de petroleum, meer dan 80 % van het koper, het salpeter en het zwavel, 70 % van het ijzer en het mangaan, 65 % van het lood, enz.

Een relatief klein aantal MNO's - 250 ongeveer - heeft een zeer dikke vinger in de pap in de wereldeconomie; hun filialen,

50.000 in totaal, beheersen heel de kapitalistische economie.

12 MNO's verdelen de katoenhandel onder elkaar; 4 MNO's controleren heel de tabakshandel; 4 andere brengen 75 % van de thee op de wereldmarkt; 3 MNO's controleren de wereldhandel in bananen. De wereldhandel in cacao wordt voor het merendeel gecontroleerd door Nestlé, General Food en de Britse multinational GRI and Duffus. Die beschikt over het monopolie van kennis over de komende oogsten en kan dus ook de prijs bepalen. Die MNO's worden gesteund door de banken, zodat ze enorme hoeveelheden cacao kunnen verhandelen. Grote concerns, zoals Del Monte en General Food beheersen de voedselproductie in de Derde Wereld. Gevolg hiervan is dat in het merendeel van de onderontwikkelde landen de beste gronden worden gebruikt voor de teelt van export-gewassen.

Een beperkt aantal maatschappijen - Bunge and Born, Continental Grain, Louis Dreyfus, Cook Industrie... - controleren de handel in granen en de hele agrobusiness. En, ongelooflijk maar waar: de MNO's, die zich tot voor kort op het vlak van de electronica bedrijvig toonden, hebben hun terrein nu ook naar de voedselproductie verlegd: ITT produceert op industriële schaal eenden, Dow Chemical groenten, Boeing aardappelen en Getty Oil amandelen. In Brazilië hebben Good Year, Mitsubishi en Volkswagen een nieuwe roeping gevonden als veekwekers. In Honduras wordt de productie en exploitatie van vlees gecontroleerd door Amerikaanse maatschappijen als Cold Storage en International Foods: 80 % van de vleesproductie gaat naar de export, maar de Hondurese bevolking moet het stellen met een vleesconsumptie van 5,5 kg per persoon en per jaar.

Ook industriële producten worden grotendeels door MNO's gecommercialiseerd, 40 % van de Zuid Amerikaanse industriële uitvoer b.v.

Ongeveer 40 % van de wereldhandel en de helft van de industriële export van de ontwikkelingslanden is handel tussen verschillende filialen van dezelfde MNO's. Deze zogenaamde "intra-formtrade" maakt natuurlijk allerlei prijs- en kostenmanipulaties mogelijk. Het kan dan ook nauwelijks verwonderden dat, volgens een UNO-studie de MNO's miljarden meer uit de Derde Wereld halen dan ze erin steken.

Enkele van die machtige MNO's zullen we in het volgende nummer van Vrede nader bekijken.

Jan Van Calsteren

Bush junior

George Bush zit niet alleen verveeld met Saddam Hoessain, ook zijn eigen zoon Neil bezorgt hem hoofdbrekens. Bush junior, directeur van een Spaarkas in Denver, Colorado, is immers officieel in staat van beschuldiging gesteld. Hij zou de belangen van het cliënteel van z'n spaarkas verwaarloosd hebben. Het failliet van de spaarkas (zie vorig nummer) zal de gemeenschap 1 miljard dollar kosten. Naar verluidt heeft de zoon van de president, die helemaal niet bekwaam was voor de positie die hij bekleedde, gehandeld met de zorgeloosheid van een amateur, en verzuimd aan te geven dat de belangrijkste leners bij zijn bank (die hun leningen trouwens nooit terugbetaalden) zijn eigen handelspartners waren.

Vredesdividend

Sinds geruime tijd tracht de Britse Labour-partij, in de hoop Mevr. Thatcher te verdrijven, alle progressieve standpunten uit haar programma te elimineren. Zo werd het voorheen ingenomen standpunt voor eenzijdige nucleaire ontwapening reeds vorig jaar afgevoerd. Op het recent Kongres stelde Neil Kinnock zich achter het standpunt van Thatcher inzake de Golfcrisis. Tevens ziet de Labour af van het hernationaliseren van bepaalde industriële sectoren en van verhoogde belastingen voor de hoge inkomsten. Labour wil ook niet alle wetten opheffen die Thatcher uitvaardigde om de werking van de vakbonden te beperken. Kinnock leed echter een niet te onderschatten nederlaag op het laatste kongres. Dit stemde namelijk met een grote meerderheid een resolutie waarbij de toekomstige Labourregering de defensiebegroting van 22 miljard pond met een derde moet verminderen ten gunste van de sociale uitgaven. Het ziet er dus naar uit dat ook in Groot-Brittannië de eis voor een vredesdividend zijn weg maakt.

Non-proliferatieverdrag

De vierde toetsingsconferentie over het non-proliferatieverdrag (TNP) is op 15 september op een fiasco geëindigd. Ondanks de verlenging van de bijeenkomst en een ultieme poging om tot een akkoord te komen zijn de vierentachtig staten die er vertegenwoordigd waren, bij gebrek aan een afspraak over de kwestie van de kernbomproefnemingen, niet tot een gemeenschappelijk besluit gekomen. Mexico, ondersteund door meerdere landen, stelde voor om voor het beëindigen van het huidige non-proliferatiever-

drag in 1995, zo rap mogelijk een verdrag af te sluiten voor de totale stopzetting van de kernproeven. De Verenigde Staten en Groot-Brittannië weigerden hierop in te gaan gezien zij er van uitgaan dat een dergelijk objectief slechts haalbaar is op lange termijn. Van zijn kant ging Nieuw-Zeeland erg tekeer tegen Frankrijk die in de Stille Oceaan zijn kernproeven steeds verder zet.

Sinds het in voege treden van het non-proliferatieverdrag in 1970, dat tot stand kwam op initiatief van de Verenigde Staten, de Sovjet-Unie en Groot-Brittannië, de eerste drie kernmogendheden, hebben honderdeenveertig staten dit verdrag ondertekend.

Frankrijk en China, die het TNP-verdrag niet ondertekenden, namen voor de eerste maal als waarnemer deel aan de vierde toetsingsconferentie.

Als het in hun kaart past

Een paar weken geleden maakte de media de overwinning bekend van de vrouwelijke atleten van de D.D.R. op de Europese kampioenschappen te Split, in Joegoslavië. Niets nieuw eigenlijk want het binnenrijgen van gouden e.a. medailles waren we reeds gewoon geraakt. Opvallend is wel dat dezelfde atleten die werden voorgesteld als volgepropt met hormonen e.a. stimulerende middelen nu door de commentatoren werden voorgesteld als prachtige mooie dames. Reden van deze ommekeer? Het zullen dezelfde meisjes zijn die binnen enkele maanden, maar dan voor de B.R.D., de gouden plakken zullen binnenhalen... Een ander opvallend element bij deze kampioenschappen was de overwinning van de Franse ploeg in de 4 x 100 meter waarbij het wereldrekord gebroken werd. Deze overwinning, waarmee de Franse pers trots uitpakte... was het werk van vier zwarte atleten.

Overvloed en honger

We lezen het alle dagen. De Europese boeren zuchten onder de te lage marktprijzen en velen staan aan de rand van de afgrond. Intussen horen we dat de EEG-Kommissie met schrik de groei van de boter-, vlees-, e.a. bergen opnieuw ziet opdagen. De E.E.G.-kommissaris maakte bekend dat hij met onrust de stijgende landbouwproductie tegemoet ziet en hij dreigt er mee opnieuw te overwegen de productie te beperken. Intussen sterven in de derde wereld miljoenen mensen van honger en leven in onze geïndustrialiseerde wereld honderdduizenden mensen die, omdat ze de hoge voedselprijzen

niet kunnen betalen, te kort hebben. Ook dat maakt deel uit van onze kapitalistische wereld en is een aspect van onze welvaartsmaatschappij.

De "zes" van Birmingham

Veroordeeld tot levenslang, voor een aanslag in 1974 waarbij 21 doden vielen, zitten ze reeds zestien jaar in een Britse gevangenis opgesloten. Sinds het begin hebben ze verklaard onschuldig te zijn doch zonder resultaat. Herhaakdelijk hebben hun advocaten er op gewezen dat de bij het proces voorgelegde "bewijzen" geen steek hielden, de tegenstrijdigheden in de getuigenissen bloot gelegd en aangetoond dat het dossier vervalst was maar een herziening van het proces werd steeds afgewezen. Ook niet nadat politiemannen bekend maakten dat de "bekenntnissen" werden afgedwongen na "hardhandige" ondervragingen. De voorzitter van de rechtbank verklaarde zekere dag dat het beter is onschuldigen in de gevangenis te laten dan het gerechtelijk apparaat te diskrediteren. De Britse minister van Binnenlandse Zaken kondigt nu aan dat eindelijk het vervalst proces van de "zes" zal herzien worden. Dit is een eerste resultaat van de machtige solidariteitsbeweging die in Ierland en Groot-Brittannië op gang kwam en mevr. Thatcher de duimen deed leggen. De weg is nu open voor de invrijheidstelling van de zes van Birmingham.

Financiële manipulaties

Achter de beursoperaties van de financiële wereld gaan heel wat manipulaties schuil die vanzelfsprekend het licht niet mogen zien. De zaak Benedetti is er zo een. Zo is het ieder bekend dat Carlos D.B. tijdens zijn machtsgreep naar de Generale een partij van deze aandelen verzamelde die hij opkocht aan de gemiddelde prijs van 3.800 fr. stuk en dit voor een totaal van 36 miljard frank. In september 1989 haalden deze aandelen nog een hoogtepunt van 3.770 fr. en kort voor het Golfkonflikt 3.300 fr. In september j.l. werden ze echter op de Brusselse beurs genoteerd aan 2.550 fr. Carlos De Benedetti wil nu zijn aandelen kwijt, naar het schijnt om zijn belangrijkste zaak "Olivetti" wat zuurstof te geven. Verkopen aan de huidige beursprijs zal zowat 24 miljard fr. opbrengen wat, t.o.v. de aankoopprijs van 36 miljard fr., zo maar effekens een verlies uitmaakt van 12 miljard fr. En zeggen dat het dezelfde heren zijn die op hun achterste poten gaan staan als de werknemers enkele franken opslag vragen.

Panama: 10 maanden na de invasie

Op dinsdag 16 oktober kwam een Panamese delegatie, bestaande uit Raul Leis, hoofdredacteur van het tijdschrift Este Pais, Margarita Munoz, voorzitter van de Panamese vrouwenbeweging, en Luis Gonzales, van de vakbond CTRP, spreken in La Casa te Brussel. Een verslag.

Hoe komt het dat de Panamezen, die bekend staan als zeer nationalistisch en anti-Amerikaans, massaal de invasie goedkeurden?

Na de geannuleerde verkiezingen van mei '89, kwam er vanuit de bevolking stil protest, en kwam de oppositie op straat met de eis voor meer democratie, maar zonder gefundeerde basis waarmee het volk zich kon identificeren. Na de mislukte coup van 3 oktober '89 door een aantal legerofficieren, was er bij de mensen een soort gelatenheid te merken: „we kunnen niets doen”. Vandaar dat een Amerikaanse invasie door velen als het enig resterende middel werd beschouwd om van Noriega verlost te worden. De eerste maanden na de invasie bleven de reacties positief, omdat de officiële cijfers omtrent het aantal doden en de aangerichte schade erg laag waren. Dat betekent niet dat men akkoord ging met het feit dat er slachtoffers gevallen waren, maar men was blijkbaar bereid die prijs te betalen om Noriega weg te krijgen. Pas toen beetje bij beetje duidelijk werd dat de echte cijfers veel hoger lagen, rees het protest. De mensen die eerst de invasie goedkeurden, staan nu mee in de bres om de invasie aan te klagen.

De Noordamerikaanse economische boycot van '87 tot '89 drukte zwaar op de bevolking, en had de reeds zeer wankelende economie volledig vernietigd. In zo'n situatie komt vooreender welk volk de soevereiniteit niet meer op de eerste plaats, maar wel "overleven". De rampzalige economische situatie werd volledig in de schoenen van Noriega geschoven, en de burgerlijke oppositie speelde daar handig op in. Volgens hen kon de situatie pas verbeteren als er een einde kwam aan de Noordamerikaanse sancties en als de V.S. Panama zouden helpen. En om dat te bereiken moest Noriega verdwijnen. Het is ook op die basis dat de oppositie van Endara de verkiezingen van mei '89

won. Daar kwam nog bij dat het land werd verlost van een dictator die volledig van de bevolking was vervreemd: hij had wel de mond vol over hervormingen ten voordele van de arbeiders en de landbouwers, maar in de praktijk kwam daar niets van terecht.

Noriega heeft nooit een proces van sociale hervormingen op gang gebracht, ten eerste omdat hij er niet toe in staat was, maar zeker ook omdat zo'n proces de V.S. nog meer tegen hem in het harnas zou hebben gejaagd. En Noriega, ondanks al zijn nationalistische en anti-Amerikaanse uitlatingen, heeft steeds geprobeerd om een achterpoortje open te laten om met de V.S. te onderhandelen. De crisis vanaf '87 heeft een breuklijn getrokken in het politieke landschap in Panama. De politiek van Noriega was gebaseerd op de soevereiniteit, op het nationalisme. Daar tegenover stond de politiek van de oppositie, die vooral gebaseerd was op democratie. Die twee waarden hoeven helemaal niet tegenstrijdig te zijn, eigenlijk zouden ze elkaar moeten aanvullen, maar in de Panamese politiek was het kiezen of delen. Wie nationalistisch was, was Noriegist, dus wie zich democratisch opstelde, kon geen nationalist zijn.

Hebben de progressieve middelen in Panama de klap van de invasie kunnen te boven komen, en hebben ze een platform kunnen opmaken dat bij de bevolking geloofwaardig overkomt? Komt er protest van de bevolking tegen de zware bezuinigingsmaatregelen van de regering?

Het is niet gemakkelijk om in een bezet land een oppositie- of protestbeweging op gang te brengen. Toch is er verzet: de hervorming van de arbeidswetgeving; tegen de besparingen in huisvesting, in het onderwijs (dat er trouwens zeer slecht aan toen is), sociale zekerheid, tegen de blijvende discriminatie van de kleine landbouwers. De werkloosheid is al opgelopen tot 40 % in sommige sectoren, in de stad Colón tot 60 %.

Dit alles heeft heel wat ontevredenheid teweeggebracht. Op 1 mei was er al een betoging van tienduizenden arbeiders. Later volgden nog verschillende demonstraties van het ziekenhuispersoneel, werknemers uit de openbare sector, M-20 (het comité van de vluchtelingen uit El

Chorrillo, de volkswijk die tijdens de invasie volledig vernield werd). Dit comité bevoogt de twintigste van elke maand, en eist dat er eindelijk klaarheid wordt gebracht over het aantal slachtoffers, en dat er aandacht wordt besteed aan de talloze families die door de invasie dakloos en straatarm zijn geworden.

Het blijft moeilijk om een volksbeweging op gang te brengen omdat de angst voor repressie die er was tijdens het Noriega-regime, nog niet is weggeëbd. Toch was de vakbondskoepel CONATO de laatste 3 jaar van de dictatuur al zeer actief, en protesteert nu tegen het gebrek aan soevereiniteit en tegen de neo-liberale politiek van de regering. In elk ministerie zitten trouwens Noordamerikaanse „raadgevers” die erop toezien dat de neo-liberale voorwaarden die de regering Bush en het IMF aan Panama opleggen worden uitgevoerd.

De partijen die Noriega steunden tijdens de V.S.-agressie hebben het nu zeer moeilijk: interne verdeeldheid, verlies aan credibiliteit bij de bevolking, en vervolging door de huidige regering. Alle opposanten van het huidige regime worden trouwens afgeschilderd als aanhangers van Noriega, velen worden gearresteerd.

Alle oppositie tegen het regime wil en zou zich moeten bundelen, maar dat is tot nu toe niet gelukt. Er is te weinig coördinatie.

Hoe ver reiken de gevolgen van de invasie voor de soevereiniteit van Panama en van Centraal - Amerika?

De invasie was al bijna een jaar op voorhand gepland. Dat het niet louter om de arrestatie van Noriega ging, maar ook en vooral om het neutraliseren van het Panamese leger en de annexatie van het land, staat vast: de militairen probeerden tot drie maal toe (november '88, 3 oktober en 8 december '89) een Amerikaanse tussenkomst te vermijden door zelf het regime omver te werpen en Noriega te arresteren. Bush was telkens op voorhand op de hoogte van deze coup pogingen, maar kwam de militairen niet te hulp. Hij kreeg daarvoor trouwens veel kritiek te slikken in de Amerikaanse senaat. Bush had echter goede redenen om toen niet tussen te komen: de militairen wilden immers ook de uitvoering van het Torrijos - Carter verdrag, waardoor het kanaal in 2.000 in Panamese handen zou komen, en de Amerikaanse basissen zouden verdwij-

nen. Een invasie was veel efficiënter: zo kwam het land volledig onder controle van de V.S., en kon het Panamese leger worden uitgeschakeld. Dat is ook gebeurd: het leger is fel uitgedund, en mag alleen nog politietaken op zich nemen. Het is duidelijk welke prijs Panama heeft moeten betalen om van Noriega verlost te worden: het land heeft geen enkele vorm van autonomie meer, waarschijnlijk ook niet na 2.000.

Nog een andere reden voor de invasie was dat de V.S. een uitvalsbasis nodig hadden van waaruit ze elke poging tot revolutie in hun „achtertuin“ de kop kunnen indrukken. Daarom is het noodzakelijk dat de solidariteit zich niet beperkt tot Panama alleen, maar dat alle Latijns-amerikaanse staten samenwerken voor hun soevereiniteit. Ook internationale solidariteit is nodig. Er moet aangeklopt worden bij het Europese parlement, de UNO, etc. Het is van kapitaal belang dat de Panamezen de Noordamerikaanse invasie niet zomaar aan zich laten voorbijgaan. Er moet protest zijn, dat internationaal gehoord wordt, anders is het niet denkbeeldig dat andere Latijnsamerikaanse landen hetzelfde lot ondergaan. Er zijn geruchten dat een gedeelte van het vroegere leger in bepaalde streken van het land een guerrilla begint te voeren tegen de blijvende bezetting van Pana-

ma. Dit werd echter nog niet bevestigd, en sommigen beweren dat die guerrilla een uitvindsel is van de V.S. om de blijvende aanwezigheid van de Amerikaanse troepen te verantwoorden.

Wat zijn de doelstellingen van de progressieve beweging in Panama?

Eerst en vooral eisen we de onmiddellijke terugtrekking van de Amerikaanse troepen. De Amerikaanse aanwezigheid in Panama staat de democratie in de weg. Er moet internationale druk komen om dit te verwezenlijken, want de regering Endara zal er zelf nooit toe besluiten.

Verdere pleiten we voor de oprichting van een onafhankelijke en objectieve commissie om een onderzoek in te stellen naar de schade veroorzaakt door de invasie, en om eindelijk uitsluitsel te verschaffen over het aantal slachtoffers. Ook hiervoor is internationale druk vereist. De regering Endara en de Noordamerikaanse bezetter stellen immers alles in het werk om de waarheid te verdoezelen. (De kostprijs van de economische sancties van 87-89 worden geschat op 2 miljard \$, de schade aangericht door de invasie en de plunderingen achteraf, nog eens op 2 miljard = 4 miljard \$. Ter vergelijking: het

BNP van Panama bedraagt 3 miljard \$. De V.S. heeft Panama 420 miljoen dollar schadevergoeding gegeven: daarvan dient 120 miljoen om de buitenlandse schuld af te betalen, de rest wordt druppelsgewijs gegeven, verbonden aan de beleidsvoorwaarden van de V.S. en het IMF. De schattingen over het aantal slachtoffers variëren tussen 3.000 en 7.000.)

Er moeten nieuwe verkiezingen komen in Panama. De huidige regering kwam aan de macht door toedoen van een gewelddadige buitenlandse interventie, en werd ingezworen op een buitenlandse militaire basis. Daarbij komt dat de situatie nu helemaal anders is dan voor de invasie. Volgens de delegatie zou de huidige regering nooit nieuwe verkiezingen winnen.

Er moet in Centraal-Amerika campagne gevoerd worden voor de uitbanning van elke soort buitenlands interventionisme. De opkomende sociale beweging in Panama moet gesteund worden. Het blijkt altijd makkelijker om internationale solidariteit op gang te krijgen in landen waar een duidelijk afgebakende politieke beweging actief is; het Sandinistisch front in Nicaragua, het FMLN in El Salvador... Moeilijker is het voor sociale bewegingen, zoals in Honduras en Panama.

Tom Heremans

Wenskaart - dubbel in twee kleuren 25 fr. stuk met omslag - (bij aankoop 4 stuks - port gratis).
Bestellen door overschrijving op Prk. 000-0956015-80 - Vrede Gent.

Apartheidsregime steekt stokken in de wielen

De golf van geweld die de voorbije maanden over de zwarte woonwijken rond Johannesburg raasde werd door de persagentschappen aanvankelijk afgedaan als geweld tussen zwarten onderling of een stammetwist tussen Zulus en Xhosas. Hoewel de gevechten soms kenmerken vertoonden van etnisch geweld, versluieren deze omschrijvingen de complexe realiteit die schuilgaat achter het geweld. Een aantal vragen kunnen verhelderend werken bij het zoeken naar een verklaring voor de recente uitbarsting van geweld. Wie haalt er voordeel uit het geweld? Welke rol spelen de veiligheidsdiensten? En wat doet president De Klerk?

Voordeel

Het ANC heeft duidelijk niets te winnen bij het conflict. Integendeel: indien er niet vlug een einde komt aan het geweld dreigt de organisatie een deel van haar achterban te verliezen. Heel wat ANC-aanhangers in de townships voelen zich immers bedreigd en weerloos nu de organisatie de gewapende strijd heeft opgeschort. De geloofwaardigheid van de leiding staat op het spel. Acht weken na het opschorten van de gewapende strijd kan Mandela zijn achterban weinig meer voorleggen dan de vrijlating van een aantal politieke gevangenen en de terugkeer van politieke vluchtelingen. Maar dat weegt lang niet op tegen 800 slachtoffers waarvan de grote meerderheid ANC-leden zijn. De mensen in de woonwijken begrijpen ook niet dat Mandela nog gesprekken voert met een regering, wiens politiek duidelijk betrokken partij is in het conflict. Vooral de (veelal) radicale jongeren, beschuldigen hem ervan zich door de regering te hebben laten lijmen en zijn aanhang te hebben blootgesteld aan een door de politie ondersteunde Inkatha-aanval, waartegen zij zich niet konden verdedigen.

Hoewel sommige ANC-kringen achter het geweld een bewuste strategie zien van de regering om de bevrijdingsbeweging te verzwakken (en op die manier een voor-

deliger compromis te bedingen tijdens de onderhandelingen), lijkt De Klerk niet echt voordeel te hebben bij het voortduren van het geweld (al speelt deze overweging mogelijk wel mee in de hoofden van een aantal kabinetsleden). Het geweld heeft een negatieve impact op de economie. Buitenlandse investeerders, wiens interesse opnieuw gewekt was sinds het aantreden van De Klerk, worden afgeschrikt door het geweld. Het conflict dreigt bovendien het hele vredesproces in het gedrang te brengen. En aangezien De Klerk het voortbestaan van zijn Nationale Partij verbonden heeft aan het welslagen van onderhandelingen is het onwaarschijnlijk dat de krachten die het geweld aanwakkeren onder zijn controle staan.

De enige groepen die politiek voordeel halen uit het geweld zijn de Zulu-beweging Inkatha en extreem-rechts. Sinds de vrijlating van Mandela en de legalisering van het ANC is Inkatha op een zijspoor geraakt. De golf van geweld is voor Buthelezi het ideale vehikel om zich naast Mandela en De Klerk een plaats te veroveren in het centrum van de Zuidafrikaanse politiek.

Het voortdurende geweld speelt ook in de kaart van extreem-rechts. De Conservatieve Partij won de voorbije weken aan steun ten koste van de Nationale Partij. Het is bovendien geen geheim dat extreem-rechts op heel wat sympathie kan rekenen in de veiligheidsdiensten. Het is eveneens geweten dat bepaalde figuren in het veiligheidsapparaat niet gelukkig zijn met de hervormingspolitiek en de geplande onderhandelingen.

Intussen is ook overduidelijk dat de politie niet optreedt als een neutrale ordedienst in het conflict. De kerken, mensenrechten-organisaties en onafhankelijke onderzoeksinstanties hebben een grote hoeveelheid bewijsmateriaal verzameld waaruit blijkt dat de politie vaak aan de zijde van Inkatha staat en het geweld aanwakkerd of provoceert. Zelfs de Goldstonecommissie, die door de overheid was aangesteld om het bloedbad van 26 maart in Sebokeng te onderzoeken, kwam tot de conclusie dat de politie ver buiten de schreef gaat.

Er zit dus veel meer achter de recente golf van geweld dan men op het eerste gezicht zou vermoeden. In wezen gaat het om een conflict tussen zij die een onderhandelde oplossing nastreven voor Zuid-Afrika (met name het ANC van Nelson Mandela dat met de opschorting van de gewapende strijd een zeer belangrijke stap zette om een vreedzaam onderhandelingsklimaat te creëren) en die krachten die dit vreedzame onderhandelingsproces willen verstoren. Enerzijds Inkatha, dat zich met geweld een plaats wil veroveren aan de onderhandelingstafel. Anderzijds extreem-rechts dat de komende onderhandelingen wil destabiliseren. Veel doet immers vermoeden dat we de voorbije maanden getuige waren van een revolutie van extreem-rechts dat handig gebruik maakt van Inkatha om het vredesproces te saboteren.

Waar die extreem-rechtse krachten moeten gesitueerd worden is niet meteen duidelijk. In de Conservatieve Partij, die haar ongenoegen over de geplande onderhandelingen niet onder stoelen of banken steekt? Of in de regering, waar de haviken, Vlok (wet en orde) en Malan (defensie) tegen wil en dank de politie

blijven verdedigen? Of zijn de veiligheidsdiensten die onder President Botha de plak zwaaiden in een soort van superkabinet, maar onder De Klerk serieus aan invloed hebben ingeboet, een eigen leven gaan leiden?

Verantwoordelijkheden

Wat er ook van zij, een eenvoudig en eenduidig antwoord op die vraag zal wel nooit mogelijk zijn. Maar misschien is het ook niet zo belangrijk een antwoord te geven op de vraag wie verantwoordelijk is voor het uitbreken of aanwakkeren van het geweld. Belangrijker bij het zoeken van een gepaste internationale reactie op de recente gebeurtenissen is de vraag wie verantwoordelijk is voor het voorkomen of stoppen van dat geweld.

In dat verband werd er nogal makkelijk met een beschuldigende vinger in de richting van Mandela en het ANC gewezen. Mandela stond de voorbije maanden onder enorme druk om met Buthelezi te gaan praten. Enerzijds werd hij ervan beschuldigd politieke overwegingen hoger in te schatten dan mensenlevens, als hij weigerde de Inkathaleider te ontmoeten. Anderzijds riskeerde hij een splitsing in zijn eigen organisatie als hij wel zou ingaan op de uitnodiging van Buthelezi. Een ontmoeting met Mandela is voor de eerste minister van KwaZulu van enorm belang. Het zou een officiële erkenning betekenen van het feit dat hij een belangrijke politieke factor is in de huidige constellatie. Hooggeplaatste ANC-kringen bevestigen dat de ontmoeting met Mandela er uiteindelijk wel zal komen maar wijzen erop dat dit daarom nog niet het geweld zal stoppen. En daarin zouden ze wel eens gelijk kunnen krijgen. Nog niet zo lang geleden riep Mandela tijdens een massameeting in Natal zijn aanhangers op "hun wapens in zee te gooien" en vrede te sluiten met Inkatha. Zijn oproep werd op gejoel onthaald en heel wat ANC-jongeren verscheurden woedend hun T-shirts met de afbeelding van hun leider. Buthelezi heeft zijn aanhang daarentegen nog steeds niet opgeroepen om het geweld te staken. Integendeel. Op het hoogtepunt van de gewelddadigheden stelde de Inkatha-leider nog dat "het geweld niet zou stoppen zolang Mandela niet inging op zijn uitnodiging tot een gesprek".

De discussie over de opportuniteit van een ontmoeting met Buthelezi heeft het prestige van de ANC-leider zeker geen

goed gedaan. Daarnaast kreeg de bevrijdingsbeweging de voorbije maanden ook veel kritiek te slikken op organisatorisch vlak. Kritici beweerden dat het ANC niet in staat was haar eigen achterban onder controle te houden en het geweld te stoppen. Hoewel de bevrijdingsbeweging zeker niet volledig vrij te pleiten is, kan men toch niet verwachten dat een organisatie die nog maar 7 maand opnieuw gelegaliseerd is, een conflict als dit onder controle zou kunnen houden.

Een organisatie die dit wel zou hebben gekund, is het Verenigd Democratisch Front. Het UDF beschikte met zijn straatkomitees, gemeenschapsorganisaties, vakbonden en regionale afdelingen zowel over de nodige leiders als discipline om de vrede te herstellen. Maar het zijn juist deze structuren die de regering tijdens de voorbije noodtoestand vernietigd heeft: de organisaties werden begin 88 zo goed als buiten de wet gesteld, de leiders werden opgepakt, ingeperkt of vermoord. De erfenis van vier decennia apartheidspolitiek en vier jaar noodtoestand zijn organisaties die weliswaar enorm veel steun genieten onder de bevolking maar die op het ogenblik nog volop worstelen met het heropstarten van hun basisstructuren. En dit geldt niet het minst voor het ANC dat reageert 30 jaar ondergronds heeft moeten werken, en nu nog steeds in een zeer vijandig politiek klimaat moet opereren.

Hooggespannen verwachtingen en frustraties

Met het geweld zijn ook heel wat verborgen frustraties komen bovendrijven. De verwachtingen in de zwarte woonwijken waren na de vrijlating van Mandela en de legalisering van het ANC enorm hoog gespannen. Zeven maanden later blijkt er echter weinig of niets veranderd te zijn in het dagelijkse leven van de mensen. Teleurstelling en frustratie maken zich nu van hen meester. Maar eigenlijk heeft de huidige golf van geweld zijn wortels in vier decennia apartheidspolitiek en drie eeuwen onderdrukking. Zuid-Afrika is decennialang een broedplaats geweest voor sociale ontbering. Apartheid heeft frustraties gekweekt die een enorm potentieel aan gewelddadige conflicten in zich houden. Het land dat de Zuidafrikanen anno 1990 erven is een land dat gebouwd is op een ideologie van raciale superioriteit, goedkope zwarte arbeid en enorme verschillen in welvaartsverdeling. Het grote tekort aan huisvesting, de crisis in het zgn. Bantu-onderwijs, de economische

recessie, de massale werkloosheid, de verpauperde thuislanden: het zijn allemaal producten van apartheid en het slechte management van de opvolgende Nationale Partij-regeringen. In een dergelijke context van het ANC verwachten dat het het geweld, dat zijn oorsprong vindt in apartheid, in bedwang kan houden is gewoonweg niet realistisch.

De grieven die nu bovenkomen lagen trouwens ook al aan de basis van de opstand in de zwarte woonwijken in 1984. Het antwoord van de Nationale Partij op de zeer legitieme vragen van de bevolking was toen harde repressie. In plaats van de oorzaken voor het geweld aan te pakken werd met geweld een deksel op de kokende pot gedrukt. Het hoeft dan ook niet te verwonderen dat wanneer het deksel vijf jaar later van de pot wordt genomen dezelfde sociale problemen opnieuw de kop opsteken en de pot eens te meer overkookt.

Het ANC heeft m.a.w. niet de structuren, noch de middelen om op korte termijn een oplossing te vinden voor de talloze sociale problemen en grieven van de mensen of voor het geweld dat daarmee verband houdt. Vanzelfsprekend kan ook van De Klerk niet verwacht worden dat hij dit in een vingerknip voor elkaar brengt. Maar het is wel de taak en verantwoordelijkheid van de regering zijn burgers te beschermen. En niet van het ANC dat - zolang het niet in de regering zit - hiervoor niet de macht of de middelen heeft.

De enige die wel de macht heeft om paal en perk te stellen aan het geweld is De Klerk. Zuid-Afrika kent één van de sterkste presidentiële regimes ter wereld. De Klerk beschikt over een sterk leger, een gesofistikeerd veiligheidsapparaat en uitgebreide bevoegdheden om in te grijpen. Hij weigerde echter de nodige maatregelen te treffen om Inkatha en de KwaZulu-politie van Buthelezi aan banden te leggen en zijn eigen veiligheidsdiensten uit te zuiveren. Integendeel. Op een ogenblik dat het ANC de gewapende strijd opschortte vaardigde De Klerk een amendement uit op een traditionele Zulu-code waardoor het dragen van culturele wapens tijdens Inkatha-manifestaties wettelijk toegelaten werd. De maatregel betekende zoveel als een vrijbrief voor de politie om de strijdende partijen eenzijdig te ontwapenen. En op een ogenblik dat de bewijslast over de betrokkenheid van de politie bij het bloedvergieten steeds grotere omvang aannam, breidde De Klerk de politiebevoegdheden met "Operatie IJze-

ren Vuist" nog verder uit.

Volgens leiders uit de katholieke en protestantse kerk in Zuid-Afrika vormt het gebrek aan politieke wil bij de president om de echte schuldigen voor het geweld tot de orde te roepen of te ontwapenen de grootste bedreiging voor het onderhandelingsproces in Zuid-Afrika. De internationale gemeenschap moet hoogdringend beseffen dat niet Mandela maar De Klerk degene is die tot de orde moet worden geroepen. De kerken riepen buitenlandse regeringen dan ook op diplomatieke druk uit te oefenen op president De Klerk opdat hij het geweld zou stoppen.

Sancties

Zij zijn eveneens van oordeel dat economische sancties voorlopig nog gehandhaafd moeten blijven. De recente golf van geweld zou die regeringen die pleiten voor een vermindering of het opheffen van de internationale sancties, trouwens aan het denken moeten zetten. De recente gebeurtenissen bewijzen immers dat het onderhandelingsproces in Zuid-Afrika nog niet onomkeerbaar is. Het kan op elk ogenblik ontsporen zolang extreemrechtse krachten die gekant zijn tegen een toekomstig democratisch bestel niet geneutraliseerd zijn.

Hedwig Verhaegen.

Hedwig Verhaegen verbleef kort geleden in Zuid-Afrika wat hem toeliet, dank zij de vele kontakten, een grondig inzicht te hebben op de politieke ontwikkeling in dit land.

Kortom

NOORD-KOREA: Met het bezoek van de Noordkoreaanse Premier Yon Hyong Mul aan Seoul heeft de Zuidkoreaanse Premier Kan Young Hoon op zijn beurt een bezoek gebracht aan Pyongyang. Noord-Korea heeft tijdens deze besprekingen het standpunt verdedigd van één gemeenschappelijke vertegenwoordiger in de Verenigde Naties. Zuid-Korea gaat daarentegenover meer uit van gekruiste erkenningen d.w.z. dat derde landen beide Koreaanse Staten zouden erkennen. Voor de eerste maal sinds 1945 ging eerst in Pyongyang en daarna in Seoul, een voetbalwedstrijd door tussen de nationale ploegen van beide landen. Deze kenden een groot succes en groeiden uit tot manifestaties waarin de wil tot eenheid aan bod kwam. In het perspectief van de Olympische spelen in 1992 stelden de Noordkoreanen voor om één gezamenlijke ploeg voor geheel Korea te laten deelnemen.

VERENIGDE NATIES: Voor de politieke Commissie van de V.N. heeft de Sovjet Vice Minister van Buitenlandse Zaken Petrovski er de nadruk op gelegd dat de stopzetting van de atoombomproefnemingen een onontbeerlijke stap is om de proliferatie van kernwapens te verhinderen. De S.U. die reeds vroeger gedurende achttien maanden eenzijdig zijn proefnemingen stopte heeft nu een internationaal referendum voorgesteld. Over de ganse wereld zouden de volksvertegenwoordigers e.a. verkozenen over hun standpunt terzake geraadpleegd worden. Petrovski vraagt dat tegen 1 december de nodige modaliteiten hiervoor zouden vastgelegd worden.

TURKIJE: Onder het mom dat een veiligheidszone aan de grens met Irak moet worden uitgebouwd voert de Turkse regering een meedogenloze campagne tegen

de aldaar wonende Koerdische bevolking. Sinds begin augustus werden in deze regio 58 gemeenten vernietigd, de huizen afgebrand, de bevolking weggevoerd. De Turkse Generaal Altay Takat verklaarde bij het begin van deze operatie „in deze streek moet alles wat leeft, inbegrepen de planten, vernietigd worden“. De inwoners van het dorp Sarryapak schreven naar Amnesty International, de Internationale Liga voor mensenrechten en de ambassades om hen erop te wijzen dat 47 woningen werden vernietigd en 500 mensen weggevoerd. Bovendien werden het vee, de stallen, 5.000 bomen, het graan en de weiden eveneens in brand gestoken. Dagelijks worden in de regio mensen vermoord, meestal eenvoudige boeren en geen leden van de guerrilla zoals de Turkse regering beweert. Intussen wordt de Turkse regering door het Westen veel lof toegezwaaid ondanks de verkrachting van de mensenrechten. Ook de socialistische minister Claes, die kort geleden in Turkije verbleef, had lovende woorden voor het Turkse regime.

VERENIGDE NATIES: De Algemene Vergadering van de V.N. heeft voor twee jaar vijf nieuwe leden voor de Veiligheidsraad verkozen. Dit zijn België, Ecuador, Oostenrijk, India en Zimbabwe. Zij vervangen er Finland, Canada, Colombië, Maleisië en Ethiopië wiens mandaat op 31 december 1990 ten einde loopt. Eerstgenoemde landen vervoegen er Ivoorkust, Roemenië, Yemen, Cuba en Zaïre wiens mandaat aanvang op 1 jan. 1990 en loopt tot 31 dec. 1991.

De grootmachten: China, de V.S., de U.S.S.R., Groot-Brittannië en Frankrijk zijn permanente leden van de Veiligheidsraad. Alleen zij kunnen door een veto een beslissing van de Veiligheidsraad verhinderen

De Vlaamse Anti-Apartheids-Koördinatie, die een 70-tal Vlaamse NGO's overkoepelt, roept de Belgische regering dan ook op de sanctiedruk op Zuid-Afrika niet te verminderen vooraleer er voldoende bewijs is van "diepgaande en onomkeerbare veranderingen". Met deze oproep sluit VAAK zich aan bij de "VN-Verklaring over Apartheid" die eind '89 unaniem werd goedgekeurd door de Algemene Vergadering.

Solidariteitsagenda '91

Een uitgave van
Solidariteitsfonds vzw
Sint-Jacobsmarkt 82 - B-2000 Antwerpen België
Tel. (03) 231 92 86

Deze dertiende editie van de Solidariteitsagenda heeft traditioneel als doel financiële steun aan humanitaire projecten in de vluchtelingenkampen van de Westelijke Sahara.

Inhoud

Een lijst van ruim 800 adressen van progressieve organisaties in Vlaanderen (3e wereld-, vrouwen-, vredes-, arbeiders- en andere bewegingen) bijgewerkt tot 1 mei 1990.

betere infra-structuur, betere woningen. De meeste consumptiegoederen komen uit Vietnam, maar de smokkel uit Thailand is nu algemeen geworden. In de stad wordt er wel hard gewerkt aan het opsmukken van huizen en gebouwen.

De grens met Thailand is erg lang, dus oncontroleerbaar. Er is handel, er is smokkel. Elke groep opstandelingen controleert een bepaald gedeelte van de grens. Met wat geld komt men er wel door.

Staat Hun Sen na de val van de Berlijnse Muur staat alleen?

De veranderingen in Oost-Europa waren toen ik er nog was nog niet zo direct voelbaar. Maar toch zijn de Tsjechen allemaal al weg, technici in de rubber, artsen. De burgerpiloten zijn Russen. Hongaren werken in de landbouw, zij runnen b.v. een maisstation. Maar vermits de Oost-europese landen nu allemaal een beroep doen op het IMF mogen zij zelf geen leningen meer toestaan aan anderen. Tegen het einde van het jaar zullen ze dan ook praktisch allemaal weg zijn. Volgens Raoul Jennar wordt 90 % van het BNP gerealiseerd met en door de Comecon-landen. Dat dreigt dus een ramp te worden. Dat kan onmogelijk worden opgevangen.

Je werkte er voor een konsortium van NGO's

De ontwikkelingssamenwerking wordt via de ministeries, hun onderafdelingen en de provincie besproken. De provincie en vooral het district bepalen de behoeften. Ze staan behoorlijk kort bij de mensen, hebben veel contacten met de boeren.

Maar hun opvatting is wel erg beïnvloed door het klassieke Oosteuropese denken: sterk gemechaniseerde grote bedrijven. Dat is niet noodzakelijk wat de boer er zelf van denkt. Maar de laatste tijd is er wel veel meer aandacht voor andere werkwijzen: aangepaste landbouwmethodes, geen te dure investeringen, geen pesticides, insecticides, maar kleinere dingen gericht op duurzame landbouw. Hier krijg je dan dikwijls de aanbrengr vanuit het distrikt, gesteund door nationaal, maar de provinciale tussenschakel moet dikwijls overtuigd worden. De NGO's spelen hier een belangrijke rol om de discussie te stimuleren.

De NGO-hulp wordt natuurlijk erg bepaald door het oorlogsgebeuren. In die tien jaar is het kanaal van de NGO's het enige geweest waardoor Westerse hulp in Cambodja toekwam. Tegelijkertijd is er een interessante wisselwerking tot stand gekomen, rond het gedachtegoed in verband met ontwikkeling. Zeker in de gezondheidszorg is de binnengebrachte hulp van kapitaal belang geweest, nadat onder het regime van de Rode Khmers alle kaders vermoord waren.

Je zou bijna kunnen zeggen dat het embargo ook een positieve kant heeft gehad. Cambodja is namelijk gespaard gebleven van de "prestige-projecten" van andere landen of van UNO-instellingen. Er is dus in termen van ontwikkelingshulp weinig verkeerd gedaan. De mening van de NGO's wordt gewaardeerd. Ze kunnen dus mee de politiek gedeeltelijk bepalen. Daarom is het in dit specifieke geval van Cambodja niet slecht van met regeringsstructuren en de provinciale en distriktstructuren te werken. Voor mij is

globaal gezien de NGO-werking nogal korrekt en kohärent, en probeert men de acties te coördineren. Het is eigenlijk zeer opmerkelijk dat de NGO's bereid zijn zo sterk op mekaar in te spelen. Er wordt ook gedacht aan de voorbereiding van de Cambodjanen op het contact met de grotere hulporganisaties van b.v. de UNO. Zij hebben op dat vlak geen ervaring. Dit is op het eerste zicht niet de taak van de NGO's maar hier opnieuw absoluut verantwoord. Via het NGO-forum werden ook specialisten in bepaalde branches naar Phnom Penh gehaald.

Lijkt dit niet wat paternalistisch?

Dit klinkt af en toe misschien wat paternalistisch, maar eigenlijk is het dat niet. Tien jaar geleden moest men met alles beginnen. Zonder gevormde mensen. Want die hebben het Rode-Khmer-regime niet overleefd.

De internationale situatie

Thailand ziet voor zichzelf een bemiddelingsrol weggelegd tussen voornamelijk Sihanouk en de Cambodjaanse regering. Maar het blijft dubbel spelen. De Rode Khmers worden in Thailand nog altijd niks in de weg gelegd en bevoorrad met nieuwe wapens. Zolang ze dit toestaan, en onderdak bieden aan de Rode Khmers belemmeren de Thaise autoriteiten eigenlijk het vredesproces. Maar Thailand is geen homogeen blok. Er zijn de militairen, en er zijn diegenen die menen baat te kunnen hebben bij een vredesproces omdat dan de handel zal kunnen floreren. Thailand en China bekleden eigenlijk sleutelposities voor de ontwikkelingen in Cambodja.

Japan in dit alles?

Er is geen officiële erkenning van de Cambodjaanse regering door Japan. Het heeft economisch evenveel belangen in Thailand als het Westen. Cambodja is dan interessant als afzetgebied. Japan wil haar economische macht stilaan politiek vertalen. Aangezien Japan en China ook met elkaar onderhandelen over kredieten en handelsrelaties is de invloed van Japan wel degelijk aan het groeien. Waarschijnlijk komt er ook van daar een bepaalde druk op China om de leveringen aan de Rode Khmers te stoppen. Waarschijnlijk is het ook een economisch machtsspel. Er zijn ook tekenen dat de Fransen zich voorbereiden op een terugkeer.

China komt ook langzaam korter bij Viëtnam te staan. Schoorvoetend maar toch. Wie weet spelen de veranderingen in Oost-Europa hier ook een rol bij. China blijft hun steun aan de Rode Khmers toezeggen maar anderzijds lijkt het er op dat de relaties met Viëtnam en via deze omweg ook met Cambodja toch aan belang aan het winnen zijn. Sommige waarnemers durven al denken in de richting dat China de Rode Khmers zou laten vallen als hen dat internationaal prestige zou bijbrengen. Als zij nog de enige zouden zijn die hen steunen zou dus het moment gekomen zijn om Viëtnam te vriend te maken.

De Rode Khmers hebben echter aardig wat wapens in voorraad. Dus zelfs bij een intrekken van de Chinese steun hoeft de situatie niet per se direkt te wijzigen in het binnenland.

De bocht van de VS

In Phnom Panh werd het als zeer positief ervaren dat zij niet langer de coalitie in de UNO zouden steunen. Dit is des te verrassender aangezien het een positie is die tegen de ASEAN-landen, met Singapore op kop, ingaat en dit ondanks het feit dat Europa zich eerder gedeisd houdt. Het is nu belangrijk dat Europa niet achterwege blijft. Deze draai is waarschijnlijk te verklaren door de angst dat de overwinning van de Rode Khmers bij de publieke opinie gekoppeld zou worden aan de idee dat ze precies te danken is aan de VS-steun. Er zijn nl. verkiezingen in november in de States. Anderzijds is het zo dat hoe langer alles aansleept hoe meer de Rode Khmers aan terrein zullen winnen,

waarschijnlijk. Dat is ook slecht voor Sihanoeok. 't Is dus tijd om iets tegen de Rode Khmers te doen, moesten ze in de VS gedacht hebben.

Wat zijn de kansen voor het UNO-plan, denk je?

Bepaalde maatschappijtakken zullen rechtstreeks onder UNO-beheer komen. Probleem is de praktijk, de uitwerking ervan. Gans de administratie vervangen kan toch niet? Cambodjanen uit het buitenland aanvoeren kan ook, maar die zijn toch wel erg verdeeld. Hoe gaat men daar een lijn in krijgen?

Hun Sen moet dus op bepaalde maatschappij-aspekten de macht uit handen

geven. Zoals Binnenlandse Zaken bijvoorbeeld. Maar die spullen die funktio-neren gaat men toch niet weggooien?

Er zijn daar nog geen precieze akkoorden over. Ook de samenstelling van de Nationale Raad moet nog besproken worden. In Tokio waren Sihanoeok en Hun Sen het eens over een fifty-fifty-regeling. Maar dit is verworpen door de Rode Khmers (zie kadertje aktualiteit). Het Tokio-akkoord dacht aan zes vertegenwoordigers benoemd door de regering, zes benoemd door de Coalitie. Met als voorzitter misschien de zoon van Sihanoeok.

De toekomst?

De verkiezingen zouden een uitweg kunnen zijn.

Maar stel even dat de Rode Khmers dan opkomen als partij. Hun Sen, die al zoveel toegevingen heeft gedaan zal wel in moeilijke papieren komen. Hij stelt natuurlijk als tegenvoorwaarde dat alle partijen, dus ook de Rode Khmers, eerst ontwapenen. Maar het zal, denk ik, een pijnlijke zaak zijn en blijven voor een heel groot deel van de bevolking, om een deel van de macht naar de Rode Khmers te zien gaan.

Dit is nu blijkbaar de eerste keer dat ieder-een akkoord gaat over een algemeen kader. De uitwerking er van zal nog wel even duren: de ontwapening, de zetelverdeling.

Essentieel is dat men nu in de UNO de zetel niet meer naar de Oppositiecoalitie laat gaan, en dat men het embargo beëindigt. België, Europa hebben hier een belangrijke rol te spelen.

Aktualiteit

- Er werd een eerste akkoord getekend rond de samenstelling van de Nationale Hoge Raad. Deze bestaat voorlopig uit 12 leden, zes benoemd door de huidige regering, en twee van elke fractie van de oppositie. D.w.z. twee voor de Sihanoeokisten, twee voor Son Sann en twee voor de Rode Khmers. Deze oppositie wil nu prins Sihanoeok als dertiende lid én voorzitter toevoegen. De regering wil dit slechts aanvaarden op voorwaarde dat ook zij een bijkomende zetel, en het ondervoorzitterschap, krijgt.
- De UNO-veiligheidsraad van haar kant heeft unaniem een resolutie aangenomen waarbij tijdens de Algemene Vergadering deze Nationale Hoge Raad zal gevraagd worden om de UNO-zetel voor Cambodja waar te nemen.
- Er blijken meer en meer bewijzen op te duiken dat Engeland de Rode Khmers mee heeft helpen opleiden. In elk geval gaf een Brits vice-minister Mark Lennox-Boyd in het Lagerhuis toe dat de geheime dienst (SAS) Cambodjanen opgeleid heeft in het gebruik en plaatsen van springstoffen en dergelijke.
- Op het terrein zelf lijkt de strijd nog niet geluwd. Niet bevestigde berichten spreken van zware wapenleveringen uit China. Men zegt dat de Rode Khmers over 24 T-59-tanks zouden beschikken, en dat ze deze aan het inzetten zijn bij een belegering van de stad Battambang.

Het avontuur rond het Suez-kanaal

In de geschiedenis hebben zich gebeurtenissen voorgedaan die sommigen zouden willen doen vergeten, maar die door anderen niet kunnen worden vergeten, men mag zelfs zeggen die niet mogen worden vergeten, al kan men stellen dat over het algemeen de geschiedenis zich niet herhaalt, omdat we steeds met nieuwe feiten te doen hebben, toch liggen er in de feiten van het verleden bepaalde vergelijkingspunten met het heden. Vooral wat militaire dreigingen, omkoperij en intriges betreft.

De geschiedenis van het Suez-kanaal is daar een voorbeeld van. De „Compagnie de Suez“ die met de bouw van het kanaal belast werd, was volgens de statuten een Egyptische maatschappij. De akte van de bouw ervan werd ondertekend door de Egyptische onderkoning. De Egyptische regering van 1859 had de grond gratis aan de Compagnie gegeven en liet voor het levensonderhoud van de constructeurs een zoetwaterkanaal graven. De bouw van het kanaal kostte aan 120.000 mensen het leven, bijna allen Egyptische fellahs.

In 1875 geraakte Ismaël Pacha van Egypte in geldnood. Engeland kwam hem financieel te hulp maar in ruil voor deze „hulp“ moest Ismaël Pacha zijn aandelenpakket in de Compagnie, dat 44 % beliep, aan Engeland afstaan. De toenmalige Britse premier Disraeli kon dan ook triomfantelijk aan koningin Victoria melden dat „Engeland de macht over het Suez-kanaal had veroverd“.

Nu de financiële controle veroverd was moest men nog streven naar de algehele controle over Egypte. „Om te waken over de veiligheid van het kanaal“ werd een militaire missie te Kaïro geïnstalleerd. Maar de „présence“ wakte ontevredenheid op onder de Egyptenaren en het kwam tot een rebelle onder leiding van de Egyptische kolonel Arabi. Dit protest werd door de Britten aangegrepen om vloeddemonstraties te houden voor de haven van Alexandrië. Vrijspoedig wisten de Britten te melden dat de Egyptenaren de vestigingen van Alexandrië wilden verstevigen, wat als „een daad van vijandschap tegenover Groot-Brittannië“ werd beschreven. Op 10 juli 1882 zond de Britse Admiraal Seymour een ultimatum aan de militaire commandant van Alexandrië, Tonba Pacha, en eiste de overgave van Alexandrië aan de Britten. Het Brits ultimatum werd verworpen en de dag daarop begon het bombardement van de stad en de haven. Op 2 september van hetzelfde jaar werd Suez door de Britten

bezet om „de veiligheid van het kanaal te verzekeren“. Op 15 september volgde de bezetting van Kaïro en kort daarop van geheel Egypte. De bezetting zou, volgens de Britten, slechts voorlopig zijn. Het „voorlopige“ duurde tot 18 juni 1956 (in 1914 werd Egypte tot protectoraat van Groot-Brittannië uitgeroepen).

Op 23 juli 1952 had een groep van „vrije officieren“ de macht in Egypte veroverd. Op 26 juli moest de vadsige koning Farouk Egypte verlaten en op 18 juli 1953 werd de Republiek uitgeroepen.

In juli 1954 eiste Nasser, de nieuwe Egyptische president, dat de Britse troepen binnen de 20 maanden Egypte zouden verlaten. Op die eis reageerde de Wereldbank met het intrekken van de reeds toegekende kredieten voor de bouw van de Assouandam. Daarop kondigde Nasser op 25 juli 1956 de nationalisatie van het Suez-kanaal aan om met de inkomsten daarvan de bouw van de Assouandam te financieren. Hierop replicaerden Engeland en Frankrijk (eveneens aandeelhouder) dat de Egyptische regering een aanslag had gepleegd op de „internationale moraal“, op de „vrijheid“ en op de „vrede“. Naast dat verbaal protest werden maatregelen genomen om Nasser ten val te brengen.

Op 16 oktober 1956 kwamen Anthony Eden, toen de Britse minister van Binnenlandse Zaken, en Selwyn Lloyd naar Parijs om er met de socialistische premier Guy Mollet te beraadslagen. Aanvankelijk dachten deze „eminente staatsmannen“ dat Nasser de doortocht door het kanaal van Britse en Franse schepen zou verbieden. Dat zou de gelegenheid geweest zijn om in te grijpen. Maar Nasser deed dat niet. Een ander voorwendsel moest dus worden gezocht. Er was nog Israël. Als Israël een aanval op Egypte zou inzetten zouden Frankrijk en Engeland kunnen tussenbeide komen om „de strijdende partijen te scheiden en de scheepvaart in het kanaal veilig te stellen“. Het kostte niet veel moeite om Israël tot een aanval te bewegen op zijn Arabische rivaal.

Op 22 oktober 1956 kwam de Israëlische premier Ben Goerion naar Frankrijk. Om het geheim te bewaren zouden de besprekingen niet te Parijs plaatsvinden maar op de militaire vliegbasis van Villacoublay. De besprekingen Ben Goerion-Guy Mollet duurden twee uur. De Amerikaanse Associated Press schreef op 22 november 1956: „De Frans - Israëlische contacten hebben al vroeger plaats gehad. Groot-Brittannië was daarvan op de hoogte“. Op 29 september begon de

Israëlische invasie gevolgd door de Frans - Britse interventie. Op 4 november richtte de Soviet-Unie een krachtige protestnota aan Groot-Brittannië, Frankrijk en Israël. Ook de Verenigde Staten kante zich tegen de invasie. Al op 6 november keerde de Algemene Vergadering van de UNO zich tegen Frankrijk, Engeland en Israël. Een staakt-het-vuren werd opgelegd, vlog gevolgd door de terugtrekking van de troepen uit Egypte.

Waarom de V.S. zich tegen Engeland, Frankrijk en Israël keerde laat zich begrijpen als men overweegt dat de V.S. Engeland uit zijn posities in het Nabije oosten had verdrongen en onder geen voorwaarde van het herstel van de Britse macht aldaar wilde weten. De V.S. wilde meteen verhinderen dat Engeland peter over Israël zou worden, dat was voor de V.S. zelf weggelegd. De deelname van Frankrijk aan het avontuur moet gezien worden in het raam van de oorlog die het toen voerde tegen de Algerijnse rebellen. Voor de socialist Guy Mollet waren de Algerijnse rebellen geïnspireerd door de golf van pan-Arabisme die Nasser had ontketend. De oorlog in Algerije kon volgens Mollet alleen gewonnen worden door het regime van Nasser ten val te brengen. Zij die in die Frans-Algerijnse koloniale oorlog pleitten voor een dialoog met het Algerijnse bevrijdingsfront werden als verraders bestempeld.

Onlangs nog, op 20 september 1990, herinnerde de gewezen Algerijnse minister Bachir Boumaza eraan dat François Mitterrand, die toen minister van Binnenlandse Zaken in Frankrijk was, op het voorstel tot dialoog reageerde met de woorden: „Met het F.L.N. is de enige mogelijke onderhandeling de oorlog!“ (Vandaar wellicht dat Mitterrand met zo'n gemak sprak over „la logique de guerre“ in verband met het Golfconflict).

Minister Pineau verduidelijkte dit alles op 3 augustus 1956 voor de Assemblée toen hij verklaarde: „De doelmatigheid van onze actie hangt niet enkel af van de vrijheid van trafiek op een waterweg die essentieel is voor de internationale transit, maar van de gehele situatie in Noord-Afrika.“

Men ziet hoe achter de slogans over „vrijheid“, „veiligheid“ de ergste imperialistische belangen schuil gingen. Zou dat vandaag anders zijn?

Albert De Coninck

De maatschappij doorzichtig maken

Hugo De Ridder, auteur van enkele bestsellers over de recente Belgische politieke geschiedenis, gewezen politiek commentator van De Standaard waar hij het afstapte, werkt nu bij de Koning Boudewijnstichting aan een boek waarin hij zijn ervaringen inzake de verhouding „pers en politiek” op een rijtje zet.

Uit zijn te Antwerpen over dit boek gehouden lezing blijkt dat De Ridder geen blad voor zijn mond houdt en zeker enkele ivoren torentjes omver blaast. Uit het in „De Standaard” verschenen verslag over deze lezing halen we enkele uitspraken die zeker in de verf dienen te worden gezet.

We citeren: „In een commercieel gerunde krant nemen promotie en commerciële afdelingen steeds meer plaats in en winnen aan invloed en belang ten koste van de redactie”. De Ridder wijst er op dat vele journalisten die zich aan dergelijke ontwikkeling ergeren hun toevlucht zoeken, naar het Angelsaksisch model, tot wat zij objectieve informatie noemen. Hij voegt hier echter aan toe dat een dergelijk streven moeilijk haalbaar is en wijst er op dat „het wel gemakkelijk is zich te installeren in de zogezegde objectieve informatie waarbij nooit kleur gekozen wordt, de ene zegt dan dit, de andere dat, zodat de lezer denkt dat de waarheid ergens in het midden ligt. Daartegenover staat de geëngageerde journalistiek die meer levensvervullend is en niet zonder emoties”.

De Ridder onderstreept hierbij dat een krant een controle orgaan moet zijn en blijven. Het is haar taak de maatschappij doorzichtig te maken: „Het engagement van de journalist is geen partijpolitiek, wel een maatschappelijk engagement. De objectieve en zo eerlijk mogelijke voorlichting kan daarvan een onderdeel zijn waarbij de bedoeling moet zijn, de lezer de gebeurtenissen binnen een bepaald samenlevingsmodel te laten zien”.

Naar aanleiding van de oppervlakkigheid van de beeldcultuur en de mediatizing van het openbaar leven zegt Hugo De Ridder: „Wie dieper graaft ontdekt andere aspecten, de grotere marktgerichtheid van de ideologische, politieke en kulturele organisaties. Allen zijn op zoek naar de maximalisering van hun leden, hun lezers, hun kiezers. Dezelfde opinie- en onderzoeksbureaus werken voor de verschillende partijen en groepen. De resultaten van het ene bureau beïnvloeden het andere. Vrijwel alle partijen kregen en verkondigen zo gaandeweg dezelfde boodschap. Voor de kiezer is het moeilijk enig reliëf of diepere inhoud te ontdekken. De meest platvoerse en inhoudsloze slogans worden tegen de muur gehangen”. Het leek ons gepast bovenstaande bedenkingen van Hugo De Ridder hier te publiceren omdat ze, ook naar onze mening, enkele van de ziektes zijn van onze media, waardoor het openbaar leven ondermijnd wordt. Het zal de lezer

zeker opgevallen zijn dat wij eveneens in Vrede op deze feiten reeds de aandacht vestigden.

Het bijkomend probleem is de financiële zelfstandigheid. Voor een tijdschrift als Vrede, dat niet over de nodige fondsen beschikt, blijft het bestaan hoofdzakelijk afhankelijk van de bijdrage en de inzet van de lezers. Enerzijds om, door de directe propaganda bij vrienden en familieleden het blad bekend te maken en nieuwe lezers te winnen, anderzijds door een regelmatige of periodieke bijdrage in het Vredesfonds het voortbestaan van het blad te verzekeren. En bij een krant als Vrede gaat het, bij ontstentenis van advertenties of sponsers, om het verzamelen van vele kleine bedragen. Dank zij deze hulp hield VREDE reeds 33 jaar stand. Bij het ingaan van de 34ste jaargang rekenen we verder op de inzet van al onze lezers.

Vredesfonds

F.V. Gent 2x500; A.D.S. Oostende 2x100; H.B. Antwerpen 2x500; K.P. Veurne 75; H.V.S. 2x100; F.V.Z. Bornem 2x100; J.G. Nieuwekerken 2x100; S.N. Zemst 2x200; L.B. Wilrijk 2x100; M.V. Pollare 2x200; R.M. Oostende 2x150; P.V. Maldegem 2x200; A.D. Gent 2x50; L.E. Mechelen 2x100; Mw B. St.-Amandsberg 2x200; D.C. St.-Martens-Latem 2x200; S.L. Oostende 2x100; L.B. Waregem 2x200; J.V.C. Antwerpen 2x100; W.D. 's Gravenwezel 2x250; M.D.C. Bredene 2x100; E.V.H. Zemst 2x300; J.D.L. Aalst 2x100; V.C. Torhout 2x100; M.V.W. De Pinte 2x200; F.D.H. Zedelgem 2x100; D.S. Brugge 250; M.M. Roeselare 2x100; C.D.S. 2x100; A.D. Oostende 2x50; J.V. Antwerpen 2x100; L.M. Drongen 2x500; E.V. Antwerpen 2x500; E.D. Veldegem 2x100; G.H. Kontich 2x100; C.V. St.-Niklaas 2x100; L.V.N. Gent 2x100; R.V.N. Ranst 2x100; R.W. Brugge 2x50; Y.G. Hoevenen 2x100; B.P. Oostende 2x200; H.D.S. Brugge 2x100; L.V. Antwerpen 2x100; L.V. Antwerpen 2x100; A.C. Gent 2x200; E.D.B. Brugge 2x100; M.T. Zwalm 2x500; J.C. Oostakker 2x100; E.D.B. Brugge 2x100; M.T. Zwalm 2x500; J.C. Oostakker 2x100; J.E. Gent 2x50; M.T. Brussel 2x200; M.V.H. Gent 2x100; C.D.S. 2x100; W.W. Kortrijk 2x100; E.M. Gent 2x100; L.A. Gent 2x100; K.L. Gent 2x100; M.D. Gent 2x100; G.R. Kontich 2x100; F.D. Oostduinkerke 2x100; A.M. Dilbeek 2x200; F.V. Gent 2x50; E.D. Wilrijk 2x50; W.W. Ruiselede 2x500; J.C. Zoersel 2x100; J.D.S. Luik 2x100; E.D. Wilrijk 2x50; E.F. Oostende 2x150; F.D. Brugge 2x100; V.S. Louvain 2x200; R.B. Gent 2x200; F.D. Dendermonde 600; Vrienden Tsjecho 1.000; G.G. Oudenaarde 5.000; P.C. Deurne 400; J.S. Deurne 5.000; A.B. Brussel 500; W.C. Eeklo 500; P.B. Gent 400; M.K. St.-Niklaas 400; P.F. Oudergem 400.
Totaal: 35.525 frank.

T-shirt

100 % katoen,
zwart met tekening
van Gal in 't wit.
395 fr. + 30 fr. port-
kosten.

Schoudertas

zwart met groene
afbeelding en
tekening van Gal
in 't groen.
385 fr. + 30 fr. port-
kosten.

Dialogavonden voor de Vrede

OOSTENDE

- **Vrijdag 16 november om 20.15 u.:** in "Het Bakken", Fortuinstraat 18bis. *"Wat ik zag en hoorde in Cambodja"* (met dia's). Spreker: Hilde Van Regenmortel. Ingang: leden 25 fr., anderen 40 fr.
- **Vrijdag 23 november om 20 u.:** Toneel *"Dochters van Hiroshima"* (Theater Affront - Leuven). Toneelzaal Feestpaleis - Wapenplaats. Organisatie: Vrede Regio Oostende, Masereelfonds. Voorverkoop 125 fr.
- **Vrijdag 15 december om 20.15 u.:** in "Het Bakken". *"De muur is weg! Waarheen nu met Europa?"* Spreker: Robert De Gendt - alg.-sekr. Inter. Komit. Veiligheid en Samenw. in Europa. Ingang: leden 25 fr. - anderen 40 fr.

GENT

- **Zaterdag 10 november om 14 uur:** Konferentie Oost-West, Noord-Zuid in Auditorium D Blandijnberg Gent. Sprekers: J. Rocamora, Rudy Doom en M. Vervliet. Inr. Hum. Verbond Gent. Ingang 100 fr.
- **Dinsdag 20 november om 20 u.:** *"Komt er ook ontwapening en ontspanning voor Latijns-Amerika en de Filipijnen"*. Inleiding en dia's: Raf Allaert - Centraal-Amerika kenner. In zaal Vrede, Knokkestraat 44. Ingang: 40 fr.
- **Vrijdag 7 december organiseert Vrede Regio Gent een "Zwarte Pietfuif" ten voordele van het tijdschrift VREDE in de Balzaal van de Vooruit, St. Pietersnieuwstraat.**
- **Dinsdag 11 december om 20 u.:** *"Het nieuwe Duitsland na de verkiezingen"*. Inleiding Prof. Rudolf Boehm.

ALKEN

- **Donderdag 22 november om 20 uur:** *"Schukdenlast"*. Inleiding door Paul Verbraken. "Geleeg", Stationsstraat 127, Alken. Org.: Vrede - Limburg.

RUISBROEK (Brabant)

- **Vrijdag 30 november om 20 uur:** *"De Golfkrisis"*. Inleiding: Georges Spriet. Zoete Peper, Fabriekstraat, Ruisbroek. Org.: Vrede - Masereelfonds.

Nieuwe uitgaven van de vzw Vrede

- **PANAMA, 51ste STAAT VAN DE VS?**
Prijs: 100 fr. + 31 fr. port.
- **TWEE JAAR INTIFADA**
Prijs: 100 fr. + 31 fr. port.
- **DE ORDEHANDHAVERS AAN DE ORDE**
Prijs: 50 fr. + 15 fr. port.
- **DE VERANDERINGEN IN OOST-EUROPA**
Prijs: 50 fr. + 15 fr. port.
- **EEN NIEUWE VEILIGHEIDSTRUKTUUR VOOR EUROPA**
Prijs: 50 fr. + 15 fr. port.
- **VIERENTWINTIG POSITIEVE TRENDS IN ISRAËL SEDERT DE INTIFADA**
Prijs: 50 fr. + 15 fr. port.
- **CAMBODJA: DE TERUGKEER VAN DE RODE KHMERS**
Prijs: 60 fr. + 20 fr. port.

Internationale Geschenkenbeurs

op 1 en 2 december 1990 in de zaal van Vrede Knokkestraat 44 te 9000 Gent.

Zaterdag doorlopend van 10 u. tot 18 u. met tea-room.

EVERBERG

- **Vrijdag 7 december om 20 uur:** *"De Golfkrisis"*. Inleiding: Georges Spriet. Gemeentelijke feestzaal Everberg. Org.: Vrede - Masereelfonds - Imavo.

Aandacht

De organisatie van de tweedehandsklederbeurzen betekenen voor de vzw Vrede een belangrijke inkomst.

We doen dan ook een beroep op de lezers om ons niet gebruikte klederen te bezorgen.

Deze kunnen afgegeven worden in het sekretariaat van Vrede, Knokkestraat 44, 9000 Gent.

Iedere werkdag van 9 tot 17.30 u. U kunt eveneens bellen op nr. (091) 21 18 39.

Dank bij voorbaat.

ANTWERPEN

Discussie-avonden in het SAGO huis, Lange Lozanastraat 14.

- **Woensdag 7 november om 20 u.:** Sociale Democrativering de "derde weg" voor Colombia? Inl.: Elisabeth Munor.
- **Dinsdag 20 november om 20 u.:** Ontsnapt Cuba aan de perestroika? Inl.: Filip Huysegems.
- **Dinsdag 11 december om 20 u.:** "Panama één jaar na de invasie". Inl.: Emiel Dupret.

SINT-NIKLAAS

In het Masereelhuis - Truweelstraat 85.

- **Zaterdag 10 november:** Herdenking Oktoberrevolutie - sprekers - Wase strijkkorps - etentje.
- **Zaterdag 17 november:** Cubadag
15 uur: tentoonstelling; 16 uur: Rumba dansdemonstratie; 18 uur: Cubaanse hapjes; 19.30 uur: Voordracht J. Schellout met dia's en om 21 uur: M. Braem en M. Douman stellen hun boek voor.
- **Zaterdag 15 december om 14 uur:** Petitie-actie OCV-VAKA voor vredesdividend.
- **Vrijdag 21 december:** 18 uur: 10de Vredeslakteftocht; vertrek Stadhuis; 19 uur: pannekoeken en 20 uur: debat.

Vredesbarbecue

Wij verontschuldigen ons bij Fania SOREL om haar vergeten te hebben bij de opsomming van de vrienden die hun medewerking verleenden aan de VREDESBARBECUE te Oostende. Dit laat ons toe te wijzen op de ontroerende manier waarop ze de gedichten voordroeg wat door de aanwezigen ten eerste op prijs werd gesteld. Nogmaals dank Fania!

MENEN - Ontmoetingscentrum

- **Serge Bertenherdenking: Maandag 14 januari 1991:** Film Romero.
- **Zaterdag 19 januari 1991:** Pol. avondgebed St.-Vedastuskerk.
- **Zondag 20 januari 1991:** Getuigenissen Guatemala, concert Al Paco, Wosh-Koor; 16 uur: Panelgesprek derde en vierde wereld, 18 uur: optreden Mwenzo Afrika. Doorlopend: kinderopvang, animatie, exotische hapjes.

Neen aan de oorlog onderhandelingen!

Over de ganse wereld komen protesten los tegen het dreigend oorlogsgevaar in de Golf. Op 20 okt. betoogden o.m. te Washington, Atlanta, Boston, San Francisco, Chicago, Los Angeles, New York e.a. steden tienduizenden Amerikanen op initiatief van vakbonden, vredes- en oudstijdersverenigingen, kerkelijke e.a. organisaties die verenigd zijn in de „Coalitie to stop U.S. interventie in de Middle East onder het ordewoord „geen oorlog voor Texaco“. In Tokio waren er dezelfde dag 25.000 personen samengekomen om te protesteren tegen het zenden van troepen naar de Golf. In Frankrijk gaan reeds sinds geruime tijd wekelijks betogingen door op initiatief van de KAJ, J.K., de vredesbeweging, de CGT e.a. organisaties o.m. te Lyon (500) Marseille (5.000) Bastia (2.000) Rijsel (5.000) Bethune, Toulouse e.a. steden. In Italië waren ze met 100.000 terwijl ook in Amsterdam, Londen, Madrid e.a. steden tienduizenden mensen samen kwamen om te protesteren tegen de bedreigingen van een oorlog in het Midden-Oosten.

All out Saturday, October 20!

Massive march & rally in NYC

Join the many thousands
taking to the streets
October 20th to protest
the Bush administration's
dangerous military buildup
in the Persian Gulf.
A massive protest
October 20 will be
a significant step
in building a new,
powerful anti-war
movement.
Your help is needed
in the mobilizing
effort.

Bring THE Troops Home NOW! No War for Oil Co. Profits

Assemble
Columbus
Circle
59th and
Broadway
12 noon
Saturday
Oct. 20th

De Raad van Bestuur van de vzw VREDE, Studie- en informatiecentrum voor vredes- en ontwikkelingsproblematiek, heeft het bijzonder genoegen u uit te nodigen op een

FEESTMAALTIJD

ingericht bij het afscheid van André De Smet, die 70 jaar geworden is, als voorzitter van de vzw VREDE, en de aanstelling van Urbain Camerlynck als voorzitter en Georges Spriet als sekretaris.

Deze feestmaaltijd zal plaats hebben op zaterdag 8 december om 18 uur in het centrum DE CEDER, Parijsestraat 34 te 9800 Deinze.

Gelegenheidstoespraken door:

Robert De Gendt, co-voorzitter VAKA-ACV
Guus Sniijkers, K.U.C. Gent
Lucien Bollaert, redaktiesekretaris Vrede

De prijs van deze maaltijd bedraagt 600 fr.
Het menu: Aparentiel, Tomatenroomsoep,
Gemarineerd varkensgebraad met pannen en bosbessen,
Gebak, Mokka.

Gelieve vooraf in te schrijven op ons adres: Vrede, Knokkestraat 44 in 9000 Gent en het bedrag te storten op prk. 000-0956015-80.

GAKKO

VOORTAAN ÉÉN BEDRIJF:

MARNIX/GAKKO

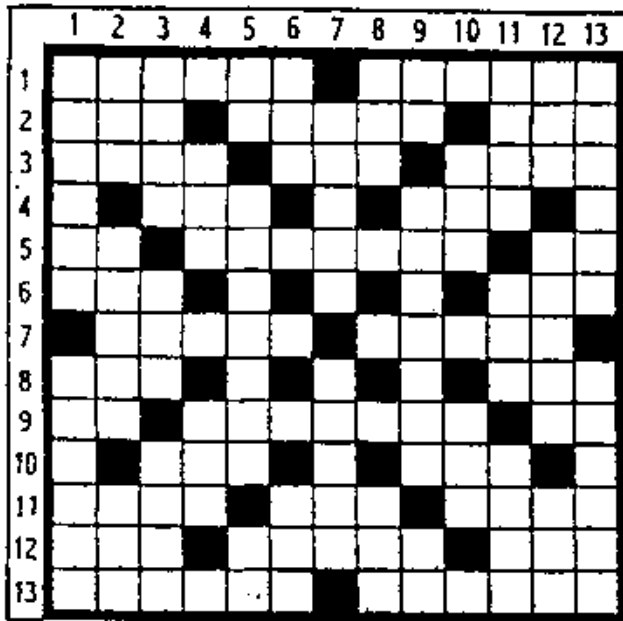
St.-Pietersnieuwstraat 107 9000 Gent

MARNIX: Wetenschappelijke en literaire boekhandel
Penguin shop
Modern antikwariaat
Bestelafdeling

GAKKO: Zelfbediening in papierwaren
Fotocopies
Pasfoto's
Labojassen en toebehoren

Doorlopend geopend van 8 u 30 tot 18 u.
Maandag: tot 20 u.
Zaterdag: gesloten

☎ (091) 25 10 92

Horizontaal:

1. Raden - vrouwelijk dier; 2. Neem voedsel - soort hars - handvat; 3. Overleden Belgisch zanger - Nederl. omroep - ademhalingsorgaan; 4. Waterdoorlatend - snijwerktuig; 5. Chem. symb. v. zilver - voetbalstadion in provinciehoofdstad - werelddorp; 6. Wiel - vrucht; 7. Niet slimme - ui; 8. Troef negen - strik; 9. Binnen - slaafs of kruipend - muzieknoot; 10. Jonge spiering - vochtig; 11. Gebak - bekeuring - nachtjapon; 12. Australische loopvogel - vruchtbare vlakte in Israël - erfelijke factor; 13. Dichterbij komend - feestelijke optocht.

Vertikaal:

1. Beweging v.h. lichaam of ledematen - herkauwen; 2. Europeaan - lijken - familiedid; 3. Koppel - bolle rib - klein persoontje;

4. Vriend v. Gaston - geitebok; 5. Maanstand - omhoog klauteren - chem. symb. v. tin; 6. Deel v.h. dak - verfrissing; 7. Ten eerste - dierlijk produkt; 8. Auteur v.h. "Rode Boekje" - pluisje; 9. Oude lengtemaat - veelvoud v. duizend - volgend op; 10. Meisjesnaam - soort gibbon; 11. Bloem - lichaamsdeel - gewaad v.e. predikant; 12. Geladen atoom - Romeinse godin v.d. liefde - slaapplek; 13. Op 'n bepaalde plaats - koekoeks-bloem.

N.B.: de ij telt voor één letter.

Oplossing van ons vorig Kruiswoordraadsel:

M	O	D	E	S	T	-	N	E	S	T	I	G
A	R	E	L	S	O	-	E	R	P	I	N	O
K	R	I	J	F	O	-	O	B	E	L	B	A
K	I	V	Z	F	O	-	C	H	E	R	E	N
B	E	K	L	T	A	-	H	A	R	E	R	E
U	R	K	R	E	C	-	C	H	E	R	E	R
R	O	L	E	P	H	-	A	R	E	R	E	R
T	O	L	E	P	H	-	A	R	E	R	E	R
O	N	I	E	T	G	-	S	N	A	P	E	R

Goede oplossingen ontvingen we van: P. Antoine uit Deurne, A. Dierick uit Kontich, E. Zwaenepoel uit Koekelare, R. Giesberts uit Lanaken, D. Plasch uit Alsemberg, P. De Coster uit Deurne, G. Frederix uit Gellik, G. Syts uit Drongen.

Winnaar van het boek is deze maal Dominiek Plasch.

Stuur uw oplossing vóór 1 december 1990 aan Leo Oostvogels, Oude Heirbaan 143 te 3620 Lanaken.

25 jaar geleden in vrede

De heer Troch over Viëtnam

Op 18 oktober sprak voor de Volkshogeschool te Oostende de heer Troch, directeur van de redactie van de Standaardgroep, over Viëtnam. In zijn zeer objectieve uiteenzetting besprak hij drie periodes: vanwaar, waar, en waarheen.

Eerst besprak hij de toestand in Viëtnam sedert 1940, de eerste Indochinese oorlog en het begin van de tweede (eerste tegen Frankrijk, tweede tegen Amerika). In het tweede deel kwamen de gebeurtenissen vanaf begin '65 tot nu aan de beurt. In het derde deel de mogelijke oplossingen.

In verband met de akkoorden van Genève van 1954 merkte Troch op dat de Viëtnam

de grootste toegevingen had moeten doen terwijl noch Zuid-Viëtnam noch de U.S.A. deze akkoorden ondertekenden. Trouwens, de memoires van Eisenhower vermelden dat de V.S. geen algemene verkiezingen wilde inrichten, zoals de akkoorden voorzagen, uit vrees ze te verliezen. Betreffende de tweede Indochinese of huidige oorlog in Viëtnam wees Troch op het feit dat de V.S. het beschouwen als een proefterrein, voor de bestrijding van de revolutionaire oorlogsvoering. Ten overstaan van de opvoering van de strijd vanwege de V.S. besloot Troch dat enkel een internationale conferentie de oplossing zal vinden en dat deze

moet gezocht worden in de neutralisering.

Troch is ervan overtuigd dat de druk van de Westerse landen op de V.S. wel nuttig kan zijn om tot een verbeterde toestand in Viëtnam te komen. Daaruit besluiten dat ons land iets moet doen tegen de Amerikaanse agressie in Viëtnam is een kleine stap die iedere progressieve mens zal zetten. Het is nu onze plicht de gunstige meningsvorming te gaan omzetten in actie en aldus de reeds herhaalde acties verder uit te breiden en te veeleelvoudigen tot onze regering, onder deze druk, gaat inzien dat ze zich moet desolidariseren van de Amerikaanse agressie.

BELEG IN OBLIGATIES ZONDER GRENZEN.

Wereldwijd beleggen ligt nu binnen handbereik. Daarvoor zorgen twee SICAV'S (*) naar Luxemburgs recht: het ES-Bond Fund en het ES-Bond Capital Fund, opgericht door de ASLK en de Caisse d'Epargne de l'Etat du Grand-Duché de Luxembourg. De beide SICAV'S beleggen hoofdzakelijk in obligaties, internationaal gespreid. Een investeringscomité, bestaande uit ervaren specialisten, zal bij de samenstelling van de beleggingsportefeuille vooral oog hebben voor het beperken van wisselrisico's en het bereiken van een hoog rendement. De intekenprijs voor een aandeel van het ES-Bond Fund of het ES-Bond Capital Fund is gelijk aan de inventariswaarde, vermeerderd met 3% uitgiftekosten en de beurstaks. De waarde wordt uitgedrukt in ECU.

Kiest u voor het ES-Bond Fund dan krijgt u jaarlijks een dividend uitbetaald. Het ES-Bond Capital Fund daarentegen kapitaliseert uw inkomsten; op de meerwaarde die zo ontstaat betaalt u geen belasting. Neem nu inlichtingen in uw ASLK-agentschap.

(*) SICAV: Société d'investissement à capital variable
beleggingsmaatschappij met veranderlijk kapitaal

ASLK

gentse

offsetdrukkerij

Pijndersstraat 28

goff

9000 GENT

- Affiches
- Brochures
- Tijdschriften
- Boeken
- Omslagen, Briefhoofden...

Snelle en verzorgde afwerking !

Tel. (091) 25 02 59

ELECTROS SKOORT 3 MAAL

KWALITEIT

alleen grote merken : PHILIPS - AEG - ACEC -
BAUKNECHT - ELECTROLUX - TOSHIBA

PRIJS

de laagste prijzen voor elektrische huishoudtoestellen

SERVICE

eigen gespecialiseerde technische dienst,
gegarandeerde herstelling van alle merken.

Kleuren-TV
Hifi & Stereo
Huishoudtoestellen

Electros

de speciaalzaak
aan het stadhuis
van Oostende
059/50.38.23

De arrestatie van Eichmann

Peter Malkin, Harry Stein

Peter Malkin maakte deel uit van een groep Israëliërs die bezield waren door 1 gedachte: het opsporen, gevangen nemen en voor de Israëlische rechter brengen van de uitvoerders van de Holocaust. Bovenaan de lijst van gezochte oorlogsmisdadigers prijkte Adolf Eichmann, de "Grossmeister der Vernichtung". Het boek vertelt het spannende verhaal van de speurtocht naar Eichmann, zijn spectaculaire arrestatie en zijn ontvoering naar Jeruzalem. Gaandeweg wordt een beeld gegeven van de twee zeer uiteenlopende protagonisten. De een, die het symbool is van de dood, en de ander, die zich pas na dertig jaar heeft kunnen verzoenen met de historische werkelijkheid. Veen, Uitgevers, 595 fr.

De kus van Lamourette

Robert Darnton

Met als ondertitel "bespiegelingen over mentaliteitsgeschiedenis", is dit een verzameling briljante essays door Robert Darnton, hoogleraar Europese geschiedenis aan de universiteit van Princeton, en ooit verslaggever moordzaken bij de New York Times. Hij schrijft over zulke uiteenlopende onderwerpen als de Franse Revolutie, onze media, Polen, literatuurgeschiedenis. Steeds geeft hij blijk van een grote belangstelling voor wat zich doorheen de geschiedenis heeft afgespeeld onder het gewone volk. Uitgeverij Bert Bakker, 990 fr.

Guerrilla in Mori

Michiel Hegener

Michiel Hegener is free-lance journalist en publiceert o.a. in het NRC-Handelsblad. In 1988 trok hij 5 weken door Mori. In dit boek geeft hij een aangrijpende reconstructie van het verzet van 150 KNIL-militairen in Midden-Celebes, in Nederlands-Indië, na de officiële capitulatie. Alle Nederlanders die bij de groep aangesloten waren, werden door de Japanners geëxecuteerd, behalve sergeant Klinkhamer, die wist te ontkomen. Het is op basis van zijn getuigenissen, en een groot aantal officiële en privédocumenten, dat het verhaal van deze guerrilla werd opgebouwd. Uitgeverij Contact, 740 fr.

Van de trein uit gezien

Koos Van Weringh

Op de vooravond van het militaire ingrijpen op het Plein van de Hemelse Vrede stapte Koos Van Weringh in Beijing op de Transsiberia - Express richting Moskou. Tijdens de lange tocht hebben de passagiers, voor het merendeel ontwikkelde Chinezen, volop de gelegenheid om te discussiëren over de turbulente situatie in Beijing en de Oost-West verhouding. Weringh maakte aantekeningen en schreef ze bij zijn thuiskomst uit. "Van de trein uit gezien" is een hoogst persoonlijk reisdocument, dat echter tegen de achtergrond van de Chinese onlusten uitstijgt boven soortgelijke boeken.

Noord-Zuid cahier: NGO's en ontwikkeling

Bob Hendrickx e.a.

In deze brochure wordt het ontwikkelingswerk belicht dat de NGO's van de industrielanden verrichten in de Derde Wereldlanden. Tussen de verschillende bijdragen bestaat een samenhang: historische evolutie, economische context, de huidige tendenzen, de relatie met de overheid, vrouw en ontwikkeling-cultuur, ontwikkelingsfinanciering, en tenslotte de conclusies uit een recent onderzoek over de professionele uitrusting van de Vlaamse NGO's.

Laagvliegen van dichtbij bekeken

Brochure

De laatste jaren zijn oefeningen met militaire vliegtuigen en vooral oefeningen op lage hoogte meer en meer het onderwerp van publieke discussie. Vooral in de Bondsrepubliek, maar ook in eigen land, is er in sommige streken veel hinder van laagvliegers. En dan zijn er nog de Innu-Indianen in Canada die door de laagvluchten in hun cultuur en levenswijze bedreigd zijn. Deze brochure geeft een overzicht van de argumenten van voor- en tegenstanders en gaat ook in op het militair-strategisch denken dat achter laagvluchten schuilgaat. Deze brochure kan worden besteld door storting van 115 fr. (plus 30 fr. portkosten) op rekening 000-0261461-46 van IPIS Internationale Vredesinformatiedienst, Italiëlei 98A, 2000 Antwerpen, tel. (03) 225 00 22.

De Kaukasus, museum of kruitvat der volkeren

Brochure

Over de Kaukasus was in het Westen nauwelijks iets bekend, tot in '88 plots gebieden als Armenië, Nagorno-Karabach, Georgië, enz. bijna dagelijks het nieuws haalden. Welke zijn die volkeren, en waarom zijn hier ineens bloedige conflicten losgebarsten? Gaat het om godsdienstoorlogen of enkel om een sabotagecampagne tegen Gorbatsjovs perestrojka? Op deze en andere vragen wil deze studie een antwoord geven. Ze behandelt het hele gebied en verduidelijkt de diepere motieven van de mensen in de Kaukasus, en is daarmee uniek in het Nederlandse taalgebied.

Deze brochure kan worden besteld door overschrijving van 210 fr. (plus 31 fr. portkosten) op rekeningnummer 000-0261461-46 van IPIS, Italiëlei 98A, 2000 Antwerpen, tel. (03) 225 00 22).

Congo-Zaire: la colonisation-l'indépendence le régime Mobutu - et demain?

1990: Alle ogen zijn op Zaire gericht. Na 25 jaar alleenheerschappij kondigt Mobutu de geboorte van de "derde republiek" aan. Een zaak om te volgen... maar welke weg heeft men ondertussen afgelegd? Als het land op 30 juni 1960 een halve eeuw koloniaal juk afwerpt, beleeft Zaire een moeilijke en verwarde periode. De aard van de wanorde verandert, maar de essentie van de problemen blijft bestaan. Op wereldplan is Zaire, in de periode van Koude Oorlog en dekolonisatie, dikwijls een echt zenuwcentrum geweest, door al zijn bokkesprongen en opwellingen. Op het economische vlak heeft het veelal op anarchistische wijze de uitdagingen aangenomen van een jonge natie die uit de onderontwikkeling tracht te geraken. De laatste Belgisch-Zairese crisis is daar een voorbeeld van. Deze brochure probeert klaarheid te scheppen in al deze intriges. Ze beschrijft en analyseert de evoluties van dit jonge land en zijn betrekkingen met de politieke, economische en geografische omgeving. Geschreven door specialisten, maar toch toegankelijk voor iedereen. Een uitgave van GRIP, Groupe de recherche et d'information sur la paix, Rue Van Hoorde 33, B-1030 Bruxelles, tel. (02) 241 84 20, 395 fr.

● Koningin Elisabeth van Engeland is, volgens een rapport van de Britse krant "The Sunday Times", met een fortuin van 412 miljard B.fr. de rijkste vrouw van de wereld. Haar bezit bestaat uit tien-duizenden hectaren grond, een aandelenportefeuille van 155 miljard, juwelen, schilderijen, postzegelcollecties, antieke voorwerpen, enz. enz.

Op de lijst van de 400 rijkste Britten staat ze vanzelfsprekend vooraan gevolgd door haar oudste zoon Prins Charles met een fortuin van 380 miljard B.fr. De Hertog van Westminster, bedrijvig in de Londense vastgoedsector komt met 260 miljard fr. op de derde plaats. Uit het rapport blijkt bovendien dat één derde van de Britse rijkdom in handen is van de Engelse aristocratie. En dan maar praten over de offers die de werkende bevolking moet brengen...

● Deskundigen van een internationale conferentie van de V.N. die te New Delhi doorging wijzen er op dat één miljard mensen over geen goed drinkwater beschikt. Aan de verbetering van de watervoorziening wordt nu jaarlijks 326 miljard frank besteed. De deskundigen menen dat dit bedrag jaarlijks met vijf zou dienen vermenigvuldigd te worden om tegen het jaar 2000 iedereen van goed drinkwater te voorzien. Het is bekend dat slecht drinkwater rechtstreeks de oorzaak is van tachtig procent van de ziekten in de derde wereld. Zou het niet billijk zijn dat de koninginnen Elisabeth, Beatrix e.a. hiervoor een deel van hun overmatig bezit terbeschikking zouden stellen?...

● De Nederlandse koningin Beatrix heeft, in haar troonrede, nog maar eens duidelijk gemaakt aan welke zijde van de barricade ze staat. Zo zegde ze "De werkgelegenheid is toegenomen en het aantal vakatures is sterk gestegen, maar de loonkosten bereikten een kritische grens en de resultaten van de ondernemingen geven reden tot zorg. Ook komt jaarbij nog eens de Golfkrisis. Daarom is waakzaamheid geboden. In 1991 kan er slechts sprake zijn van een bescheiden loonkostenontwikkeling..."

Beheersing van die kosten zal dan ook centraal staan in het overleg met de sociale partners, zei de vorstin. Als je zo iets hoort van een van de rijkste dames van de wereld die in ontelbare bedrijven belangen heeft dan weet je meteen welk vlees je met deze koningin in de kuip hebt.

● De schuld van de Verenigde Staten, voor velen het schoolvoorbeeld van een kapitalistische samenleving, is gestegen tot 119.000 miljard B.fr. Een bedrag

om van te duizelen waarbij men zich moet afvragen wie hier ooit zal moeten vooropdraaien. Zoals we de V.S. kennen zullen het zeker niet de rijken zijn...

● De Franse socialistische regering Rocard, die door President Mitterrand werd herschikt, kreeg er, tot onsteltenis van vele militanten, met een zekere Bruno Durieux van een centropartij, opnieuw een conservatief minister bij. P.S. sekretaris Pierre Mauroy, voor wie het een rechtstreekse tegenstrever is in de verkiezingen, zal hiermede ook niet erg ingenomen zijn. En zo zwenkt deze regering van Mitterrand steeds maar naar rechts. De socialistische minister van Europese zaken, Edith Cresson, die bij deze herschikking ontslag nam werd twee dagen later reeds benoemd tot President Directeur Generaal van de firma Schneider. Deze multinational die een zakencijfer heeft van 371 miljard B.fr. en 85.000 werknemers heeft dus haar keuze gedaan voor iemand waarvan ze denkt die best haar belangen kan dienen. Zo worden voor geld principen over boord gevooid...

● Een gelijkaardig geval maken we in ons land mee. Marcel Van Acker, nationaal-sekretaris van de industriële sectoren van het LBC (bediendencentrale van het ACV) stapte zo pas over naar de multinational AKZO. Hij wordt aldaar directeur "human resources", een funktie die tot doel heeft in dienst van de onderneming het menselijk potentieel optimaal te benutten. Zo zullen de leden van zijn vroegere vakbond hem aan de andere zijde van de barricade vinden.

● Tijdens het recent CVP-Kongres over ekonomie en ekologie verklaart, als we De Standaard moeten geloven, voorzitter Herman Van Rompuy o.m. het volgende: "De Vlaamse politiek wordt vergiftigd door demagogie inzake fiscaliteit, ekologie, vrede en migranten". Dit getuigt zeker van weinig respekt voor de vele militanten die zich onbaatzuchtig voor genoemde problemen inzetten. Wie op het T.V.-scherm de kongresgangers zag getooid met groene sjerpen zal er wel een andere interpretatie op nahouden over "demagogie" dan dhr. Van Rompuy...

● Onze Vorst is de gelukkige bezitter van een koninklijke trein. Deze daartert nog uit de tijd van Leopold II maar werd vanzelfsprekend binnen en buiten aan de vereisten van de moderne tijd aangepast. Inclus de in het paars herschilderde lokomotief. Een speciale dienst is verantwoordelijk voor het bijko-

mende ceremonieel: bevlagging van de stations, rode looper enz. enz.

Als 't past stelt de Koning zijn trein ook terbeschikking van andere staatshoofden: de Gaulle in 1945, Tito in 1970, Pompidou en Keizer Hirohito in 1971, en Ceausescu die hem in 1972 ter zijn beschikking kreeg voor reisjes naar Aarlen, Charleroi en Luxemburg. 't Was de tijd toen Ceausescu nog een zeer geëerde gast was...

● Honderden automobilisten stonden een paar weken te Keulen in de rij om... Iraakse super te kopen aan de prijs van 20,34 fr. per liter in plaats van 29,70 fr. De mensen waren zelfs niet afgeschrikt door het grote portret van Saddam Hoessein dat naast het reclamebord was aangebracht. Aan automobilisten die om uitleg vroegen vertelde de pompbediende dat de benzine naar Duitsland was gebracht door een Iraakse tanker die er in geslaagd was de blokkade van Irak te omzeilen. Gans de operatie was eigenlijk een test van een T.V.-station - dat het verschil met de normale prijs aan het benzinestation terugbetaalde - om de Duitse verbruiker te testen. Het feit dat het benzinestation zijn normale afzet verdubbelde wijst er op dat de Duitse autobestuurder vooral met zijn eigen belangen rekening houdt...

● Tijdens de laatste top Bush-Gorbatsjov kwam de Amerikaanse President opdagen met zijn gloednieuwe Air Force One. Een Boeing 747 200 B met salons, operatiekamer, 85 telefoontoestellen, 19 T.V.'s enz., enz. Dit duurste burgervliegtuig dat ooit gebouwd werd kostte zo maar eventjes 266 miljoen dollar of 8,5 miljard B.fr.

● In een interview in de Franse krant "Le Figaro" verklaarde Lech Walesa dat Polen hem nodig heeft als president. Dat hij zelfs moreel recht heeft op het presidentschap. Zich voorstander verklarende van het pluralisme eist hij niettemin "90 % van de stemmen" op om dit te bekrachtigen. Als antwoord op zijn vrienden, de eerste minister Mazowiecki, Michnik e.a. die zijn totalitaire oprispingen aanklagen zegde hij "In de regering heeft iedereen, inbegrepen premier Mazowiecki, zijn plaats aan mij te danken. Ik heb hen gemaakt. Zo ze resultaten boeken moet de eer aan mij toekomen". Walesa die voor niets schijnt terug te deinzen voegde er aan toe "Zo ik de strijd voor het presidentschap verlies is dit niet erg wanneer het aan ons land tengerode komt. Zelfs Christus is voor de mensheid gestorven..."